

Najmoderniji univerzalni sistem ispunjava sve potrebe za štampom zasnovanom na digitalnoj tehnologiji. Postizanje slike najvišeg kvaliteta i odličan odnos rezultat-troškovi.

R1 SUPER
KONICA DIGITAL MINILAB SYSTEM

, minilaboratorija novog standarda u digitalnoj eri!

MOŽETE SE UVERITI U KVALITET U SLEDEĆIM FOTO-STUDIJAMA:

Foto PETAR - Temerin
Foto DUGA - Čuprija

Foto ŠUMADIJA - Aranđelovac
Foto COLOR 2000M - Beograd

Foto STUDIO FORMA - Negotin
Foto PICASSO - Smederevo

Foto TROJKA - Ruma
Foto VUJOVIĆ - Užice

HRS
HI - RESOLUTION SCANNER

digital
ICE
APPLIED SCIENCE FICTION

Konica Color QA Paper
Type AD

Beam Convergence Head
B.C.H.

Još kvalitetnije fotografije

- Skener filmova sa vrhunskim performansama i rezolucijom omogućava najkvalitetnije skeniranje fotografija i efikasnost u radu
- Potpuno nova komponenta za štampanje (BHC exposure engine) proizvodi fotografije najvišeg kvaliteta
- Originalna Konica tehnologija za poboljšanje kvaliteta unešenog materijala AIE (Automatic Image Enhance) daje reprodukciju koja je lepša nego ikad
- Digitalni kanal omogućava najviši kvalitet štampe fotografija, nezavisno od filma ili vrste medija
- Dodatne funkcije, kao što su korekcija ogrebotina/prasine (Digital ICE) i korekcija crvenih očiju, garantuju visok kvalitet fotografija

Jednostavnost rukovanja

- Jednostavan proces rukovanja omogućava čak i početniku da za kratko vreme odštampa fotografije
- Veliki izbor opcija, uključujući narezivanje CD ROM-a na samoj mašini pritiskom na samo jednu dirku
- Specijalna nova tastatura, jednostavna za rukovanje
- Jednostavna, brza i najkvalitetnija reprodukcija već gotovog materijala

Izvanredne mogućnosti proširenja sistema, kao i odnos rezultat-troškovi

- Odvojeni input i output segmenti omogućavaju povezivanje sa različitim tipovima input stanica i štampača
- Primanje porudžbina putem Interneta ili PC terminala. Sistem funkcioniše kao mrežni štampač
- Povoljna nadogradnja analogne minilaboratorije iz serije Konica 8 u potpuno digitalni sistem postiže se jednostavnom zamenom štampača

Jednostavno i čisto rukovanje

- Optimalna digitalna ekspozicija uz upotrebu specijalnog digitalnog papira (Konica color QA, tip papira AD)
- Jednostavna zamena ekološki ispravnog ECOJET sistema
- Pojednostavljeno servisiranje

PROMOTIVNA CENA!!!

powercomimaging

PowerCom Imaging d.o.o. Milentija Popovića 9 (Sava Centar), 11070 Novi Beograd
tel: 011 311-2976, 311-1409, tel/fax: 011 143-541, e-mail: d.vidakovic@konica.net.yu, d.malic@konica.net.yu

REFOTO

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE BROJ 24 AVGUST 2004 WWW.REFOTO.CO.YU

DINARA 180
K. MARAKA 6
KUNA 25
DENARA 200
EVRA 3

ISSN 1450-6394
9 771450 639249

FOTO-ŠKOLA
Padavine i nepogode
Astrografija

TEMA BROJA
Etika u novinskoj fotografiji
PRAVNE REGULATIVE

FOTO-PRAKSA
Dubinska oštrina

TEHNIKA
KonicaMinolta Dynax 60
Olympus OM-2
Varta punjači

FOTOGRAFI
Klavdij Sluban
Božana Marinček

ČAČAK 2004

**DANI
FOTOGRAFIJE
U SRBIJI**

**ULTRAZUM
DIGITALNI FOTOAPARATI**

EOS 300D
DIGITAL

6.3
Megapix

www.promo.co.yu

BEOGRAD
TEL: 011/655 100, 655 257

995.- €

*SVE CENE SU VELEPRODAJNE,
BEZ URAČUNATOG POREZA NA PROMET

PROFIFOTO official distributor

you can
Canon

store your world in ours™

ovo je kartica
koja se stavlja u kameru
i beleži trenutke koji će nam, možda već sutra, biti zamučeni

Predstavljamo vam fleš memoriju koju koristi sve veći broj ljudi. Ova savršena kartica odgovara zaista svakom uređaju – od mobilnog telefona, preko digitalnog fotoaparata, do PDA i MP3 plejera. Zašto da arhiviranje vašeg života ne bude isto tako uzbudljivo kao i sam život?

WWW.SANDISK.COM
WWW.SANDISK.CO.YU

SanDisk

REFOT B - Ekskluzivni uvoznik i distributer
tel. 011 308 7004, 2456 151, fax. 011 446 0234

San Disk, SanDisk logo i CompactFlash su zaštitni znaci korporacije SanDisk, registrovani u SAD i drugim zemljama. Store Your World in Ours je zaštitni znak SanDisk korporacije. © 2004 SanDisk Corporation. Sva prava zadržana.

STALNE RUBRIKE

- 4 **AKTUELNOSTI**
Izložbe, konkursi, najave
- 9 **KNJIGE**
Ponuda u našim knjižarama
- 10 **MOJE ISKUSTVO**
Kolekcionarstvo fotografike – Svetislav Dragović savetuje kako da postanete kolekcionar
- 36 **FOTO-PRAKSA**
Dubinska oštrina – Srdan Vukmirović daje paralelu između dubinske oštrine kod analognih i digitalnih fotoaparata
- 50 **FOTO-TORBA**
Fotografska priča Dragana Milovanovića na putu za "krov sveta" – prelepe Himalaje
- 52 **ISTORIJA FOTOGRAFIJE**
Goran Malić piše o izložbi "Pozorišna fotografija u Srbiji do 1914." koja kroz fotografiju govori o pozorišnom životu
- 68 **SAVETI I ISKUSTVA**
Fotografski origami – Milan Živković savetuje kako od običnog papira da napravite "soft box" za vaš blic na fotoaparatu
- 70 **FOTO-KOMENTAR**
Goran Malić komentariše vaše fotografije, ovoga puta bio je dosta kritičan
- 74 **KONKURS**
Letnji motivi prevladaju na svim poslatim fotografijama
- 80 **PISMA ČITALACA**
Puno predloga i jedna lepa fotografija

FOTOŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 26 **PADAVINE I NEPOGODE**
Vladimir Červenka otkriva vam tajne i čari lošeg vremena koje može biti veoma fotogenično
- 30 **ASTROGRAFIJA**
Jaroslav Francisty uči vas kako da fotografirate nebeska tela i astronomske pojave
- 34 **TEHNIKA LEJERA**
Maša Dikosavljević vodio je zanimljiv intervju s američkim fotografom Heder Džeks

TEMA BROJA

OSVRT NA AKTUELNA DOGAĐANJA

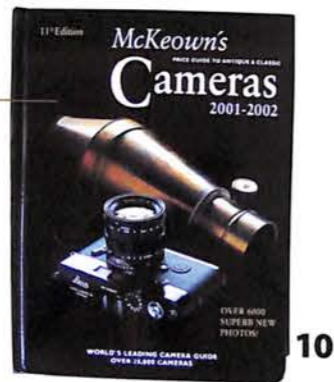
- 14 **ETIKA U NOVIJSKOJ FOTOGRAFIJI – PRAVNE REGULATIVE**
Imre Szabó ovoga puta razmatra pitanja autorskih prava sa zakonske strane

64

66

10

18

38

62

56

30

44

FOTOGRAFI

PORTFOLIO POZNATIH IMENA FOTOGRAFIJE

- 18 **KLAVDIJ SLUBAN**
Tragač za pričom i radoznali posmatrač, Klavdij Sluban luta svetom u potrazi za odgovorom – koliko i da li nas određuje mesto u kojem živimo
- 38 **BOŽANA MARINČEK**
Na ovogodišnjim danima fotografije u Čačku, za najuspešnijeg autora proglašena je Božana Marinček
- 44 **DANI FOTOGRAFIJE U SRBIJI ČAČAK 2004**
Dve velike izložbe, prezentacija Nikona i časopisa REFOTO, Skupština Foto-saveza, splavarenje i mnogo lepog druženja – to je rezime ovogodišnjih susreta fotografije
- 48 **ŽISEL – OMOLJICA**
Po trideset i četvrti put dešava se Žisel, jedan od, po stažu, najstarijih festivala u našoj zemlji

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

- 54 **NOVITETI**
Već tradicionalno, Imre Szabó priprema novitete i zanimljivosti iz sveta tehnike
- 56 **ULTRAZUM DIGITALNI FOTOAPARATI**
Boris Bjelica predstavlja vam male i pristupačne po ceni, kompaktne digitalne fotoaparate koji imaju veoma moćne zum objektivne. S njima možete da fotografirate skoro sve
- 62 **KONICAMINOLTA DYNAX 60**
Nova KonicaMinolta Dynax 60 naslednik je modela Dynax 5 i ima veliki broj novina u unutrašnjosti fotoaparata koje će privući kupce
- 64 **OLYMPUS OM-2**
Olympus OM serija jednookih refleksnih fotoaparata bila je popularna kod mnogih fotografa sedamdesetih i osamdesetih godina
- 65 **ŠTAMPAČ HiTi 630PS**
Hi-Touch Imaging Technologies (HiTi) razvila je novu gamu foto-štampe niske cene i visokog kvaliteta
- 66 **VAŠA KUĆNA DIGITALNA FOTO-LABORATORIJA**
Milan Živković piše o najsavremenijim medijima za pohranjivanje vaših digitalnih zapisa – reč je o DVD mediju
- 67 **VARTIN SISTEM PUNJAČA I PUNJIVIH BATERIJA**
"15 minute charge & go" – Miroslav Nikoljajić testirao je ovaj rekordno brz punjač baterija

NASLOVNA STRANA

"Hasselblad Masters 2004" – Helena You, Južna Koreja, (isečak iz originalne fotografije objavljene na strani 5)

reč urednika

Dugo toplo leto

Za mnoge od nas, leto je najbolji period godine, što zbog sunca i mirisa lipe, a što zbog neizbežnih letovanja. To je vreme da se svi opustimo, odmorimo i napunimo baterije za dugu, hladnu zimu. Ipak, mi fotografi, uvek smo na radnom mestu i taj odmor jeste prilika da dodamo još neku dobru fotografiju u svoju arhivu. Ja sam, na primer, prošle godine na letovanju u Crnoj Gori snimila puno fotografija, ali ono što je važno jeste da sam snimila i onu jednu – "pravu", koju sam te iste godine izložila u Bratislavi. Možda na letovanje, isto kao i ja, ne idete s velikim fotografskim pretenzijama, ali svakako budite "budni" i spremni da zabeležite neponovljivi trenutak koji se desio samo zbog vas, jer ga vi jedini vidite!

U prošlom broju dali smo vam nekoliko saveta šta od opreme da ponesete sa sobom, a ako se još niste odlučili, pogledajte uporedni test kompaktnih digitalnih fotoaparata s ultrazumom koji bi vam dobrodošao na nekom putovanju. Razmislite, možda je od količine piksela važnija spremnost da svaku situaciju dočekate sa svim "kečevima u rukavu". Za nostalgijare i klasičare pokrenuli smo novu rubriku u okviru tehnike, a to je podsećanje na stare dobre analogne SLR fotoaparate koji su se istakli bilo svojim kvalitetom, bilo velikom popularnošću. Počinjemo od, ne svima poznatog, ali odličnog modela – Olympus OM 2.

Imamo još jednu novu rubriku pod nazivom Foto-praksa, u kojoj ćemo se na praktičan način baviti problemima same tehnike fotografisanja. Prva tema jeste dubinska oštrina. Foto-škola još uvek "lebdí među oblacima", ali i uči vas kako da "profitirate" od lošeg vremena, tj. da snimate munje, oluje, ali i prelepu dugu. Za ljubitelje "X-files" tu je zvezdano nebo i njegova neiscrpna misterija. Većina onih koji žive u Beogradu sigurno je videla izuzetno kvalitetnu i interesantnu izložbu francuskog fotografa slovenačkog porekla i beogradskog zeta Klavdija Slubana u Galeriji Artget tokom februara i marta. Svima ostalima pokušali smo, kroz njegov portfolio, da prikazemo deo obimnog fotografskog opusa koji pleni svojom doslednošću i posvećenošću.

Tradicionalni Dani fotografije Srbije u Čačku okupili su veliki broj fotografa, organizovana je izložba fotografija i deset najuspešnijih autora u protekloj godini. Ovoga puta zvanje najuspešnijeg odnela je jedna dama – Božana Marinček, a u drugom portfolioju možete pogledati i zašto. Možda se i vaša fotografija nađe sledeće godine na izložbi, ali pre toga pročitajte savete Milana Živkovića kako da ih opremite i obeležite za slanje na konkurse i izložbe. Priznaćete, iako je leto, bili smo vredni i pripremili vam broj koji će vas razodneti, ali i iz koga ćete mnogo toga naučiti. Nabacite boju, izluftirajte glavu i spremite se za informacioni bum jer bliži se Fotokina i naše specijalno izdanje sa svim novostima. S obzirom na to da se Fotokina završava 3. oktobra, moraćete malo da se strpite s oktobarskim brojem časopisa, ali sigurna sam da će se čekanje isplatiti.

Ivana Brezovac
i.brezovac@refoto.co.yu

REFOTO ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE
www.refoto.co.yu

Osnivač i izdavač REFOTO B, Beograd, Pčinjska 17; tel. 011/2456-151; 2447-958; faks. 011/4460-234, e-pošta: refoto@net.yu; žiro-račun 255-0009770101000-53. Cena pojedinačnog broja 180 dinara

Direktor Slobodan Vukadinović
Glavni i odgovorni urednik mr fot. Ivana Brezovac

Redakcija Boris Bjelica, mr fot. Vladimir Červenka, Svetislav V. Dragović, Goran Malić, Miroslav Nikoljajić, Nijaz Selmanović, Imre Szabó, Tomislav Peternek, mr fot. Mitar Trninić, Srdan Vuković, Milan Živković

Saradnici Nebojša Babić, Vojin Mitrović (Pariz), Nada Vukadinović (Firenca), Branko Popović (Frankfurt), Stevan Ristić, Radomir-Maša Dikosavljević, Jelena Matic

Dizajn Nikola Mirčić
Tehnička redakcija Sanja Kovačević, Petar Vukadinović, Jelena Lukić

Lektor Biljana Gordić

Marketing REFOTO B, tel. 011/2456-151; faks. 011/2447-958, e-pošta: refoto@net.yu

Štampa Štamparija "Politika AD", Beograd
Pre-press REFOTO B – Rokupisi i priloge se ne vraćaju.
Rešenjem Ministarstva kulture Republike Srbije, broj 413-00-00244/2002-04 časopis je oslobođen plaćanja poreza na promet
Distribucija "Porter", Lazarevićeva 2, Beograd, tel. 011 323-58-46

DEVIZNI RAČUN (uplate iz inostranstva)
Pretplata za inostranstvo za 6 brojeva avionskom poštom za Ameriku 70 evra, za Evropu 50 evra
INTERMEDIARY (posrednička banka): Deutsche Bank AG – Frankfurt/M, SWIFT CODE: DEUTDEFF
ACCOUNT WITH (banka korisnika): EUR 936 2609 10
PRIVREDNA BANKA BEOGRAD a.d. – Beograd, SWIFT CODE: PBBYUBBG

BENEFICIARY (korisnik): REFOTO B – Beograd Pčinjska 17
Account 5401-978-0001032 sa naznakom PRETPLATA ZA REFOTO. Kopiju uplate dostaviti na faks. 381114460234 ili poslati na adresu Redakcije

TEKUĆI RAČUN (dinarske uplate)
255-0009770101000-53

DRAGANA KOJIĆ

2 – 18. 6. GALERIJA "LIKOVNI KRUG", BEČEJ

Dragana Kojić rođena je 1968. godine u Novom Sadu gde je završila Filozofski fakultet. Fotografijom se bavi od 1986. godine. Ovo je njena prva samostalna izložba.

"Poput Monea koji slikajući ruansku katedralu bira određene momente dana i brzim potezima svoju impresiju prenosi na platno, i Dragana Kojić hvata trenutke svetlosti u atmosferi, na predmetima, vodi, zardalom materijalu... Sličan način predstavljanja viđenog razlikuje se u izboru medija kojim se to postiže. Veliki francuski slikar to čini četkom i bojama na platnu, Dragana Kojić to pokušava fotoaparatom. Ne bih da ovo poređenje zvuči pretenciozno, niti mi je želja da ova dva autora stavim na isto mesto, već samo pokušavam da skrenem pažnju na sličan put do gotovog dela. U ovom beleženju svetlosti i svetlosne refleksije, praveći svoje fotografije, Kojićeva strpljivo čeka pogodan trenutak kada će joj se priroda "namestiti", na sličan način kao što mi poziramo ispred fotoaparata..."

(Fotografija Dragane Kojić objavljena je u članku o Danima fotografije u Čačku.)

MR LAZAR MARKOVIĆ

AGFA FOTO-KONKURS

USPEH DUŠKA MILJANIĆA IZ FOTO-KINO KLUBA "PODGORICA"

Na nedavno održanom međunarodnom foto-konkursu crno-bele fotografije u Kelnu u organizaciji fotografske kuće Agfa, mladi autor Duško Miljanić, rodom iz Tivta, osvojio je osmo mesto u konkurenciji 1.800 fotografa iz 52 zemlje sveta. Tema ovogodišnjeg konkursa pod nazivom "Move it" bila je inspirisana evropskim prvenstvom u fudbalu i, naravno, Olimpijadom. Ovim odličnim plasmanom Duško Miljanić obezbedio je sebi mesto u Agfa kalendaru za 2005. godinu, njegova fotografija biće prikazana na izložbi "Walk of fame" u okviru ovogodišnje Fotokine u Kelnu i dobiće Agfin paket foto-materijala. Na internet prezentaciji Agfe biće predstavljen njegov dosadašnji rad.

<http://agfa.com/photo/multicontrast-competition/>

IZLOŽBE

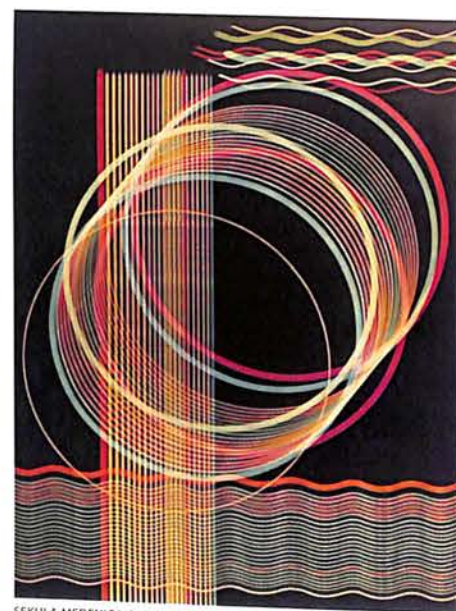
Teme i motivi srpske fotografije 1950 – 1960

4 – 23. 6. GALERIJA ARTGET, BEOGRAD

Urednik Galerije Artget, Goran Malić, sakupio je oko stotina fotografija različitih autora nastalih tokom pedesetih godina prošlog veka i predstavio ih na izložbi. Beogradska publika imala je jedinstvenu priliku da vidi fotografije radene u duhu piktorijalizma s početka prve decenije prošlog veka, zatim dela nadahnuta socijalističkom izgradnjom i obnovom, kao i radove iz oblasti fotoreportaže i novog humanizma. Cilj izložbe bio je da se javnosti ukaže na

RACO BULATOVIĆ, "NJIHOV SVET", OKO 1957

SEKULA MEDENICA, "INDUSTRIJA", OKO 1958

teme i motive koji su dominirali fotografijom iz ovog perioda, kao i na originalnost i vrednost samih fotografija. Neki od radova prvi put predstavljeni su publici. Pored nekoliko kolor fotografija autora Sekule Medenice, svi radovi urađeni su u crno-beloj tehnici. Autori fotografija su Vojislav Marinković, Dragoljub Aleksić, Tomislav Peternek, Miloš Pavlović, Vidoje Mojsilović, Branibor Debeljković i drugi.

J. MATIĆ

Panorame Hilandara

MICHAEL MILOJEVIĆ I BRIAN DONOVAN, 25. 6 – 14. 7. GALERIJA ARTGET, BEOGRAD

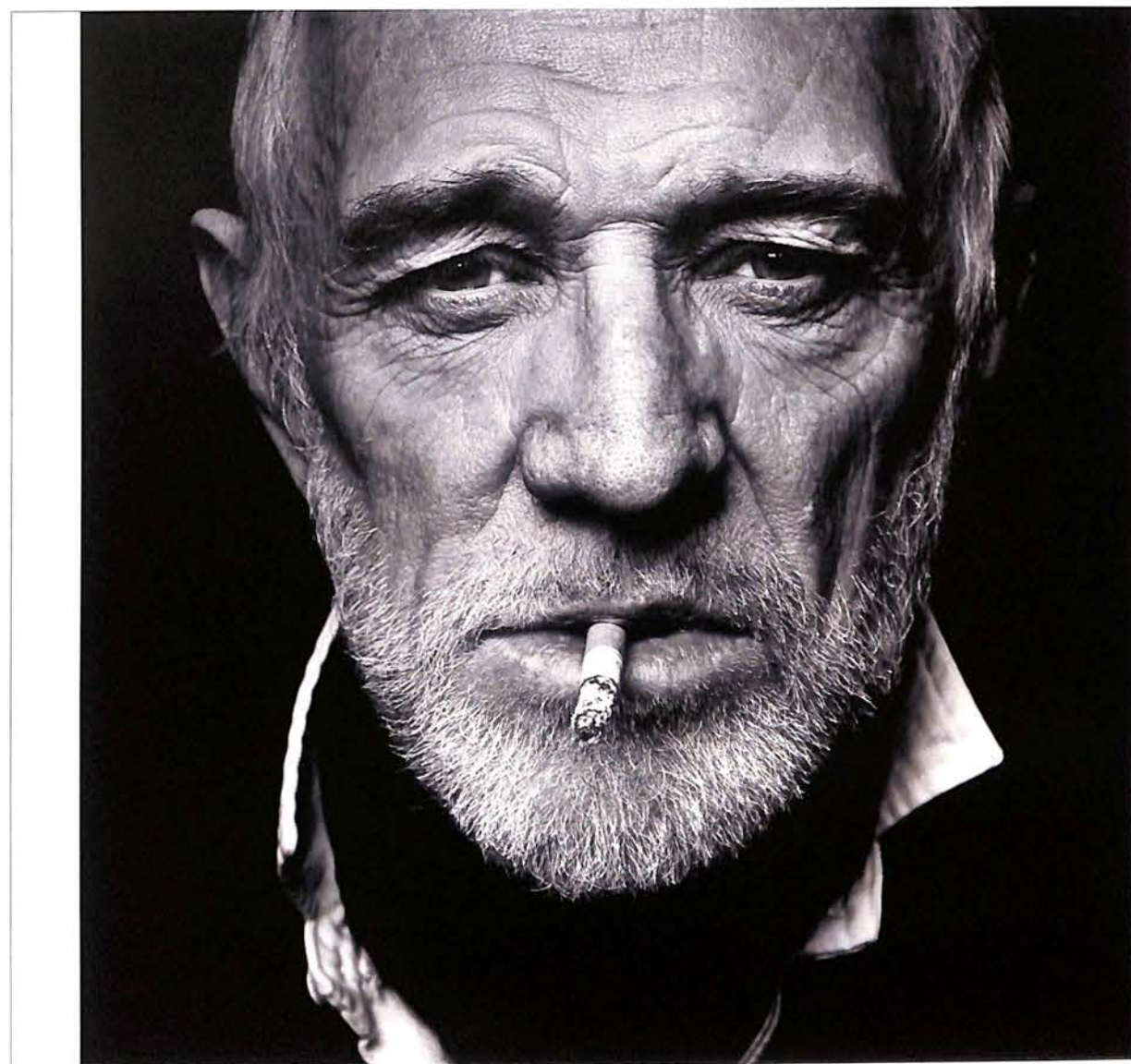
Izložba od dvadeset sedam kolor fotografija i arhitektonskih crteža deo je projekta o arhitekturi, umetnosti i pejzažu Hilandara. Pre Beograda prikazana je na Novom Zelandu i univerzitetima u Torontu i Kalgariju. Fotografski deo izložbe uradio je Brajan Donovan. Fotografije visoke rezolucije radene su najsavremenijom tehnikom uz korišćenje QuickTime VR softera kako bi se stvorila iluzija prostornosti. Fotografije pružaju kompletan uvid u eksterijer i enterijer manastirskog kompleksa. Arhitektonski deo izložbe ostvaren je saradnjom studenata arhitektonskih fakulteta iz Beograda i Oklanda. Publika je bila u mogućnosti da vidi neobičnu izložbu koja zbog korišćenja savremenih tehnologija odudara od ranijih prikaza

Hilandara kao spomenika nacionalne istorije i kulture. Pored Brajana Donovana, profesora fotografije na univerzitetu u Oklandu, autor projekta bio je i arhitekta i istoričar arhitekture Majkl Milojević. Obojica imaju višegodišnje iskustvo na proučavanju spomenika Starog veka i Vizantije. Donovan je radio fotografije Pompeje i Herkulanuma, a Majkl Milojević je pored proučavanja Hilandara radio na Srednjem istoku, u Maloj Aziji i Severnoj Africi.

J. MATIĆ

Hasselblad majstori 2004

NIGEL PARRY

Svake godine kompanija Hasselblad nominuje dvanaest "majstora fotografije". Selekcija je zasnovana na faktorima kao što su: ambicioznost, ideje, zanatsko umeće i poštovanje tradicionalne fotografije, ali i otvorenost za savremene pristupe. Jedini uslov koji svi fotografi moraju da ispune jeste da su fotografije snimili nekim od Hasselblad fotoaparata. U ovogodišnjoj selekciji Hasselblad je predstavio fotografe kao što su: Kevin Bubriski (USA), Christopher Burkett (USA),

Francisco Gomes (Meksiko), Jian Junyu (Kina), Daniel Klajmic (Brazil), Mary Ellen Mark (USA), Luciano Monti (Italija), Lennart Olson (Švedska), Nigel Parry (USA), Herdis Maria Siegert (Norveška), Albert Watson (USA) i Helena You (Južna Koreja).

<http://www.hasselblad.se>

Izložba "Hasselblad majstori" biće otvorena 1. oktobra 2004. u novoizgrađenoj zgradi Hasselblada u Geteburgu (Švedska).

CHRISTOPHER BURKETT

HELENA YOU

ALBERT WATSON

DANIEL KLAIMIC

KONKURSI

ŠKOFJA LOKA

SESTI INTERNACIONALNI SALON KOLOR-DIJAPOZITIVA

Teme: a/Konj, b/ Slobodna; radovi: četiri slajda za svaku temu u staklenim ramcima formata 5x5 cm (uz slajdove neophodno je dostaviti i prijavni list koji možete preuzeti s veb sajta); učešće: 10 evra za jednu temu ili 15 evra za obe; prijem radova: 2. 10. 2004; slanje kataloga: 15. 12. 2004; radove slati na adresu: Foto-klub Anton Ažbe Škofja Loka, p.p. 75, SI-4220 Škofja Loka, Slovenija, <http://www.fkaa-klub.si>

PAUNOVO PERO

SEDMI MEĐUNARODNI ETNOFESTIVAL FOTOGRAFIJE, SLAJDA, FILMA I VIDEA

Teme: a/ Etnoturizam (kulturno-istorijske, kulturno-umetničke, zavičajno-sportske manifestacije...); b/ Čovek ravnice; prijem radova: 1-15. 8. 2004; žiriranje: 20-21. 8. 2004; radovi: 6 crno-belih ili kolor fotografija i 6 slajdova (35 mm) po svakoj temi; veličina fotografija: 30x40 cm, kao i 24x30 cm i 20x30 cm na paspartuu 30x40 cm (uz svaku pošiljku fotografija i slajdova priložiti ispunjenu prijavu); nagrade: zlatno (1x), srebrno (2x), i bronzano (3x) "Paunovo pero" za pojedinačne fotografije i dijapozitive i kolekciju fotografija i dijapozitiva za svaku temu; radove slati na adresu: KID PČESA, 21000 Novi Sad, Narodnog fronta 10/III, SCG. Dr Veselin Lazić: tel./faks: 381 (0) 21 450-609, 063 8205-880; e-pošta: lazicns@eunet.yu

BANJA LUKA

DVANAESTA MEĐUNARODNA IZLOŽBA DIJAPOZITIVA

Teme: a/ slobodna; b/ arhitektura; prijem radova: do 8. 10. 2004; žiriranje: 9-10. 10. 2004; izložba: 29. 10-10. 11. 2004; radovi: 6 dijapozitiva (35 mm) po svakoj temi; nagrade: za svaku temu I, II, III nagrada za kolekciju dijapozitiva i pojedinačne dijapozitive radove slati na adresu: CEDBAL, Univerzitetski Foto-kino klub, Bana Milosavljevića 20, 78 000 Banja Luka, Republika Srpska, BiH tel: +387 51 317 777; e-pošta: msc-agfa@blic.net

Fotografije iz Kraljevine Danske

GALERIJA FOTO-KINO SAVEZA VOJVODINE, 19 - 27. 6. NOVI SAD

Nacionalna asocijacija Kraljevine Danske i Foto-kino savez Vojvodine organizovali su izložbu danskih fotografa u Novom Sadu. Izložba predstavlja interesantan presek danske fotografije s crno-belim fotografijama i manjim brojem kolor fotografija koje pokrivaju neverovatan broj stilova, od aktova do apstrakcije, od akademizma do manirizma, ulične "lajf" fotografije, preko simbolizma do nadrealizma. Ova izložba već dve godine putuje Srbijom i vredna je posete, ako ni zbog čega drugog, a ono da bismo videli kako to u „drugim“ zemljama rade. R. DIKOSAVLJEVIĆ

Pobednik konkursa Camera Obscura Serbica

U pretprošlom broju (22) našeg časopisa objavili smo propozicije za četvrti konkurs fotografije u Torontu pod nazivom "Camera Obscura Serbica". Sada vam predstavljamo pobjedničku fotografiju i njenog autora Dušana Đurđevića iz Beograda, po zanimanju lekara specijaliste i skoro čitav život fotografa – iz ljubavi. Izlagao je na brojnim kolektivnim izložbama, a imao je i sedam samostalnih, od kojih je poslednja bila u Galeriji FKSV u Novom Sadu. Dobio je nekoliko nagrada, a od 2001. član je foto-sekcije ULUPUDS-a.

Milorad Čakardić

28. 6. APOLO CENTAR, NOVI SAD Na svojoj drugoj samostalnoj izložbi, Milorad Čakardić prikazao je 52 crno-bele i kolor fotografije. "Zanimljive kompozicije na fotografijama Milorada Čakardića doprinose stvaranju dinamike i utiska prostora u nijansiranim tonovima nostalgije, dok doživljaj ostaje uhvaćen samo na jedan tren. Zauvek. Poneki portret u blagom "fičer" stilu s prepoznatljivom pričom, ali novim, tek nagoveštenim senzibilitetom, obećava novu potragu fotografa za slobodnom fotografijom punom religiozne i sociološke simbolike..." L. VIKTORIJA

Paralelni svet

TOMISLAV PETROVIĆ, 25. 6. GALERIJA 34, VALJEVO

"Kao ličnost rafiniranog duha, upornosti traganja i lakoćom percepcije, uvodi nas u čudesni svet prirode – mikrokosmos, koji je za mnoge nepoznat, skoro i nevidljiv, a vrvi od života. Sićušni organizmi na njegovim fotografijama odjednom postaju glavni subjekti priče koju autor spoznaje na licu mesta i želi da je i nama predoči. Diveći se lepoti leptira, marljivosti pčela, mrava i pauka, aktivnosti skakavaca i drugih insekata, kao i lepote raznih biljaka, autor nam svojim fotografijama, koje zrače istinskim senzibilitetom, govori o životu i borbi za opstanak tih malih stvorenja..." M. MARKOVIĆ

Metro

ANA ADAMOVIĆ, 22. 6 - 11. 7. GALERIJA DOMA OMLADINE, BEOGRAD

Nastale u bečkom metrou, osamnaest kolor fotografija Ane Adamović predstavljaju originalnu priču o svetu koji se odigrava paralelno s našim. Priča počinje na praznim metalnim pokretnim stepenicima koje vode u metro i hladnim hodnicima. Iz njih umetnica ulazi u voz gde beleži atmosferu koju zatiče. Okom pažljivog posmatrača Ana analizira i fotografiše poglede umornih lica putnika, stvari koje nose sa sobom. Dok su neki zaokupljeni svojim mislima i problemima, a drugi dremaju, gotovo i da ne primećuju fotografa. Jaka svetlost u vozu izobličuje njihova lica, dajući im pomalo sablasni izgled. Od stanice do stanice ljudi se smenjuju. Vožnja se završava, a s njom i Anina priča. Fotografije su mahom snimane iz donjeg ugla kako bi se naglasila specifična atmosfera i odsutnost pogleda na licima putnika. Rođena

u Beogradu 1974. godine, Ana Adamović studirala je fotografiju na Institutu za umetnost u Bostonu. Imala je pet samostalnih i više grupnih izložbi. J. MATIĆ

Neprolazno u prolaznom

JOVAN D. NJEGOVIĆ, SALON ZRENJANINSKE SAVREMENE GALERIJE, JUN

"Rođen u Zagrebu 1974. godine, fotografijom se profesionalno bavi više od deset godina. Od

1991. živi u Zrenjaninu gde radi kao fotoreporter i urednik fotografije u listu Zrenjanin. Izložene fotografije rezultat su Njegovićevih istraživanja na polju vizuelnog: one su spoj estetičkog i funkcionalnog, koji autor postiže birajući detalj, ugao i svetlosne odnose (više nego koloritne). Njegovićeva fotografija emituje atmosferu i izvesnu dramatičnost – što je svakako i trag njegovog fotoreporterskog zanimanja za život. Ali, za razliku od novinske, izložene fotografije odlikuju se pre svega vanvremenošću, ili bolje svrevremenošću, one ne teže za tim da zabeleže trenutak, već neprolazno u prolaznom, ne idu za verističkim, već za artefijalnim."

LJ. BAILOVIĆ

Sluškinje

BRANKO IGNJATOVIĆ 14 - 27. 6. GALERIJA CIRKUS, BEOGRAD

Tokom prošle godine na sceni Akademskog pozorišta "Branko Krstanović" premijerno je izvedena predstava "Sluškinje" Žana Žanea. Fotograf Branko Ignjatović uradio je seriju kolor fotografija ove predstave. Skladne kompozicije, jakih kontrasta svetlog i tamnog, radovi odudaraju od klasičnih prikaza pozorišnih predstava. Koristeći se dugom ekspozicijom, Ignjatović je uspeo da dočara dramatičnost pokreta glavnih aktera i da posetiocima izlozbe prenese napetu atmosferu koja je vladala na sceni. Svedeni kolorit fotografija na crvenu,

crnu i žutu boju doprinosi opštem utisku. Branko Ignjatović se fotografijom bavi gotovo trideset šest godina. Izlagao je na više od dve stotine grupnih i samostalnih izložbi. Fotografisao je najvažnija kulturna dešavanja u bivšoj i sadašnjoj Jugoslaviji, između ostalog Dubrovačke letnje igre, BITEF, Splitsko ljeto. Za svoj fotografski rad bio je više puta nagrađivan. J. MATIĆ

KONKURSI

DRUGI MEĐUNARODNI BI-JENALE MINIJATURE 2004, KRANJ

Teme: a/ Slobodna, b/ Krug; radovi: četiri crno-bele ili kolor fotografije za svaku temu; formati: 7x10 cm, 10x7 cm ili 10x10 cm kaširano na pozadinu od 20x20 cm; uz fotografije neophodno je dostaviti i prijavni list (sve informacije na adresi: doberlet@iskratel.si - Vasja Doberlet); učešće: 10 evra za jednu temu ili 15 evra za obe; prijem radova: 1. 10. 2004; slanje kataloga: 20. 12. 2004; radove slati na adresu: Fotografsko društvo Janez Puhar Kranj, p.p. 193, SI-4001 Kranj, Slovenija; (rezultati žiriranja biće objavljeni na adresi: <http://www.fotodrustvo-kranj.si>)

"PLANINSKA FOTOGRAFIJA 2004"

DVADESET DRUGA MEĐUNARODNA IZLOŽBA

Tema: Planinarenje i planina u svim aspektima; radovi: 6 crno-belih ili kolor fotografija do 30x40 cm; dijapozitivi: maksimalno 6 radova 24x36 mm s ramom 5x5 cm; prijem radova do 1. 9. 2004; žiriranje: 11. 9. 2004; izložba u Bačkoj Topoli od 8. do 22. 10. 2004; slanje radova: fotografije i dijapozitive zajedno s prijavom poslati na adresu: Železničko planinarsko smučarsko društvo "Bačka", Jadranska 3, poštanski fah 14, 24300 Bačka Topola, telefon: 024/711-083

KONKURS ZA IZLAGANJE U GALERIJU CIRKUS U 2005.

SAMOSTALNE I GRUPNE AUTORSKE FOTOGRAFSKE IZLOŽBE

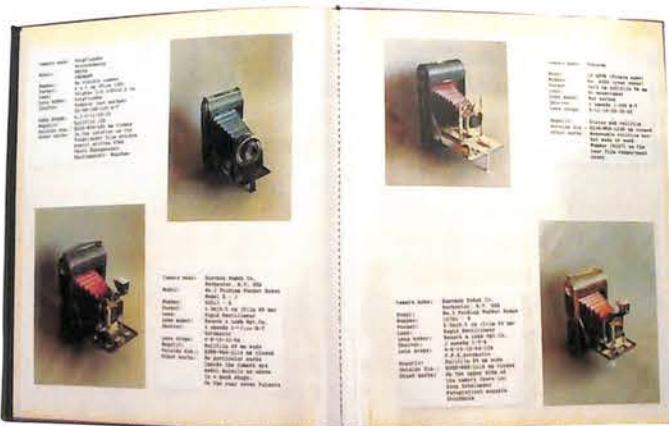
Rok prijave je 25. septembar 2004. Prestigle radove žiriraće savet galerije, a autori će o rezultatima biti obavesteni do 31. oktobra. Prijava treba da sadrži: 1. Ime i prezime autora, e-poštu, adresu i telefon; 2. biografiju; 3. opis rada; 4. tehnički opis; 5. vizuelni materijal. SKC, Galerija Cirkus, Kralja Milana 48, 11000 Beograd. Urednik galerije Paula Miklošević skcpaula@bitsy.net

KOLEKCIONARSTVO fotografike

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

NIJE GREŠKA, REČ JE O KOLEKCIONARSTVU, SAKUPLJANJU STARIH PREDMETA KAO ŠTO SU, NA PRVOM MESTU, STARI FOTOAPARATI, PA ZATIM FOTOGRAFIJE, DAGEROTIPIJE I SLIČNO, SVETLOMERI, PRIBOR ZA RAZVIJANJE FILMOVA I UOPŠTE SVE ŠTO IMA VEZE S FOTOGRAFIJOM. U "BELOM SVETU" SVE TO ZOVE SE ZAJEDNIČKIM IMENOM "FOTOGRAFIKA", PA SAM UPRAVO TO IME IZABRAO ZA NASLOV ČLANKA

SVI SMO MI KOLEKCIONARI

Ovo zvuči malo neverovatno, ali je tačno. Iz sopstvenog iskustva znam da svi koji se intenzivno bave fotografijom imaju poneki stari fotoaparati ili pribor koga se nisu otarasili iz raznih razloga. Može biti da su se tokom rada toliko vezali za svoj fotoaparati ili pribor, da je cena koja im je ponuđena za prodaju, s vremenom postala mnogo niža nego što je emotivna vrednost tog predmeta. S druge strane, fotograf zavoli svoj alat, puno uspomena vezuje ga za njega. Ja sam vrlo malo fotoaparata prodao, prilikom nabavke novih, i verujte mi da mi je i to žao. Tu nije u pitanju materijalna vrednost, iako danas na tržištu neki stari fotoaparati imaju znatnu vrednost, već emocije. Stari fotoaparati može biti dedina svojina koju je baka ljubomorno čuvala sve dok ga nije dala unuku u ruke. Osim toga, stari fotoaparati, oni iz prve četvrtine dvadesetog veka i pre toga, imaju i dekorativnu vrednost. Ljudi često koriste stare predmete, na primer stare pegle, alatke i sportsku opremu, kao ukras za stan. U dnevnoj sobi imam bar dvadeset raznih starih fotoaparata. Kada je jedan prijatelj arhitekta prokomentarisao da ih je puno, većinu sam uklonio. Oni su se, međutim, svi ubrzo vratili tamo gde su bili. Ne, nisam to ja učinio, već članovi moje po-

rodice. Malo-pomalo, vratili su ih sve u dnevnu sobu. Oni su postali deo ambijenta, pa su se kao utvare postepeno vratili na svoja mesta.

Po nekim statistikama, postoji 60.000 kolekcionara fotografike u svetu. To su oni ljudi koji intenzivno prate tržište stare foto-opreme, imaju na stotine starih fotoaparata ili drugih foto-predmeta. Naravno, veoma vredni stari fotoaparati i druga fotografika, nalaze svoje mesto u muzejima. Takvih muzeja ili pak delova nekog tehničkog

muzeja ima na više mesta u svetu i tu se obično nalaze najstariji i najvredniji komadi. Oni koji fotoaparate skupljaju isključivo radi preprodaje, radije bih nazvao trgovcima nego kolekcionarima, iako je njihov stepen poznavanja fotografske istorije veoma visok. U svojoj kolekciji imam najmanje 250 starih fotoaparata, kao i nekoliko dagerotipija i drugih interesantnih predmeta. Ovim člankom želeo bih da se osvrnem na to kako sam postajao kolekcionar.

STARI FOTOAPARATI

Šta je to što me privlači starim fotoaparati-ma? Da se vratimo malo u prošlost i uporedimo je s današnjicom. Pogledajte moderne fotoaparate – često nemaju nikakvu istaknutu karakteristiku. Zamislite da na moderni fotoaparati nekog proizvođača prilepite nalepnicu drugog proizvođača. Verovatno niko ne bi ni primetio da ste to učinili. U prošlosti, suočeni s raznim problemima i tehničkim nemogućnostima, konstruktori fotoaparata tražili su rešenja. Neka su bila uspešna, neka pak od samog početka osuđena na neuspeh. Međutim, tada nije bilo kompjutera i komplikovanog istraživanja tržišta da se pronade ono što najveći broj kupaca voli. Svaki konstruktor radio je onako kako je

želeo. E, baš ti različiti pristupi problemima razlog su raznovrsnosti u izgledu i boji u kojoj su pravljani, tako da je pravo uživanje posedovati i posmatrati ih. Mogao bih da napišem čitavu knjigu predstavljajući pojedine fotoaparate iz moje kolekcije, ali time članak ne bi bio mnogo interesantan, a definitivno ne bi bio kompletan. Zato sam odlučio da predstavim samo nekoliko interesantnih primeraka. Ovim kratkim prikazom (na sledećoj strani) želim da ukažem čitaocima na to da razne, s današnjeg stanovišta, komplikovane konstrukcije, što su čudnije, imaju veću kolekcionarsku vrednost.

SVETLOMERI

Ono što se danas podrazumeva kao normalno, merenje svetla i određivanje ekspozicije, u prošlosti je bilo veoma komplikovano. Ekspozicija se u staro doba određivala otprilike, iz iskustva. Kroz razvijanje negativa i eventualne kasnije zahvate kao što su pojačavanje i slabljenje, izvlačen je maksimum iz negativa. Jedan od prvih svetlomera jeste "pra Leica". Oskar Barnak, konstruktor Leica fotoaparata, napravio je prototip radi određivanja ekspozicije za svoja kino-snimanja. Prvi fotoaparati pu-

izabrani svetlomeri kroz godine razvoja. Jedan od prvih električnih svetlomera jeste krajnji levo Weston Master [1], koji datira iz ranih tridesetih godina dvadesetog veka. Na fotografiji su prikazani i optički svetlomeri s početka prošlog veka [2], jedan interesantan električni svetlomer s pojačivačem [3], kao i tabela za izračunavanje ekspozicije [4]

njen je kino-filmom uzetim iz kutije s rolnom tog filma, koji se do tada nije koristio za statične slike. Razvijanjem tog komada filma Oskar Barnak hteo je da odredi ekspoziciju. Tek 1925. godine, vlasnik firme Ernst Lajc (Ernst Leitz) odlučio je da se Leica proizvodi kao fotoaparati. U početku, svetlomeri su bili u obliku tabela za računanje. Jedna takva tabela, u vrlo skupom izdanju, prikazana je na ilustraciji. Obično su se brojke sabirale, pa se prema zbiru određivalo kolika treba da bude ekspozicija. Kasnije su se pojavili "optički svetlomeri" kroz koje se gledalo prema predmetu i brojka koja je mogla da se vidi odlučivala je kolika treba da bude ekspozicija. Ovo je bila nesigurna metoda jer oko

akomodirano na jače ili slabije svetlo moglo je da vidi jače ili slabije osvetljenu brojku. U nedostatku boljeg, i to je smatrano rešenjem. Svetlomeri (još) ne predstavljaju skupe komade kolekcije, a i interesantni su iz aspekta opšte istorije fotografije.

FOTOGRAFSKI ZAPISI

Količina fotografija koje su fotografi iz tog vremena pravili bila je ograničena. Svaka fotografija zahtevala je velike materijalne žrtve, a i količinu znanja koju su "obični" ljudi retko posedovali. Amaterske fotografije bile su dosta loše i malog formata. Fotografije koje predstavljaju predmet kolekcionarstva obično su pravili profesionalci i

Tipično prikazivanje dagerotipija pod staklom jer je površina posrebrne bakarne pločice bila veoma osetljiva i staklo ju je štitilo

Autohrom ploča jedna je od prvih kolor fotografija pravljen na emulziji u kojoj su suspendovana zrnca skroba u komplementarnim bojama. Ako se poveća, pokazuje strukturu zrna različite boje. Kako se to nije moglo odraziti na papiru, cela konstrukcija s ogledalom omogućavala je da se fotografija posmatra u prolaznom svetlu

STARI FOTOAPARATI

Fotoaparati na ploče formata 13 x 18 cm. Ne razlikuje se mnogo od sličnih fotoaparata francuske konstrukcije, ali poseduje impresivan zatvarač kojim se moglo "profesionalno" snimati jer je, na većini ostalih fotoaparata, zatvarač bio poklopac objektivu. Meh crveno-smeđe boje tipičan je za konstrukcije između 1900. i 1910. godine. Posle je ta boja izašla iz mode i pravljani su u crnoj boji

Mali fotoaparati, čak i za sadašnje pojmove, jeste Nagel Pupille formata 3 x 4 cm. Na filmu 127 (4 x 6,5 cm), koji se već duže vreme ne proizvodi, moglo se snimiti 16 kvadrata. Fotoaparati Nagel Pupille bilo je proizvedeno oko 2.700, a Drugi svetski rat "preživelo" je svega nekoliko stotina. Ta relativna retkost uticala je na njegovu visoku kolekcionarsku vrednost, višu čak i od starijih Kodak fotoaparata

lhagee Patent Klappflex jeste neobičan, jednooki refleksi fotoaparati s kraja dvadesetih godina prošlog veka, preteča Kine Exakte (kasnije samo: Exakta), koju je ista firma napravila tridesetih godina. Patent Klappflex zatvarao se u dimenzije koje su omogućavale da se lako nosi. U katalogu zagrebačke firme Griesbach i Knaus za 1931. godinu, ovaj model formata 10 x 15 cm bio je najskuplji u celom katalogu. Inače, proizvodio se u raznim formatima

Dvooki Contaflex u svoje vreme (pre sedamdeset godina) predstavljao je "poslednji krik" fotografske tehnike i imao je svetlomer i izmenjive (skupe) objektivu. Koštao je čitavo bogatstvo, a i sada, kao kolekcionarski komad, ima visoku cenu. Pojava jednookih refleksnih fotoaparata ovakvu konstrukciju učinila je besmislenom i ovo je, koliko ja znam, jedini takav model. Fotoaparati ima za viziranje objektiv od 7 cm žižne daljine, dok se snimalo standardnim objektivom od 5 cm. Kroz komplikovan mehanizam uostravanje i viziranje obavljalo se većim objektivom na većoj slici. Bio je skup i užasno težak i ne verujem da bi mnogo fotografa danas želelo da opterećuje njime svoje rame

Vrlo interesantan, mada ne redak, jeste Kodak fotoaparati na rol film formata od 4 x 5 inča. Duža strana formata od 5 inča (13 cm) predstavlja njegovu visinu, pa masivno deluje u ruci. Optika i zatvarač su jednostavni, uklapaju se u sistem: "Vi pritisnete dugme, mi radimo ostalo", kako je glasio slogan Džordža Istmana (George Eastman), tvorca Kodak fotoaparata. Desno je Kodak Box fotoaparati – iako se nalazi na donjoj lestevici po ceni, impresionira trešnjino drvo unutar tih fotoaparata i stepen obrade tog drveta

često dostižu zavidni tehnički nivo za svoju epohu. Formatu su najčešće 9 x 12 ili 13 x 18 cm, a veće fotografije bile su retkost. Da počnem s dagerotipijama. To su prve fotografije pravljen na posrebrnoj ploči. Dosta su retke i, prema tome, skupe. Ako dagerotipija predstavlja neku poznatu ličnost, njena vrednost je ogromna. Portreti koji predstavljaju nepoznate ljude imaju tržišnu cenu koja zavisi od vremena i stanja fotografskog tržišta. Dagerotipije su najčešće portreti ili manje grupe, ali postoje i retki primerci scena i pejzaža. Osim dagerotipija, postoje razne druge tipije, i na stranicama našeg časopisa možete da vidite osvrte na pojedine fotografe uz prikaze njihovih fotografija.

PRIBOR ZA RAZVIJANJE FILMOVA

To su, pre svega, stare fotografske knjige, pribor za izradu fotografija kao što su tankovi za razvijanje, aparati za povećavanje, okviri za kopiranje ili stari projektori. Ovi predmeti mogu da budu dosta veliki i nisu najpogodniji za kolekcionarstvo. Često se mogu naći i stari foto-časopisi, štampani tadašnjom tehnikom, svakako interesantni za čitanje, ali isto tako svedoče i o niskom stepenu, kako fotografske, tako i grafičke tehnike. Zatim, stari cenovnici retkih specijalizovanih fotografskih firmi, kao što je Griesbach i Knaus iz Zagreba, koji se još mogu nabaviti

na foto-bazarima. Predratne knjige, najčešće na nemačkom jeziku (kod nas je uticaj Nemačke bio najjači), a i posleratna izdanja štampana u Zagrebu imaju svoje mesto u kolekciji.

Stari Kodak tank (doza) za razvijanje filma. Komplikovana metalno-drvena konstrukcija omogućavala je da se dobar deo posla obavni na svetlu, ali verovatno ne jakim. Ovakvi tankovi mogu se videti na foto-bazarima i interesantni su u sklopu foto-kolekcije

POPRAVKE I ODRŽAVANJE

Stari fotoaparati često su u lošem stanju. Odlepljena presvlaka, zauljeni i blokirani zatvarači, mehovi dosta izandali... Treba li to popravljati? Da, izvesne stvari treba popraviti, ali od nekih treba dići ruke. Na prvom mestu treba znati kako da se stari fotoaparati sačuva u stanju u kome je nađen. Takođe, lepo je ako može da funkcioniše. Fotografisati njim jeste mučna stvar za nekoga ko je naučio na komfor. Dobro je ako može da "okida", ali nije bitno da li vreme na zatvaraču odgovara onome koje je napisano. Ako je presvlaka odlepljena, treba je pažljivo zalupati, ali ništa dalje od toga! Stari fotoaparati koji su zadržali svoj izgled "kao novi" (imam u kolekciji nekoliko komada koji verovatno nikada nisu bili korišćeni), više vrede nego njihove oderane kolege, ali oni kojima je "nov" izgled naknadno dodat, ne vrede ništa. Naročito ako je neko četkom pokušao da nanese oguljenu crnu boju! Ako neko baš želi da se bavi restauriranjem starih fotoaparata, postoji odlična knjiga: CAMERA MAINTENANCE AND REPAIR - Thomas Tomosy, koja u dva toma objašnjava sve što bi bilo interesantno za budućeg foto-majstora.

Knjige koje se bave restauriranjem i popravkama starih fotoaparata

LITERATURA

Bez znanja bar engleskog jezika, a pogodno je znati i druge svetske jezike, ne može da se nađe nikakva referenca za kolekcionare. Ono što REFOTO objavljuje nije dovoljno da bi se steklo znanje o kolekcionarskim komadima. Od knjiga koje su meni bile korisne, mogu da pomenem nekoliko:

COLLECTING PHOTOGRAPHICA - George Gilbert, izdata je pre četvrt veka, ali nije isključeno da je doživela i kasnija izdanja. Zatim, dolazi neizbežno Mekkeaunov (McKeown) PRICE GUIDE TO ANTIQUE AND CLASSIC CAMERAS. Pojavljuje se, otprilike, svake dve godine i daje pregled cena po kojima se u svetu prodaju stari fotoaparati. Osim toga, ta knjiga jeste najbolji izvor podataka o starim fotoaparatima i priboru. Manje poznata i manje kompletna jeste CAMERA OBSCURAS - THE JESSOP INTERNATIONAL BLUE BOOK. Narodni tehnički muzej u Pragu izdao je knjigu na češkom i engleskom jeziku (posebna izdanja) u kojima je prikazao svoju veliku kolekciju s tehničkim podacima. Knjiga se zove PHOTOGRAPHIC CAMERAS 1840 - 1940. Mislim da se još uvek može kupiti u tom muzeju, gde sam je i sam nabavio. Inače, Muzej je savršen. Ako vas put nanese u Prag, obavezno posetite i Muzej.

Katalog fotografskog odeljenja Tehničkog muzeja u Pragu

Cyclope - francuski časopis o starih fotoaparatima

Jedan od najpoznatijih kolekcionara Mišel Oer (Michael Auer) objavio je nekoliko veoma važnih knjiga, kao što je 150 YEARS OF CAMERAS (na francuskom i engleskom jeziku). Firma Lindemanns Stuttgart (www.lindemanns.de) iz Nemačke objavljuje ili ponovo izdaje razne knjižice i uputstva za korišćenje fotoaparata iz prošlosti. Časopisa koji se bave starih fotoaparatima skoro da nema. Znam samo jedan, i to veoma dobar, francuski Cyclope, koji se povremeno pojavljuje.

MUZEJI FOTOGRAFIKE

U svetu ima puno muzeja i zbirki. Na prvom mestu kod proizvođača. Video sam malu kolekciju Leica fotoaparata u Veclaru (Wetzlaru). Nije vredna putovanja samo zbog nje, ali nemojte je zaobići. Kodak u Ročesteru (Rochester, SAD) ima veliku kolekciju koju, nažalost, nisam video. Zatim, tehnički muzeji u većim gradovima: Beču, Minhenu, Pragu, Londonu, imaju lepe fotografske kolekcije. U švajcarskom gradu Vevey, kod

Lozane, nalazi se savršen Muzej fotoaparata u kome se mogu videti razni fotoaparati i procesi. Taj muzej ima i edukativnu funkciju. Po mom mišljenju, vredi otputovati da bi se videla ta kolekcija.

TREBA LI BITI FOTO-KOLEKCIJONAR?

Na ovo pitanje nema odgovora. Treba li da sakupljate novac, marke i slično? Ko to može da vam kaže. To je stvar ličnog opredeljenja, obaveštenosti, želje za znanjem. U svakom slučaju, cilj ovog članka jeste da vas uputi da ako imate neki stari i interesantan komad, bolje je da ga ponudite tržištu, nego da pustite da trune u neadekvatnim uslovima. Kada smo već kod tržišta, pitanje je koliko te stvarčice zaista vrede. Najbolju definiciju vrednosti fotografskih kolekcionarskih predmeta dao je tvorac pomenutog kataloga starih fotoaparata Mekkeaun. Po njemu, cena je stvar dogovora između kupca i prodavca u trenutku transakcije. Sve drugo samo je orijentacija, obaveštenje koliko je ko i kada platio. Neupućeni često imaju pogrešne predstave o vrednosti stvari koje poseduju, zasnovane na neobičnosti fotografskog predmeta ili kakvim drugim kriterijumima. Retko se nalaze Stradivarijeve violine u fotografskom domenu. Veoma vredne stvari nalaze se u sigurnim rukama ili muzejima, a na tržištu se nalaze predmeti umerene vrednosti.

Novi kolekcionari obično počinju nabavljanjem svih starih predmeta koji im dodu pod ruke. Sticajem iskustva, kolekcionar postaje probirljiv i delimično se otaras predmeta male vrednosti i orijentiše se prema lepšim komadima. Samo neki izuzetan komad može da mi istera novac iz ruke, a u kolekciji imam brojne predmete dosta niske vrednosti.

Moderniji fotoaparati teško da imaju šanse da postanu kolekcionarska vrednost. Izuzetak su, svakako, oni najskuplji komadi koji se proizvode u izuzetno malim serijama. Teško je zamisliti da bi neki Instamatik ili današnji kompaktni fotoaparati našao značajno mesto u kolekciji, iako u muzejima mogu da se nađu i takvi komadi radi zaokruženja informativnog prikaza. Ne zaboravite, biti pravi kolekcionar zahteva i poznavanje razvoja fotografske tehnike.

Da zaključim, ne morate biti kolekcionar ako se interesujete za fotografske starine. Mislim da se kroz kolekcionarstvo šire vidici i obogaćuje znanje i o sadašnjosti. Zato se ne treba stideti, već malo zaviriti u prošlost. U tom smislu, i ovaj članak ima propagandni karakter - da zainteresuje ne samo za nekadašnju fotografiju nego i za probleme s kojima su se nekada fotografi susretali, pa uprkos tome, ostavili nam divne snimke. To poznavanje ukazaće nam da treba da cenimo put koji je prošla foto-tehnika da bi danas bila pristupačna ljudima najrazličitijeg nivoa obrazovanja ili poznavanja fotografskog zanata.

PC
PC-PRESS

Microsoft
Office 2003
na srpskom

650
dinara

„Microsoft Office 2003 System na srpskom“
Knjiga je izašla iz štampe 14. aprila, paralelno sa promocijom lokalizovanog paketa. Naručite svoj primerak po povlašćenoj ceni!

590
dinara

„PC almanah softvera“

je sveobuhvatni vodič kroz svet uslužnih programa. Otkrijte sve tajne programa Nero, Total Commander, Photoshop Elements i još 60 drugih alata koji se nalaze na pratećem disku. Naručite knjigu i CD po povlašćenoj ceni!

600
dinara

600
dinara

- Prva računarska knjiga štampana srpskom ćirilicom
- Potpuni vodič za lokalizovanu verziju Windows-a XP
- Odaberite **ћирилично ili latinično** izdanje

Naručite svoje primerke knjiga putem Interneta: www.pcpres.co.yu ili u našoj Redakciji: PC PRESS, Dositejeva 51 Beograd; 011/181-526 i 187-742; pc@pcpress.co.yu

ETIKA U NOVINSKOJ FOTOGRAFIJI – DRUGI DEO

Pravne regulative

Znak zabrane fotografisanja snimljen prilikom odobrenog snimanja termoelektrane. Snimio Imre Szabó

DA BISMO USPEŠNO BRANILI SVOJA PRAVA, MORAMO POZNAVATI ZAKONE I NJIHOVU PRAKTIČNU PRIMENU

U našem zakonodavstvu fotografijom se, pre svega, bave: Zakon o javnom informisanju, Zakon o autorskim pravima, Osnovni krivični zakon i Zakon o odbrani. Predavanja pravnih stručnjaka na seminaru Centra za profesionalizaciju medija izazvala su najveću pažnju učesnika, pa ćemo i mi da se pozabavimo delovima tih izlaganja, uz ponovno navođenje imena pravnika koji su učestvovali na tom skupu. To su advokati: Srđan Radovanović, Slobodan Beljanski i Dušan Stojković.

ZAKON O JAVNOM INFORMISANJU

Za novinsku fotografiju svakako je najvažniji Zakon o javnom informisanju. Prema Deklaraciji o ljudskim pravima, svi građani imaju pravo na informisanje koje mora da bude pošteno i aktuelno. Kada se, međutim, govori o pravima, uvek se mora razmišljati i o obavezama, pre svega etičkim i moralnim pravilima koja su regulisana zakonima. Naš sadašnji zakon umnogome je prilagođen savremenim okolnostima, ali će njegova primena biti potpuna tek posle donošenja Zakona o dostupnosti informacija. Fotografija se može posmatrati najmanje na tri načina: kao umetničko delo, zatim kao doku-

ment koji se može upotrebiti i kao dokaz i, na kraju, kao novinski izveštaj koji služi informisanju, ali i prenošenju ideja i mišljenja. Nit koja razdvaja ove tri vrste fotografije često je veoma tanana i ponekad je jako teško razdvojiti dokumentarno od umetničkog. Formalno gledano, za pravo je bitno da fotografija bude objavljena u javnom glasilu bilo kog tipa da bi se na nju mogli primeniti Zakon o javnom informisanju i prava medija. To je isto dovoljno da bi se primenile i one norme koje se odnose na zabranu fotografisanja ili objavljivanja i gde će biti neophodan pristanak lica koje je fotografisano da bi se nešto i objavilo. Tu se susrećemo s odgovornošću onoga ko fotografishe za potrebe objavljivanja i pravi recept za izbegavanje te odgovornosti praktično ne postoji. Ako bi se Zakon bukvalno primenjivao, fotoreporter bi stalno morao da trči do osoba čiji bi lik koristio na objavljenoj fotografiji s već pripremljenim formularima za pismeni pristanak tih osoba da budu objavljeni i da traži od njih potpis. Tek takvim dokumentom bili bi sigurno oslobođeni kasnije odgovornosti. U praksi je to, naravno, sasvim drugačije.

ČLANOVI ZAKONA

Član 1 ovog zakona jasno govori na šta se on odnosi: "Ovim zakonom uređuje se pravo na javno

informisanje kao pravo na slobodu izražavanja mišljenja, kao i prava i obaveze učesnika u procesu informisanja. Pravo na javno informisanje naročito obuhvata slobodu izražavanja misli, slobodu prikupljanja, istraživanja, objavljivanja i širenja ideja, informacija i mišljenja, slobodu štampanja i distribucije (rasturanja) novina i drugih javnih glasila, slobodu proizvodnje i emitovanja radio i televizijskog programa, slobodu primanja ideja, informacija i mišljenja, kao i slobodu osnivanja pravnih lica koja se bave javnim informisanjem." U članu 4 kaže se: "U javnim glasilima slobodno se objavljuju ideje, informacije i mišljenja o pojavama, događajima i ličnostima o kojima javnost ima opravdani interes da zna, osim kada je drugačije određeno zakonom."

Odredba stava 1 ovog člana primenjuje se bez obzira na način na koji je pribavljena informacija. Za fotografe veoma je bitan i Član 43 ovog zakona koji određuje prava lica na koje se odnosi informacija: "Informacija iz privatnog života, odnosno lični pisani zapis (pismo, dnevnik, zabeleška, digitalni zapis i slično), zapis lika (fotografski, crtani, filmski, video, digitalni i slično) i zapis glasa (magnetofonski, gramofonski, digitalni i slično) – ne može se objaviti bez pristanka lica čijeg se privatnog života informa-

cija tiče, odnosno lica čije reči, lik, odnosno glas sadrži, ako se pri objavljivanju može zaključiti koje je to lice." Pristanak je potreban i za neposredno prenošenje lika ili glasa (putem televizije, radija ili slično). Informacija i zapisi iz stava 1 ovog člana ne mogu se objaviti ni bez pristanka onoga kome su namenjeni, odnosno onoga na koga se odnose, ako bi objavljivanjem bilo povređeno pravo na privatnost ili koje drugo pravo tog lica. Pristanak dat za jedno objavljivanje, za određeni način objavljivanja, odnosno za objavljivanje s određenim ciljem, ne smatra se pristankom za ponovljeno objavljivanje, za objavljivanje na drugi način, odnosno za objavljivanje za druge ciljeve. Ako je za pristanak za pribavljanje informacije, odnosno za pribavljanje ili uvid u zapis, primljena naknada, smatra se da je dat i pristanak za objavljivanje. Međutim, pravo na privatnost ovim zakonom ograničeno je određenim kategorijama: Član 9. "Nosiocima državnih i političkih funkcija ograničena su prava na zaštitu privatnosti koja imaju lica na koja se odnosi informacija, ako je informacija važna za javnost s obzirom na činjenicu da lica na koje se odnosi informacija vrši određenu funkciju." Prava lica iz stava 1 ovog člana ograničena su srazmerno opravdanom interesu javnosti u svakom konkretnom slučaju.

Član 10. "Državni organi i organizacije, organi teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, javne službe i javna preduzeća, kao i poslanici i odbornici, imaju obavezu da informacije o svome radu učine dostupnim za javnost i to pod jednakim uslovima za sve novinare i sva javna glasila."

U Zakonu postoji i formulacija "neovlašćeno fotografisanje" i pod tim se podrazumeva kada se fotografisanjem osetno zadire u privatni život fotografisane osobe. Kantar za reč "osetno" u ovom slučaju nalazi se u rukama suda i jako je neprecizan. Postoje brojni slučajevi, kako u svetu, tako i kod nas, gde su vođeni dugi sudski postupci zbog toga. Engleski tabloid *Sun*, na srednjim stranama, jednom prilikom objavio je niz fotografija kako na delu hipodroma za vreme trke dvoje ljudi vode ljubav. Na nekim od tih fotografija mogli su jasno da se raspoznaju i likovi učesnika događaja. Postupak je bio veoma komplikovan jer su advokati tabloida pokušali da dokažu da pošto se radnja odvijala na javnom mestu, nema mesta odštetnom zahtevu, ali je sud ipak presudio na njihovu štetu. Kod nas su kaznene odredbe dosta blage i sud uglavnom vodi računa o tome da ako nešto baš nije snimano s jasnom namerom omalovažavanja – ne osuđuju novinare. A ako to i moraju da učine, za klevetu je predviđena kazna od šest meseci, a za uvredu od tri meseca zatvora.

ZAKON O ODBRANI

Po Zakonu o odbrani stvari stoje sasvim drugačije. Ako se pažljivo prouči, pod nešto što je od posebnog interesa za odbranu zemlje može se podvesti praktično sve što je oko nas, a za prekršioce, odnosno one koji "neovlašćeno" snimaju ili fotografišu, predviđene su stroge kazne, čak i zatvorske, kao i oduzimanje materijala, a najčešće i fotografske opreme. Budući da po ovom zakonu Savezna vlada propisuje gde se postavljaju znaci zabrane fotografisanja, jedini način pokušaja spasavanja jeste izgovor da niste primetili znak zabrane ili da ga nema. U objekte od posebnog interesa ubrajaju se i aerodromi, autoputevi, elektrane, sistemi za navodnjavanje itd. Skoro su jednom našem kolegi iz unutrašnjosti oduzeti fotoaparati i film pošto je uhvaćen da snima jedan od nedovršenih letnjikovaca bivšeg predsednika Jugoslavije Slobodana Miloševića, iako tu nije bilo nikakvog znaka zabrane. Ako se krene u šetnju Dedinjem, znak zabrane fotografisanja može se videti na oba kraja Užičke ulice i danas.

Po krivičnom zakonu fotograf će odgovarati ako je nekoga oklevetao, a česte su i građanske parnice za naknadu štete prouzrokovane objavljivanjem nečije fotografije. Tu je važno naglasiti da je vreme zastarevanja u ovom slučaju tri godine, a propisano je da se postupak mora završiti u roku od šest godina.

Posle sudskog procesa poznatom francuskom fotografu Roberu Duanou (Robert Doisneau) bilo je naloženo da prekrije oči osobe u baru crnom trakom, 1958

"Jednoga je dana u malom bistrou u Rue de Seine, u kojem se inače susretao sa prijateljima, opazio za šankom vrlo lepu devojkicu uz čašu vina. Pored nje je stajao postariji gospodin koji ju je sa zanimanjem posmatrao. Doisneau ih je zamolio za dopuštenje da ih fotografira. Oboje su pristali. Fotografija je objavljena u reviji *Le Point*, u broju posvećenom pariskim bistrima uz niz drugih Doisneauovih fotografija. Doisneau je fotografiju, zajedno s ostalima, predao svojoj agenciji.

Kad listovima trebaju fotografije za ilustraciju nekog članka, obraćaju se agencijama. Tako se nakon stanovitog vremena dotična fotografija pojavila u listu što ga izdaje Liga za borbu protiv alkohola, kao ilustracija uz članak o štetnom delovanju alkoholnih pića. Spomenuti gospodin, po zanimanju profesor crtanja, bio je neugodno iznenađen. "Proglasit će me pijancem", potuzio se fotografu. Ovaj mu se ispričao, objasnivši mu da ne može kontrolirati kako se koriste njegove fotografije. No stvari su poprile dramatičan obrat kad se ista fotografija pojavila u jednoj bulevarskoj reviji, koja ju je jednostavno preslikala iz *Le Pointa*, ne zatraživši dopuštenje ni od agencije ni od fotografa, i to uz slijedeću legendu: "Prostitucija na Champs Élysées". Ovaj put se profesor crtanja razbjesnio i pokrenuo parnicu protiv revije, agencije i fotografa. Sud je osudio reviju da plati tužitelju prilično veliku odštetu. Osudio je i agenciju premda ona nije dala fotografiju. Doisneau je oslobođen optužbe s obrazloženjem da fotograf "kao umjetnik ne snosi odgovornost".

(Preuzeto iz knjige "Fotografija i društvo", Gisèle Freund)

Još jedan vid za satisfakciju oštećenih po Zakonu o javnom informisanju jeste traženje ispravke i u tom slučaju mediji, u kojima je objavljena sporna informacija, dužni su da ispravku objave na istom mestu i u istom obimu, iako tu baš i nije najjasnije kako treba postupiti ako neko traži ispravku u vidu fotografije.

Zakonom su posebno zaštićena maloletna lica. Mora se voditi računa o tome da se objavljivanjem fotografija tih lica nikako ne naškodi njihovom moralnom, intelektualnom ili socijalnom razvoju. I pornografija je posebno tretirana Zakonom.

ZAKON O AUTORSKOM PRAVU

Sledeći zakon koji je veoma bitan za fotografe jeste Zakon o autorskom delu i intelektualne svojine, pa i fotografi.

Svaka fotografija koja je negde objavljena, jeste autorsko delo od trenutka objavljivanja bez obzira na njenu umetničku vrednost ili sadržaj. Od tog trenutka ona automatski uživa autorsko-pravnu zaštitu i nije potrebna bilo koja druga radnja da bi se ta zaštita ostvarila. Nosioc autorskog prava jeste onaj koji je sačinio fotografski zapis i pri tom autorsko-pravnu zaštitu uživa svaki deo postupka, od negativna do konačne fotografije. Postoje dve komponente autorskog prava. Imovinska i pravna. Imovinska ovlašćenja jesu ona koja mu dozvoljavaju da ima ekonomske efekte od objavljivanja. Moralna komponenta odnosi se na integritet dela. Na pravo autora da se usprotivi sknavljenju dela, da obavezno bude označen kao autor, da se usprotivi onom vidu korišćenja koji on smatra neprimerenim. Osnovni savet fotografima jeste da se pred svaki posao s poslodavcem precizno dogovore o svim pitanjima i to u vidu pismenog ugovora. Čak i ako je neko u stalnom radnom odnosu, trebalo bi posebnim ugovorom da reguliše sve bitne stavke o načinu korišćenja njegovog dela. Bitno je naglasiti da tada poslodavac ima pravo da bez posebne nadoknade koristi dela pet godina od trenutka nastanka, a da posle toga ima obavezu materijalnog nadoknađivanja autoru bez obzira na status koji će on tada imati. Po ovom zakonu autor ima pravo da se usprotivi korišćenju njegovog dela ukoliko smatra da je način na koji bi se delo objavilo neprimeren, a poslodavac

tada nema dalje pravo da koristi delo.

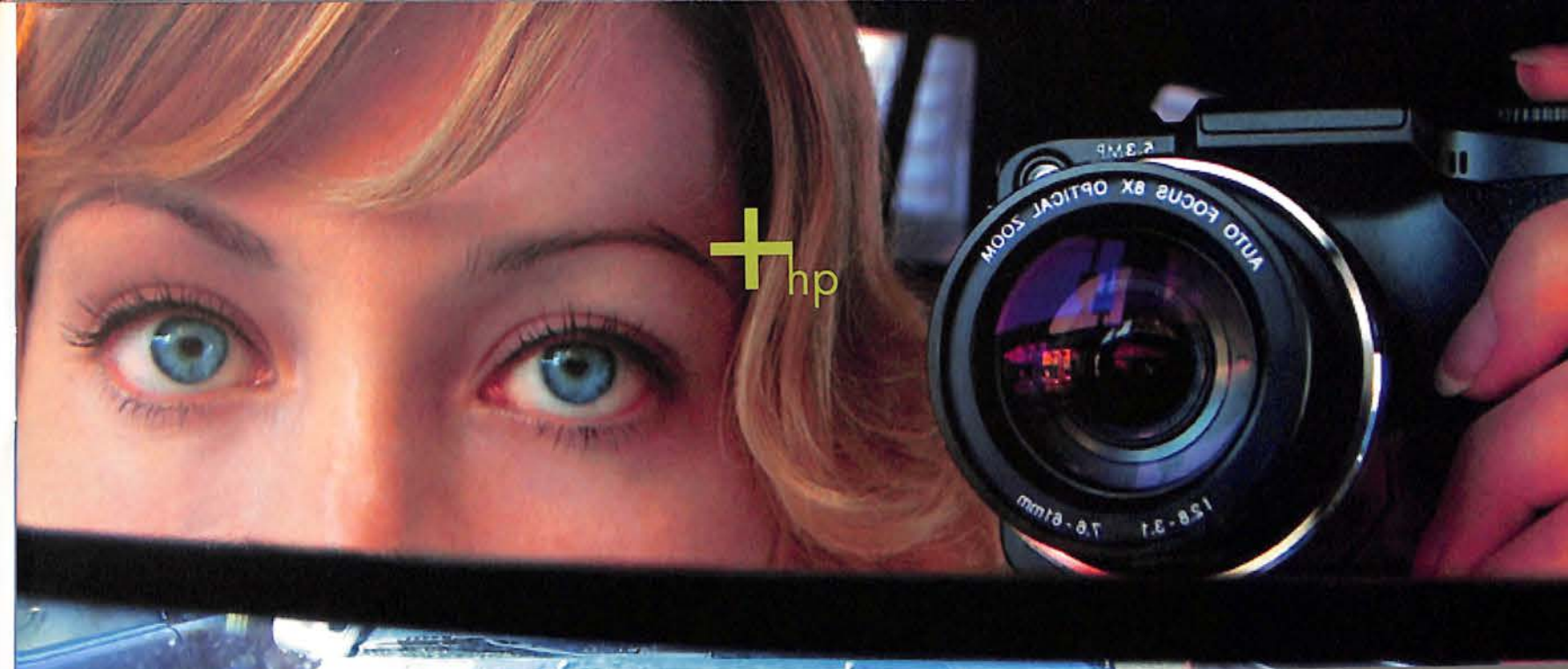
Zaključak i ovog nastavka izveštaja mogao bi da bude apel novinskim fotografima da svoja prava pokušaju da reše i udruživanjem u neki vid unije, sindikata, udruženja ili na bilo koji drugi način i da zajedno pokušaju da sa zakonodavcem i poslodavcima regulišu sva sporna pitanja.

IMRE SZABÓ

AUTORSKI UGOVOR

Sve učesnike na seminaru najviše je zanimalo na koji način konkretno mogu da zaštite svoja prava. Iako je naš pravni sistem daleko od idealnog, preporuka advokata jeste da obavezno pravite ugovor s naručiocem posla jer je on jedina pravna zaštita. To je najčešće ugovor o delu i advokat Dušan Stojković koji se prvenstveno bavi sporovima oko autorskih prava, dao je jedan opšti uvid u to šta ugovor treba da sadrži i od čega nas on štiti. "Fotografsko delo i delo proizvedeno postupkom sličnim fotografiji smatraju se autorskim delom koja sledstveno uživaju autorsko-pravnu zaštitu. Zbog toga fotografi kao autori uživaju moralna i imovinska autorska prava na fotografiju od njenog nastanka. Neophodno je zaključivanje autorskih ugovora kojima se prenose autorska prava na fotografijama. Taj ugovor mora biti zaključen u pisanoj formi i na taj način, dobijate punu autorsko-pravnu zaštitu. Autorski ugovor tada postaje okvir u kojem ćete, u zavisnosti od okolnosti slučaja, pravno urediti ustupanje vašeg dela nekom trećem licu i sami regulisati koja dela u kom obimu i za koju naknadu ustupate ili prenosite drugoj ugovornoj strani. Autorsko delo možete ustupiti na određeno vreme ili u celini preneti nekom licu. Autorskim ugovorom može se odrediti vreme na koje ustupate autorsko delo, visinu i način isplate naknade i sve drugo što smatrate bitnim. Na taj način autorski ugovor kao pravni okvir biće popunjen tako da ugovorne strane, imajući u vidu okolnosti slučaja, mogu tačno da odrede na koji način i u kom obimu, će pravo korišćenja autorskog dela biti preneto s autora na drugu ugovornu stranu. Tako je autorima pružena mogućnost da u potpunosti raspolažu svojim delom i da za to dobiju naknadu."

Iako se na ovakvim fotografijama jasno raspoznaju likovi, saglasnost za njihovo objavljivanje nije tražena jer se smatralo da je preovladivao javni interes prilikom izveštavanja sa sahrane ubijenog premijera. Snimio Imre Szabó

Milioni slika se rađaju svake sekunde. Budite spremni.

Sigurno Vam se dešavalo da napravite milion fotografija, a da nijednom od njih niste zadovoljni: ili su blede, ili potpuno promene boju, ili se na njima ništa ne vidi. Međutim, HP Photosmart digitalne kamere olakšaću život svim foto entuzijastima. Svaka ima odličnu rezoluciju, jednostavna je za upotrebu i nikad povoljnija! Model HP Photosmart 945, na primer, sadrži još i ekskluzivnu HP Adaptive Lighting tehnologiju, zbog koje će Vaše fotografije biti oštre i jasne, sa najneverovatnijim detaljima čak i u uslovima kontra svetla. Unapređene ručne komande za podešavanje boja, kontrasta, fokusa, izoštrivosti... će Vas možda posebno inspirirati... Uz ovakve HP rezultate ostaje Vam samo da uživate u svojoj kreativnosti.

HP PHOTOSMART 945
429 €*

Rezolucija 5,3 MP
56x zoom (8x optički, 7x digitalni)
32 MB SD memorijska kartica
Digital Flash baziran na HP Adaptive Lighting tehnologiji

HP PHOTOSMART 635
139 €*

HP PHOTOSMART 735
169 €*

HP PHOTOSMART 935
333 €*

HP PHOTOSMART R707
349 €*

Prilikom kupovine ne zaboravite da zatražite garantni list i uputstvo za upotrebu na srpskom jeziku. Kontaktirajte HP partnere i posetite www.hp.co.yu

HP partneri: **Alti**, Čačak, 032 / 303 000; **Art Computer**, Novi Pazar, 020 / 312 222; **Bel Computers**, Beograd, 011 / 35 44 007; **Big Apple Electronic**, Beograd, 011 / 32 42 522; **Box Computers**, Kragujevac, 034 / 302 302; **BP Computers**, Novi Sad, 021 / 401 442; **Bus Computers**, Kikinda, 0230 / 34 521; **Comtel**, Niš, 018 / 530 353; **ComTrade Shop**, lokacije 28 prodavnica potražite na www.comtradeshop.com ili na 011/2015580; **Control Point**, Užice, 031 / 520 397; **Čikom**, Podgorica, 081 / 227 114; **Desk**, Beograd, 011 / 32 92 140; **DG Computers**, Subotica, 024 / 600 750; **Electro World**, Beograd, 011 / 3229 163; **G.M.G.**, Paraćin, 035 / 569 444; **Grappolo**, Beograd, 011 / 30 91 410; **Jugodata BGD**, lokacije 17 prodavnica potražite na www.jugodata.co.yu/mapa ili na 011 / 3087 007; **Lex Computers**, Leskovac, 016 / 214 110; **MB Soft**, Beograd, 011 / 30 33 160; **Mikroračunari**, Beograd, 011 / 30 30 293; **Multiprint**, Bar, 085 / 313 092; **Nonius**, Beograd, 011 / 3470 315; **PC4U**, lokacije prodavnica potražite na www.pc4u.co.yu ili na 011 / 180 134; **Solution**, Beograd, 011 / 28 92 354; **VD Soft**, Krusevac, 037 / 420 990

©2004 Hewlett-Packard Development Company, L.P.

* preporučena maloprodajna cena u dinarskoj protivvrednosti, bez poreza na promet

© KLAVDIJ SLUBAN, "RUSIJA", 1999

DUGO PUTOVANJE KROZ ŽIVOT

KLAVDIJ SLUBAN

TRAGAČ ZA PRIČOM I RADOZNALI
POSMATRAČ, KLAVDIJ LUTA SVETOM U
POTRAZI ZA ODGOVOROM – KOLIKO I
DA LI NAS ODREĐUJE MESTO U KOJEM
ŽIVIMO. IPAK, U TOM TRAGANJU, ZA
NJEGA JE JEDINO VAŽAN TAJ PUT, KAO
METAFORA ŽIVOTA

© KLAVDIJ SLUBAN, "BUGARSKA": 1995

© KLAVDIJ SLUBAN, "RUSIJA": 1999

Veoma često granica između slike i reči gubi svoje jasne obrise. Sva kompleksnost i slojevitost reči pronalazi puni smisao u jednostavnom detalju, jednom momentu koji samo fotoaparatus može da zabeleži. I dok pisac zamišlja i izmišlja, fotograf gleda i beleži. U jednom deliću sekunde, stravičnom brzinom, skoro nepojmljivom, ispisuje znake i simbole koji sadrže neki svoj, specifičan kod. I fotograf i pisac putuju. Putuju jednako kroz svet mašte i realnosti, samo su im trase drugačije, kao i vreme polaska i dolaska. Jedan kroz svet mašte otkriva svet realnosti, a drugi u svetu realnosti pronalazi nadrealno, ono što se samo naslućuje. Na kraju puta sreću se na istom mestu – na kraju priče.

Klavdij Sluban izbrisao je granicu između fotografa i pisca i sada, kao što kaže Čuang Ce: "Jednom je Čuang Ce (Chuang Choe) sanjao da je leptir koji leprša okolo srećan zbog onoga što jeste i radeći ono u čemu uživa. Nije znao da je Čuang Ce. Iznenada se probudio i bio je tu, očigledno i nedvosmisleno Čuang Ce. Ali nije znao da li je sada on Čuang Ce koji je sanjao da je bio leptir, ili je on leptir koji sanja da je Čuang Ce" (Čuang Ce, IV v. st. e.). Možda i Klavdij ne zna da li je fotograf koji je sanjao da piše neke izmišljene priče ili je pisac koji sanja da fotografiše život oko njega. Da li je nadrealnu,

nedorečenu, misterioznu crtu dodao kroz objektiv realnosti ili je to njegova mašta pronašla odraz lika u realnosti koju bira i izmišlja. Možda je to savršen spoj koji objedinjuje maestralnost literature da ispriča priču i senzibilnost slike (fotografije) da prikaže atmosferu, da zadrži dah između reči i pogleda, zaustavi svetlo koje crta obrise sećanja. Fotografija sadrži bezbroj reči, a samo jedna reč, jedno ime, određuje gde su nastale te fotografije – određuje mesto. Balkan, Jerusalim, Crno more, Karibi, Japan... to su imena koja potvrđuju dokumentarnost Klavdijevih fotografija. One opisuju ali istovremeno prevazilaze realnost, ta specifična mesta prerastaju u, neka, bilo koja mesta kojima se gubi trag, kao da dolaze niotkuda.

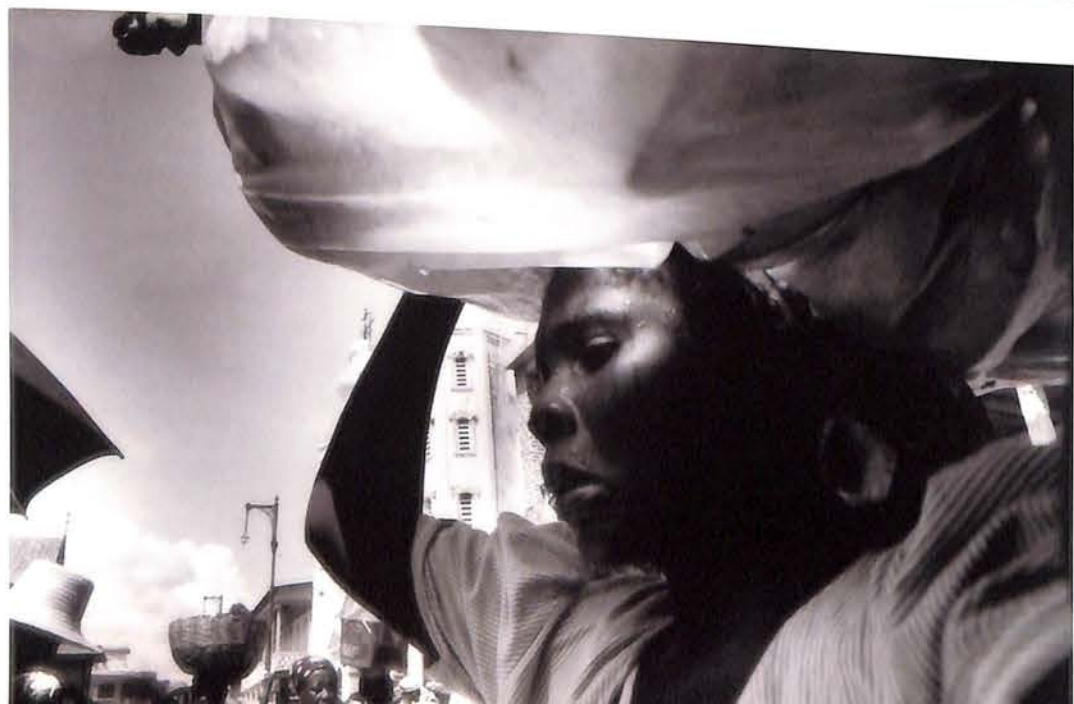
Možda je to Klavdij koji dolazi niotkuda, koji podsvetno negira postojanje jednog uporišta i luta svetom u potrazi za odgovorom – koliko i da li nas određuje mesto u kojem živimo. Ipak, u tom traganju, za njega je jedino važan taj put, kao metafora života. Nije važna destinacija, važno je samo vreme provedeno u putu. Naš kraj je izvestan, ali je put do njega nepredvidiv i uzbudljiv. A Klavdij je pravi putnik koji radoznalo i neustrašivo krči sebi put. Strpljiv, organizovan, posmatra, ne učestvuje ali razume i saoseća. Kao režiser prekida scenu, zamrzava je u ekvilibrijumu, pretače neki (nečiji) život u jedan tren satkan od prošlosti.

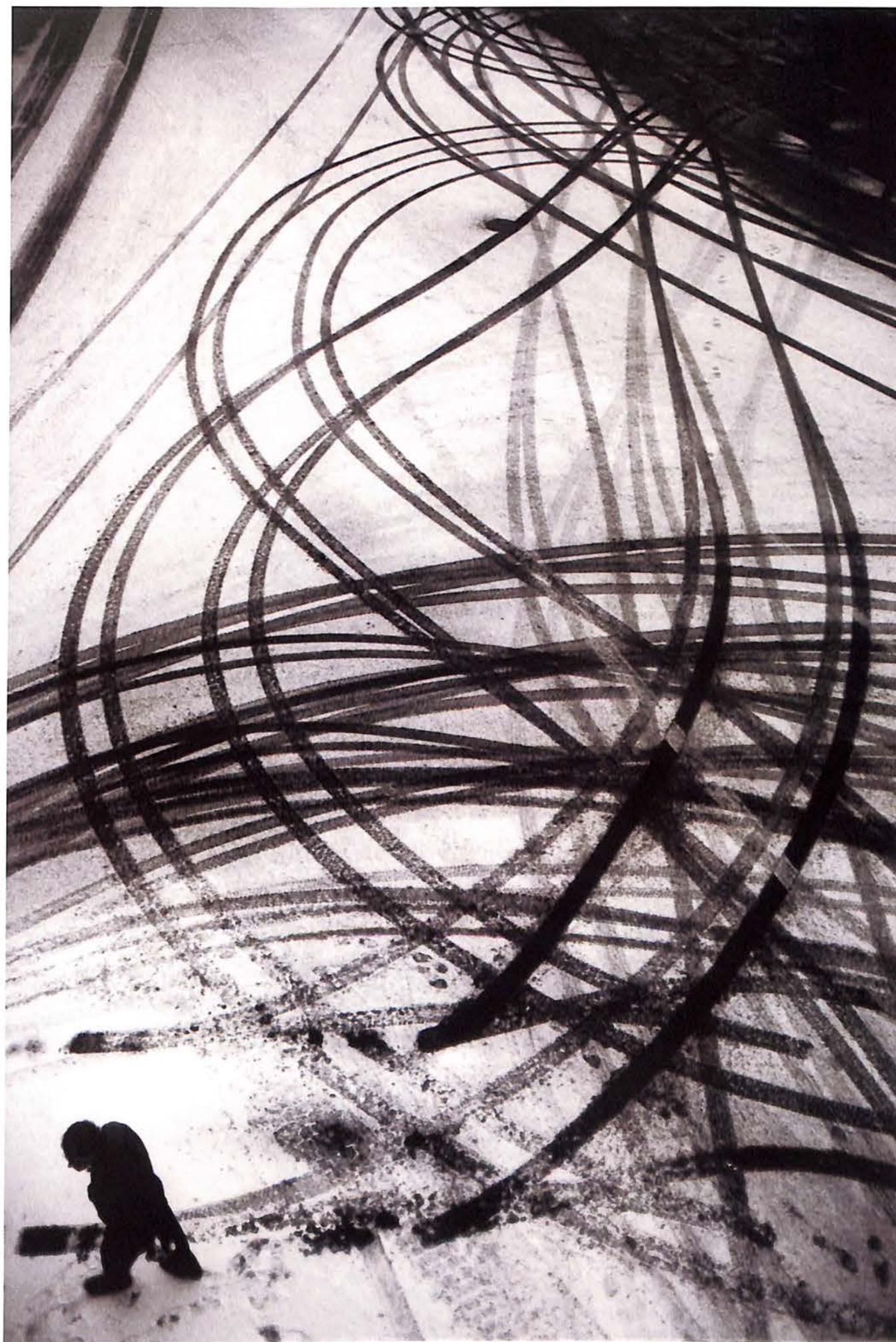
© KLAVDIJ SLUBAN, "HAITI", 2000

© KLAVDIJ SLUBAN, "ALBANIA", 1993

© KLAVDIJ SLUBAN, "HAITI", 2000

© KLAVDIJ SLUBAN, "FINSKA", 2001

sadašnjosti i budućnosti. On čeka i traži taj nemi, tihi trenutak koji podseća na udah koji načinimo pre nego što krenemo da pričamo priču.

Tamne, često neoštre i ponekad "nerazgovetne" fotografije nose misteriju jednog neodređenog mesta. Tu tamu razbijaju oštri tragovi svetla kao rane na duši koje nose čitljivi akteri zamrznutih scena. Uglavnom su usamljeni, vode neku svoju, unutrašnju borbu, ili su samo pioniri igre života koju nisu sami započeli. Pravila su teška i nerazumljiva, ali igrati se mora. Svi su obavijeni kamenom tišinom i tek u sjaju oka, bleštavom tragu svetla na umornom licu ili ostareloj koži ruke, Klavdij narušava taj muk i unosi život. Ali Klavdij je mudar, on zna da je njegovo kratko prisustvo u kadru tih ljudi tek nešto više od pozdrava ili stiska ruke i zato ostavlja nama da nastavimo komunikaciju.

Iako su sve fotografije nastale na raznim mestima i na raznim stranama sveta, priče su slične, ljudi su slični, imaju skoro isti izraz na licu, istu siluetu... Da li to Klavdij putuje po svetu da bi nama pokazao (ili dokazao) da svi živimo isti život uz već poznate "varijacije na temu" ili to on projektuje svoj mali univerzum na svet oko sebe pokušavajući da uspostavi sistem kretanja – između sebe i onoga što fotografiše. S nekoliko neophodnih stvari i fotoaparatom u ruksaku kreće na put, uglavnom na tri nedelje, na unapred osmišljeno mesto, bez mobilnih telefona, kompjutera... Predvidljivost se tu završava jer svaki taj put predstavlja neko novo

otkrovenje, kao što kaže Klavdij: "Nikada ne znaš gde će se desiti prava avantura".

Klavdijevo putovanje verovatno će trajati veoma dugo. Moraće još da prolazi kroz mnoge skrivene ćoškove, napuštene ulaze, puste drumove, sablasne trgove u kojima samo on ume da pronade tračak svetlosti koja otkriva život. Iako Klavdij "crta" život tek kao nekoliko nijansi tamnosive, on je nepobitno tu, u pukotinama crne koje su napravili oštri i bleštavi sunčevi zraci. Da li je to filozofsko ili, jednostavno iskustveno putovanje, nije ni važno jer mi, gledaoci, idemo na svoje putovanje. Dobili smo koordinate, ali gde ćemo zaista otići – znamo samo mi. Klavdij nas pušta, neko vreme šetamo zajedno, možda vidimo iste stvari, zanimimo zbog istih neponovljivih trenutaka ili puni sete pokušavamo da zajedničkim snagama obuzdamo bujnu maštu koja, kao ogledalo, reflektuje nas same. On veštom ali pomalo nepreciznom rukom beleži svoje foto-priče. Neprecizan samo toliko da bi ostavio nekoliko praznih redova, namerno nedorečenih, koji nas privlače i uvlače u te iste redove da bismo zauzeli svoja mesta i poput slova što čine deo reči i rečenica, postali deo njegovih fotografija. Možda i mi tada nećemo znati da li smo samo gledaoci nečijeg, tuđeg putovanja ili smo putnici na svom sopstvenom putovanju koje je zabeležilo radoznalo i prodorno oko Klavdija Slubana.

IVANA BREZOVAC

© KLAVDIJ SLUBAN, "UKRAJINA", 1998

© KLAVDIJ SLUBAN, "TURSKA", 2000

Rođen 3. marta 1963. godine u Parizu. Detinjstvo je proveo u Livoldu u Sloveniji. Visoko obrazovanje stekao je u Francuskoj gde je 1986. diplomirao anglo-američku književnost. Od rane mladosti bavi se fotografijom. Učio je fotografiju u ateljeu Žorža Fevra (Georg Fevre), a zatim krenuo na putovanja. Nakon povratka u Pariz predaje engleski. Potom se nastanjuje u Sloveniji gde živi na selu. Godine 1992. vraća se u Francusku i u potpunosti se posvećuje fotografiji. Putuje po Balkanu, oko Crnog mora, po zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza, Japanu, Karipskim ostrvima, Jerusalimu i oko Baltičkog mora. Od 1995. godine radi s mladim prestupnicima

u popravnim centrima Francuske, Rusije, Ukrajine, Moldavije, Letonije, Slovenije, gde vodi fotografske radionice s adolescentima. Za taj rad podržala su ga velika imena iz sveta fotografije: Anri Kartije-Breson, Mark Ribo, Vilijam Klajn. Glavni ciklusi fotografija: *Balkan-tranzit*, *Oko Crnog mora – zimska putovanja*, *Tokio danas – izgubljeni raj*, *Jerusalim(i)*, *Druge obale – Baltičko more*. *Mladi prestupnici u Fleri-Merožisu i bivšem Sovjetskom Savezu*. Fotografije Klavdija Slubana čine sastavni deo kolekcija Nacionalnog fonda savremene Francuske nacionalne biblioteke, Evropske kuće fotografije, Muzeja Pompidu, Metropolitena muzeja fotografije u Tokiju, Galerije Fanc, NSM Vie/ABN-Amro, Muzeja Reati u Arlu, Muzeja fotografije u Bragi, Portugal, Puškinovog muzeja u Odesi... Tokom marta 2004. Klavdij Sluban radio je sa šticienicima Vaspitno-popravnog doma u Kruševcu.

PADAVINE I NEPOGODE

MR VLADIMIR ČERVENKA

PADAVINE (OBORINE), PRODUKTI ZGUŠNJAVANJA VODENE PARE U ATMOSFERI, UBRAJAJU SE U GRUPU METEOROLOŠKIH POJAVA POZNATIH POD IMENOM HIDROMETEORI, A SASSTOJE SE OD GRUPE VODENIH ČESTICA U TEČNOM ILI ČVRSTOM STANJU KOJE PADAJU IZ OBLAKA ILI SE STVARAJU PRI TLU. NAJČEŠĆE VRSTE PADAVINA U TEČNOM STANJU JESU KIŠA I IZMAGLICA, A U ČVRSTOM SNEG, SUSNEŽICA, LEDENE IGLICE, KIŠA I IZMAGLICA KOJE SE SMRZAVAJU, ZRNAST SNEG, SUGRADICA I GRAD. PRI TLU NASTAJE ROSA U TEČNOM STANJU, A MRAZ ILI INJE (SLANA) I POLEDICA U ČVRSTOM.

(POMORSKA ENCIKLOPEDIJA, LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD FNRJ)

Kada neki od ovih hidrometeora sipe ili padaju danima, kada se sprema nepogoda – oluja ili snežna vejavica – svi ljudi sklanjaju se na suvo i toplo mesto. U takvim situacijama "vikend" fotografi smeštaju svoju opremu na sigurno mesto da ne bi pokisla i setno priželjkuju lepo, toplo, sunčano i dosadno vreme koje je pogodno za leškarenje na plaži uz hladno piće i produkciju bezbroj bezizražajnih fotografija. Međutim, ključ ka dobroj fotografiji sastoji se upravo u iščekivanju i traženju ekstremnih vremenskih uslova i korišćenju neobičnih situacija koje mogu da istaknu osobine predela ili gradskog eksterijera. Ponekad na takve situacije čekamo nedeljama ili mesecima i to iščekivanje uvek se isplati. Bezbroj dramatičnih, nostalgičnih, romantičnih ili lir-

skih raspoloženja, ugodaja i atmosfera mogu da nastanu promenom vremenskih prilika. Samo za vreme obične letnje oluje doživimo niz dramatičnih promena praćenih jakim vetrom, zatim crnim oblacima koji zaklanjaju sunce, pa krupnim kapima koje počinju da dobuju, praćene grmljavinom i munjama, da bi uskoro prešle u potop, dok bi se na kraju nebo postepeno razvedrilo i na njemu pojavila duga.

KIŠA

Kišu možemo snimati u svako doba dana: za fotografisanje u prirodi pogodniji je dan, dok je za gradski eksterijer najzahvalnija noć. U prirodnim uslovima noćni predeo mogu osvetliti samo munje dok u gradu postoji bezbroj veštačkih izvora svetala koji se presijavaju na mokrim

površinama. Kada pada kiša, površine predmeta pretvaraju se u sjane plohe koje često poprimalju osobine ogledalnih površina. Sivi asfalt postaje blistavo crn, prašnjavi puteljak pretvara se u dominantnu traku punu lokvi u kojima se reflektuje okolina, neizražajne oronule fasade starih zgrada dobijaju novi privremeni sjaj, kišne kapi na lišću, travi, prozorskim staklima prelamaju i reflektuju svetlo. Same kišne kapi imaju osobine optičkih sistema jer se svetlo prelama na njihovim površinama, a one poprimalju svojstva konkavnih i konveksnih ogledala ili optičkih sočiva (lupe); u njima možemo da posmatramo umanjenu sliku okolne realnosti. Po kišnom danu atmosfera je uglavnom sumorna, prevladaju pretežno sivi i tamni tonovi, čemu najviše doprinosi smanjeni kontrast nivoa

◀ "Elementarna nepogoda", Jadransko more, Nikon F4, Nikkor f 4,5/300 mm, Fujichrome Velvia, ekspozicija oko 4 minuta. Snimio: Milan Radišić
Na satelitskim snimcima preko Interneta pratio sam približavanje hladnog talasa, tako da sam celu noć, dremuckajući na obali, čekao nevreme. Munje su sevale u unutrašnjosti oblaka, ali nijedna nije htela da se isprazni prema zemlji, sve do tri sata ujutru kada je iz jednog oblaka krenuo pravi vatromet. Posle dva, tri pražnjenja usmerio sam fotoaparata na stativu prema oblaku i eksponirao. Vreme ekspozicije odabrao sam na osnovu ranijih iskustava. Srećna okolnost bila je ta da se pored petnaestak vertikalnih munja isrcrtala i jedna horizontalna koja je nanizala ostale. Mala svetlosna linija na desnoj strani jeste trag broda koji je u to vreme uplovio u nevreme. Oblak je toliko bio brz da sam uspeo samo tri puta da eksponiram.

[1] Tvrdoglavost ili upornost! Čak ni najveća kiša ne može da otera one najupornije, kako pecaroše, tako i fotografe. Oblizna ribarska kućica poslužila je kao dobar zaklon od kiše pre svega digitalnom fotoaparatu (Olympus E20), a naravno i fotografu. Snimio: Milan Živković

[2] Zimska kiša mnogima je pokvarila novogodišnju noć, ali i dodala vatromet boja beogradskim ulicama. Nikon Coolpix 5.000, fotografisano iz automobila, komandna tabla poslužila je kao oslonac umesto stativa koji je neophodan za noćna snimanja. Snimila: Ivana Brezovac

osvetljenja neba i zemlje. Međutim, kada počne da pada kiša, dinamika života naglo se menja, delimično se umrtvljuje, a delimično dobija ubrzani ritam prouzrokovan potragom za bezbednim skloništem, da bi se s prestankom kiše i pojavom sunca život postepeno vratio u normalu. Ovi "dramatični" trenuci pružaju mogućnosti za snimanje zanimljivih i dinamičnih fotografija koje treba iskoristiti.

Izobilje svetlosnih izvora utiče na to da atmosfera noćne gradske kiše bude posve drugačija od dnevne. Bogatstvo refleksa doprinosi da skala tonova bude svedena manje ili više na svetle i tamne površine, dok sivih tonova ima veoma malo. Istovremeno, do izražaja dolaze jako obojeni akcenti uzrokovani gradskom rasvetom: svetlećim reklamama, plavičastim svetlom hladne neonske rasvete, kao i crvenkastim toplim svetlom običnih sijalica.

O zaštiti opreme od vode pisali smo u REFOTO br. 22, ovde možemo samo da dodamo da u našoj foto-torbi moramo da napravimo dobar raspored kako bismo brzo i s lakoćom pronašli neophodne delove opreme. Preporučljivo je da fotoaparati i objektivni budu spakovani u posebne najlonske vrećice kako bi se maksimalno zaštili od mogućeg prodiranja kiše u torbu. U većini slučajeva, a pogotovu prilikom noćnih snimanja, biće nam potreban čvrst i solidan stativ, ne suviše lak – da ne bi pao pod težinom fotoaparata ili s naletima vetra, ne suviše težak – da bismo ga lakše nosili, i dovoljno stabilan da obezbedi apsolutno mirovanje fotoaparata za vreme dugih ekspozicija. Negde sam pročitao preporuku da se na stativ pričvrsti kišobran kako bismo mogli da koristimo obe ruke za manipulaciju opremom, ali to nije baš pametno. Pod naletima vetra stativ bi počeo da vibrira, pa

1

2

čak i da poleti. Za takvu priliku bolje je obezbediti diskretnog asistenta koji ne priča mnogo, a u stanju je da drži kišobran u odgovarajućem položaju. Svakako, treba poneti polarizacioni filter koji može da posluži za ublažavanje ili eliminisanje nepoželjnih refleksa, a od koristi mogu biti i efektni filteri koji prelamaju svetlo: difrakcioni, difuzni, kros ili prizmatični. Oni deluju, pre svega, u svetlim partijama kadra: prvi raspršuju spektralno obojene površine, drugi daju prigušene boje i umekšavaju oštrinu, dok treći uzrokuju zvezdičaste efekte, a četvrti višestruko umnožavaju sliku. Ove fitre treba koristiti s merom kako ne bismo postigli lajtsou efekat umesto atmosfere kišne noći! Prilučnu fleš rasvetu možemo koristiti kao pomoćno svetlo za dosvetljavanje rekvizite ili modela u prednjem planu, ili da "zaledimo" kišne kapi, mlaz vode koji se sliva kroz oštećeni oluk i sl. U navedenim slučajevima koristimo fleš odvojen od fotoaparata, a u toku dužih ekspozicija možemo napraviti nekoliko dosvetljavanja. Osvetljenje merimo metodom odbijenog svetla kroz objektiv fotoaparata ili usmeravajući ekspozimetar s pozicije snimanja ka motivu. Ekspoziciju određujemo prema tamnijim površinama kako bismo dobili detalje u tamnim partijama. Iz istih razloga, pri noćnom snima-

"Vetrovit dan", Boston, 1996. U duhu prave "life" fotografije snimljena je ova scena po jakom vetru i kiši. Snimio: Dragan Grnjić

"Aurora iznad Panonije", Mađarska, noć 00.05 – 00.15 h, Nikon F4, Tokina f 2,8/19–35 mm, Fujichrome provia 400F (produženo razvijanje na 800 ASA), ekspozicija 110 sekundi. Polarna svetlost stalna je i svakodnevna pojava u polarnim predelima. U našim krajevima vidi se veoma retko, samo u izuzetno sretnim okolnostima. Pored jake solarne aktivnosti, potrebna je noć bez mesečine, dan posle kiše i jak vetar zbog čistog vazduha i potrebno je da solarne čestice indukuju svetlost na visini od 500 do 700 km (ubičajena visina je između 100 – 300 km)! To znači, ako želimo fotografisati ovaj fenomen, moramo biti u pravo vreme na pravom mestu. Aurora se pomera kao dimna zavesa tako da je potrebno fotografisati sa što kraćom ekspozicijom, a to se može postići kombinacijom filma visoke osetljivosti i objektiva s dobrim svetlosnim karakteristikama. Budući da je skoro nemoguće koristiti svetlomer, moramo se osloniti na ranija iskustva i na seriju ekspozicija. Snimio: Milan Radišić

Na prvom mestu, vredi se konsultovati s meteorologom gde na određenoj lokaciji najčešće udaraju munje i gromovi, što takođe možemo saznati i od starijih meštana. Kao drugo, treba običi lokalitet i upoznati se s njegovom konfiguracijom (odabrat prednji plan i pozadinu), a pošto grom neće u koprive – utvrditi gde su koprive, odnosno pronaći bezbedno mesto odakle možemo da snimamo, a da i sami ne budemo pogodeni gromom. To ne znači da treba da budemo u centru oluje, već tamo odakle možemo da postignemo najoptimalnije uslove za snimanje. I kao treće, treba zauzeti poziciju za snimanje pre nego što počne oluja. Sigurno će nam biti potreban stativ jer s kratkim ekspozicijama, ma koliko nam refleksi bili brzi, teško ćemo moći da "uhvatimo" munju.

Preko dana i noću u osvetljenim naseljima merimo ambijentalno osvetljenje i biramo što dužu ekspoziciju kako bi šansa da uhvatimo sevanje munja bila veća. Ekspoziciju pomoću žičanog okidača da bismo izbegli potrese fotoaparata. Kod manuelnog ekspoziranja nameštamo ekspoziciju na položaj "B", a možemo koristiti i automatske programe; prednost blende ili prednost ekspozicije (funkcije s oznakom "A" ili "S"). Treba predvideti i osvetljenja koja emituju same munje i zatvoriti blendu za jedan do dva podeoka u odnosu na izmerenu vrednost kako ne bi došlo do preekspozicije. Ako je otvor blende veći, do izražaja dolaze i osvetljenja koja emituju munje, a ako je otvor blende manji, bolje se vidi izlomljena putanja električnog pražnjenja. Po danu ekspoziciju možemo produžiti s neutralnim sivim filtrom, drugi filtri neće nam biti ni od kakve koristi. U celom poduhvatu trebaće nam malo sreće jer ekspoziramo kada naslutimo da može da dođe do pražnjenja atmosferskog elektriciteta.

Ovo se može nazvati fotografskom srećom! Posle prolećne kiše na nebu su se pojavile dve prelepe duge. Snimio: Branislav Brkić

Nakon razvijanja prvog filma imaćemo više iskustava na osnovu kojih ćemo obaviti neophodne korekcije. I u ovakvim situacijama digitalna tehnologija u maloj je prednosti zbog toga što odmah možemo da proverimo rezultat, eventualno korigujemo ekspoziciju na licu mesta i metodom "piši – briši" izbrišemo neuspele snimke. Kažem u maloj prednosti pošto postoji mogućnost da famozni digitalni šum "umeša prste" i pokvari rezultat.

DUGA

I na kraju, ako smo sretno ruke, dočekaće nas duga. Nužan preduslov da bismo je ugledali jeste položaj: sunce mora da se nalazi iza naših leđa i da osvetljava kišu koja pada na suprotnoj strani obzorja. Veće šanse za njenu pojavu jesu u ranim prepodnevima i kasnim popodnevima kada sunčevi zraci padaju pod većim uglom. Što je naš položaj, s koga posmatramo dugu, viši, a položaj sunca bliži horizontu, to će

polukrug koji ona opisuje biti veći. Raspored boja u dugi uvek je isti: na spoljašnjem luku je crvena, a na unutrašnjem plava. Duga nastaje prelamanjem i odbijanjem sunčevih zraka u kapima vode. Prelamanje je dvostruko: prvi put pri ulasku zraka iz vazduha u kišnu kap, a drugi put pri izlasku kada se bela svetlost razdvaja u spektralne boje. Česta je pojava duple duge u kojoj je raspored boja sporedne, gornje duge, obrnut. Glavna duga nastaje jednostrukim, a sporedna dvostrukim odbijanjem svetlosnih zraka u unutrašnjosti kapljica. U retkim prilikama, na nebu možemo zapaziti mesečevu dugu koja je slabijeg intenziteta, a njene boje nisu jasne i stoga se pričinjava kao beli polukrug. U ovom slučaju ekspoziciju određujemo prema svetlim površinama kako bismo na njima dobili više detalja, kod crno-belih materijala možemo koristiti kontrastni žuti, narandžasti i u izuzetnim slučajevima crveni filter, a kod kolor materijala – polarizacioni.

NAJBOLJI Ink Jet papir u Evropi 2003/2004

**Eskluzivni distributer
za Srbiju i Crnu Goru**

www.repromarket.co.yu

Fotografisanje nebeskih tela i astronomskih pojava

Astrografija

FOTOGRAFIJA U ASTRONOMIJI IMA OGROMAN ZNAČAJ JER VELIKI BROJ ASTRONOMSKIH POJAVA NA NEBU VEOMA KRATKO TRAJE. KASNIJIM, DETALJNIM PROUČAVANJEM FOTOGRAFIJA OTKRIVENA SU NOVA NEBESKA TELA

ISTORIJA

Otkriće fotografije odigralo je neprocenjivo veliku ulogu u razvoju astronomije. Još 1840. godine američki lekar Džon Drejper (John William Draper) snimio je dobru fotografiju *Meseca*. Na podsticaj Aragoa, 1845. godine Ž. Fuko (Foucault) i H. Fizo (Fizeau) napravili su prvi dagerotipski snimak *Sunca*. Dž. Vipl (J. Whipple) 1857. godine primenio je fotografiju na istraživanju dvojnih zvezda, a sledeće godine Voren de la Ri (Warren de la Rue) napravio je uspehu fotografiju komete *Donati*. Prvi snimci zvezda nisu bili sasvim oštri jer su tadašnji objekti bili podešeni za vizuelno posmatranje, a tek kada je 1864. godine L. M. Radeford konstruisao prvi fotografski objektiv, dobijene su prve oštre fotografije zvezdanog neba.

PRVE ASTROGRAFIJE KOD NAS

Pionir astrografije kod Srba bio je Đorđe Stanojević (1858 – 1921), prvi školovani astrofizičar. On se školovao u Francuskoj kod čuvenog astrofizičara Žila Žansena (Jansen Piere Jile Cesare), koji je otkrio helijum na *Suncu*. Kao saradnik opservatorije u Medonu (kod Pariza) učestvovao je u posmatranju potpunog pomračenja *Sunca* 19. avgusta 1887. godine u Petrovsku (Rusija). Takođe, bio je u francuskoj ekspediciji koja je tri meseca ispitala *Sunce* u Sahari 1891 – 1892. godine. U publikaciji *Pariske akademije nauka* 1889. godine objavio je članak "Sadašnje stanje fotografisanja *Sunca*", koji se smatra prvim srpskim stručnim tekstom iz astrografije i fotografije uopšte. Stanojević je prvi u Srbiji primenio fotografiju u boji i još 1901. godine objavio prvu knjigu s kolor fotografijama pod nazivom "Srbija u slikama". Profesionalna delatnost na polju astrografije u Srbiji počela je 1936. godine kada je Milorad Protić, na Astronomskoj opservatoriji u Beogradu, osnovao Službu pos-

matranja malih planeta i *Sunca*. Iste godine, astronom Pero Đurković (1904 – 1982), koji se nalazio na specijalizaciji u Belgiji, na opservatoriji Iklu (Uccle, kod Brisela) fotografski je otkrio novi planetoid. Bilo je to prvo nebesko telo koje je otkrio jedan čovek s naših prostora, a koji je, nekoliko godina kasnije, na njegov predlog dobio ime *Milanković*, po profesoru Milutinu Milankoviću. Najuspešniji srpski astronom u astrografiji bio je Milorad Protić (1911 – 2001), koji je od 1936. do 1956. s opservatorije u Beogradu otkrio 33 planetoida.

AMATERSKA ASTROGRAFIJA

U amaterskoj astronomiji svaki njen ljubitelj, tokom usavršavanja, prolazi kroz dve faze. U prvoj fazi usmeren je isključivo na vizuelno posmatranje zanimljivih objekata na nebu. Međutim, ubrzo, dobija želju da atraktivne i zanimljive pojave zabeleži, tj. da fotografiše. Fotografija u astronomiji ima ogroman značaj jer veliki broj astronomskih pojava na nebu veoma kratko traje, tako da se direktnim posmatranjem ne može detaljno proučavati. Fotografisanjem astronomskih pojava i kasnijim detaljnim proučavanjem fotografija otkrivena su brojna nova nebeska tela: komete, planetoidi, dvojne zvezde, magline itd. Takođe, detaljnije su proučene razne, manje poznate pojave na nebu: zodijska svetlost, pomračenja, okultacije itd. Amaterska astrografija veoma je popularna u svetu. Iskusniji amateri prave veoma kvalitetne fotografije, iako u svom radu upotrebljavaju mnogo manje instrumente od profesionalnih astronoma. Za uspešno amatersko fotografisanje neba može se koristiti i "klasična" foto-oprema koju treba prilagoditi specifičnim potrebama za astrografsko snimanje. Neophodno je nabaviti fotoaparatus koji ima sledeće mogućnosti:

Fotografija snimljena pri potpunom pomračenju Meseca 9. novembra 2003. u 02 h 10 min. Snimljena je fotoaparatom "Praktica VLC 2", teleobjektivom "MTO-11" 10/1.000 mm + konverter 2 x, (ekvivalentno žižnoj daljini od 2 m), filmom "Kodak GOLD Zoom", ISO 800, a ekspozicija je 1 s. U donjem delu Meseca, na samoj ivici zemljine senke nalazi se poznati krater "Tiho"

- izmenu objektiv, jer se za neka astrofotografisanja upotrebljavaju širokougaoni objektiv male žižne daljine od 20 do 35 mm, a u drugim prilikama koriste se veoma jaki teleobjektivi ili se fotoaparatus montira na teleskop, žižne daljine od 1 metra i više metara;
 - upotrebu šireg opsega ekspozicije, naročito za vrednosti od 10 i više sekundi. Najbolje je ako fotoaparatus ima opciju "B" tako da se dužina ekspozicije može birati po izboru, do beskonačnosti (u praksi je to najčešće nekoliko minuta);
 - montiranje žičanog okidača, kako bi se pri radu eliminisala pojava i najmanjih vibracija;
 - postavljanje na stabilan stativ, koji je neophodan pribor pri snimanju u astrografiji i treba da je što masivniji.
- Ove uslove zadovoljavaju mnogi fotoaparatusi srednje amaterske klase. U našoj zemlji kod amatera najpopularniji su fotoaparatusi "Zenit" i "Praktica". Veliki broj pojava na nebu može se fotografisati samo upotrebom fotoaparatusa na stativu. Naravno, pri tome je veoma važan izbor filma. U praksi se najčešće koriste visokoosetljivi filmovi u rasponu od ISO 400 do 1.600. Kao i pri svakom fotografskom radu, a u astrografiji naročito, veoma je važna priprema i dobra organizacija rada. Treba imati u vidu da se ova snimanja organizuju u prirodi, najčešće u kasne noćne (ili jutarnje) sate, na niskim temperaturama i slično.

TEHNIKA FOTOGRAFISANJA

1 Među svim nebeskim telima na nebu, najteže je fotografisati disk *Sunca*, jer je za to potrebno imati specijalni, tzv. "Mylar" filter, specijalne niskoosetljive filmove itd. Ali, kada se *Sunce* nalazi nisko nad horizontom, u ranu zoru za vreme izlaska ili uveče, pri zalasku, sjaj sunčevog diska višestruko je manji i tada se može fotografisati klasičnom foto-tehnikom.

2 Prvi noćni sati, period kada se na nebu pojavljuju prve zvezde, veoma su pogodni za fotografisanje atraktivnih objekata na nebu, jer se tada nad zapadnim horizontom može videti veoma sjajna zvezda Danica (planeta *Venera*), *Merkur* ili neka sjajna kometa. Među brojnim nebeskim telima na nebu svakako da je najzanimljiviji *Mesec*. Veoma zanimljive mogu biti fotografije *Meseca* u različitim fazama, ali je najfotogeničniji verovatno pri pomračenju, kada njegova uobičajena žuta boja prelazi u bakarnocrvenu.

3 Površina *Meseca*, s brojnim kraterima, čest je motiv na astrofotografijama. Ali da bi se uspešno fotografisali detalji na *Mesecu*, potrebno je imati veoma jake teleobjektive ili za snimanje koristiti astronomski teleskop žižne daljine preko 2 m. Usled turbulencije vazдушnih masa u atmosferi, fotografije koje su snimane na klasičan način nisu bile dovoljno oštre. Tek upotrebom digitalne tehnike, bilo je moguće napraviti oštre i jasne fotografije i pri najvećim optičkim uveličanjima.

Na fotografiji je prikazan astrograf Astronomске opservatorije u Beogradu, svakako najpoznatiji astronomski instrument u Srbiji. Upravo njime fotografski je otkriveno 43 planetoida. Nalazi se na ekvatorijalnoj nemačkoj montaži koja omogućava veoma precizno praćenje kretanja nebeskih tela. Instrument ima objektiv 16 cm, a ispod njega nalazi se teleskop tzv. "pratilac", s objektivom od 10 cm

Na fotografiji 1 prikazano je *Sunce*, fotografisano pri delimičnom pomračenju, koje se desilo pri zalasku *Sunca*, 30. maja 1984. godine. Fotoaparatus "Praktica VLC 2", objektiv "Zeiss Sonnar" 2,8/180 mm (blenda 11, ekspozicija 1/1000 s), crno-beli film "Ilford HP-4" ISO 125. Boje su dodate naknadno, po skeniranju negativ

Na fotografiji 2 vidi se kometa *Hejl-Bob* fotografisana 9. aprila 1997. iz Ceneja (selo nekoliko km od Novoga Sada). Korističen je fotoaparatus "Praktica VLC 2", objektiv "Pentax" 2,8/29 mm, kolor film "Fuji HG 1600", ekspozicija 45 s. Kometa se nalazila nisko nad horizontom i da bi se dobilo na visini, u toku snimanja, fotoaparatus se nalazio na samom tlu

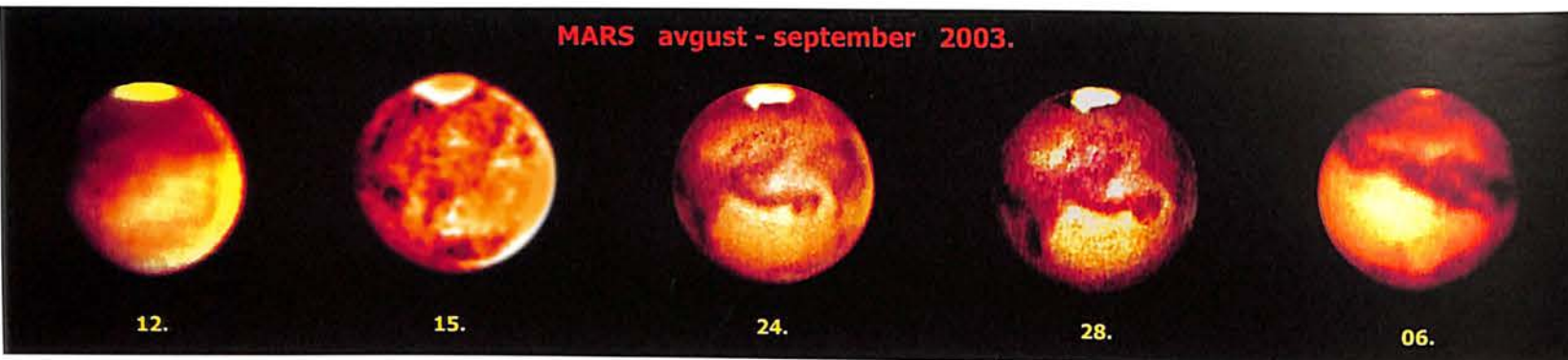
Na fotografiji 3 na levoj strani prikazan je detalj *Meseca* fotografisan s filmom, desno s digitalnim fotoaparatom a skroz desno s web kamerom "Philips ToUcam 740k pro" u rezoluciji 640 x 480 piksela

DIGITALNA TEHNIKA SNIMANJA

Primena digitalne tehnike snimanja omogućila je neverovatne mogućnosti iskorišćenja optičkih karakteristika astronomskih instrumenata. Objekti koji su se mogli fotografisati na klasičan foto-film (negativ) s teleskopskim objektivom od 100 cm, upotrebom CCD-a mogu se snimati teleskopskim objektivom od samo 20 cm. Ova superiornost digitalne tehnike u odnosu na klasičnu omogućena je primenom metode "Track & Accumulate" (prati i akumuliraj), koju je sredinom osamdesetih godina prošlog veka razvila i patentirala poznata američka firma SBIG (Santa Barbara Instruments Group), vodeći svetski proizvođač astronomskih digitalnih kamera. Oni su prvi napravili specijalizovan programski paket (software) koji omogućuje da se unapred definiše broj snimaka, na pri-

mer 10 kadrova u sekundi, kao i ukupno vreme snimanja, na primer 2 minuta. To znači, da će CCD kamera snimiti ukupno 10 x 60 x 2 = 1.200 kadrova, odnosno pojedinačnih snimaka. U sledećoj fazi, program analizira dobijenu bazu sa 1.200 snimaka i odstranjuje iz nje one koji nisu odgovarajućeg kvaliteta (dupli, bleđi, neoštri i slično), u zavisnosti od turbulencija u atmosferi, kvaliteta upotrebljene optike itd. U praksi se od bacuje od 1/3, pa čak i do 2/3 prvobitno snimljenog materijala. Za završnu obradu, u našem primeru, uzmeće se u obzir samo 400 najkvalitetnijih snimaka (1/3 od ukupno snimljenih). Zatim se na prvom snimku izabere repna tačka: neka zvezda, krater na *Mesecu* ili slično, a program u završnoj fazi "stapa" izabrane snimke u jedan i to tako da se međusobno savršeno poklapaju. Tako se dobija krajnji snimak koji je višestruko kvalitetniji od bilo kog pojedinačnog snimka. Detalji koji su bili praktično nevidljivi na pojedinačnom snimku stapanjen više stotina ovih snimaka postaju na završnom snimku veoma jasni i lako uočljivi, a cela fotografija drastično dobija na oštirini i bogatstvu detalja.

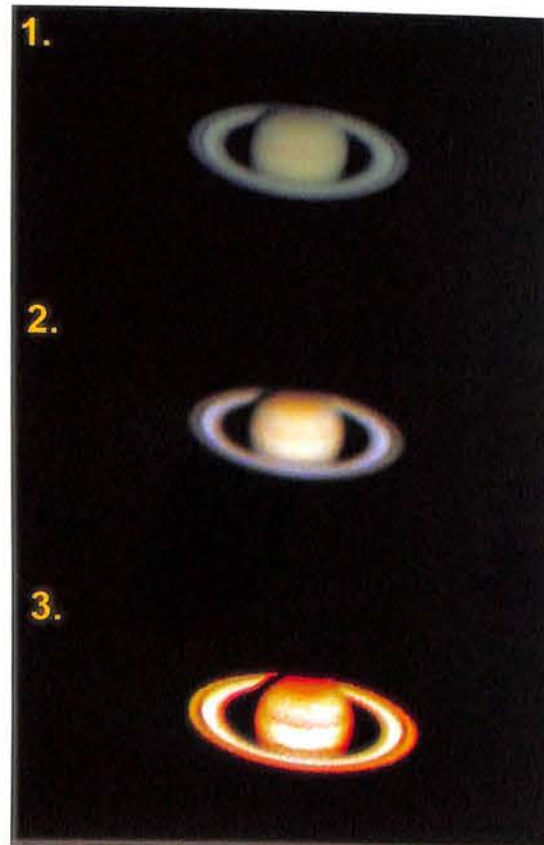
MARS avgust - september 2003.

VEB KAMERE

4 Najveća smetnja u praktičnoj primeni CCD kamera bila je njihova visoka cena, tako da su bile dostupne samo velikim profesionalnim opservatorijama. Međutim, sredinom devedesetih godina XX veka, ljubitelji astronomije zapazili su da se za ove potrebe mogu uspešno koristiti veb kamere čija je cena mnogo niža. Ispitivanjem svih komercijalnih veb kamera koje su postojale na tržištu, utvrđeno je da su za astrografska snimanja najpogodnije "Philips Vesta-SC, Vesta Pro i ToUcam 740k pro". Prednost ovih kamera u odnosu na druge

Na fotografiji 4 prikazane su tri faze digitalnog snimanja Saturnovog prstena. Na primeru 4-1 nalazi se prvi, tzv. osnovni kadar. Fotografisanje je obavljeno "Celestronom-8"+ konverter 2x (ekvivalentno žižnoj daljini od 5 m), veb kamerom "Philips ToUcam 740k pro". Ukupno je snimljeno 256 kadrova, a za obradu je odabrano 120. Na primeru 4-2 nalazi se fotografija dobijena stapanjem 40 kadrova, a na primeru 4-3 završna fotografija dobijena je od 120 kadrova

jeste ta što se s njih može skinuti objektiv tako da se preko malog adaptera na kameru mogu montirati razni objektiv, teleobjektivi ili teleskopi. Druga prednost jeste upravljački programski paket koji omogućava veliki broj raznih podešavanja po istim principima rada kao kod klasičnih fotoaparata. I na kraju, kod ovih modela, moguće su modifikacije elektronskog sklopa tako da se za vreme ekspozicije može produžiti i na desetak minuta. Dok su jedni entuzijasti radili na elektronskim modifikacijama, drugi su napravili odgovarajuće programske pakete ("Registax", "Quickfokus" itd), koji su omogućili da veb kamera praktično dostigne tehničke mogućnosti profesionalnih kamera SBIG.

5 Upotrebom digitalne tehnike snimanja najbolji rezultati postignuti su pri snimanju Meseca i velikih planeta (Mars, Jupiter i Saturn). Ogroman uspeh u primeni ove tehnike postignut je pri velikoj opoziciji Marsa, u avgustu 2003. godine, kada je prvi put u istoriji veliki broj ljubitelja astronomije mogao da fotografiše detalje reljefa na Marsu.

6 Fotografisanje zvezdanog neba, maglina i galaksija ubraja se u najsloženije astrografske zadatke jer je potrebno veoma precizno pratiti objekat koji fotografišemo. To je moguće postići na više načina, a najčešće se realizuje montiranjem fotoaparata s odgovarajućim teleobjektivom na tzv. ekvatorijalnu nemačku montažu ili na neki masivniji teleskop koji je već montiran na ovakav tip montaže.

JAROSLAV FRANCIŠTY

Fotografija 6 prikazuje deo Mlečnog puta u sazvežđu Labuda. U centralnom delu nalazi se oblak jonizovanog vodonika (crvene boje) koji se naziva "Severna Amerika", jer svojim izgledom podseća na ovaj kontinent. Fotografisano je fotoaparatom "Praktica VLC 2", objektiv "Zeiss Sonnar" 2,8/180 mm, film "Kodak Ektar 1000", a ekspozicija 35 minuta. Praćenje je realizovano ekvatorijalnom montažom GP-2. Fotografisanje je realizovano 16. jula 1998. u 23 h 35 m, u Čeneju, da bi se izbegao uticaj gradskog osvetljenja

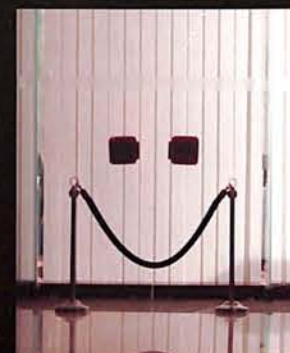

Na fotografiji 5 prikazani su najuspešniji snimci Marsa snimljeni u avgustu i septembru 2003. godine iz opservatorije u Beogradu. Fotografisanje je realizovano preko velikog refraktora objektiv 65 cm, žižne daljine 10,5 metara, kamerom "Philips ToUcam 740k pro". U jednoj seriji najčešće je snimano oko 500 kadrova. U celoj kampanji ukupno je napravljeno oko 50.000 kadrova. Snimanje je realizovala ekipa iz Astronomske opservatorije (Vojislava Protić-Benišek, Vladimir Benišek) i ekipa iz Astronomskeg društva iz Novoga Sada (Gilich Zoltan, J. Grnja i J. Francisty)

O AUTORU

Jaroslav Francisty (Novi sad, 1953) zajedno s poznatim vojvođanskim pedagogom prof. Živojinom Čulumom (1911–2001) osnovao je 1974. godine Astronomsko društvo "Novi Sad" – ADNOS. Pokrenuo je inicijativu za izgradnju opservatorije u Novom Sadu i bio glavni stručni konsultant pri izradi projekta i izgradnji opservatorije i Planetarijuma na petrovardinskoj tvrđavi. Od 1974. do 2004. godine bio je generalni sekretar ADNOS-a i rukovodilac astronomskih posmatranja. Astrofotografijom se bavi od sredine sedamdesetih godina. U arhivi ima preko 1.000 snimaka astronomskih pojava, nebeskih tela, opservatorija i astronomskih instrumenata (posetio 26 opservatorija u Evropi). Saradivao je s najpoznatijim jugoslovenskim astronomima (Pero Đurković, Milorad Protić, prof. Radovan Danić, M. Muminović, G. Kren itd). Napisao je knjige "Kalendar i merenje vremena" (NIŠRO "Dnevnik", Novi Sad 1982) i "Halejeva kometa" (koautor Živojin Čulum). U raznim astronomskim i drugim časopisima objavio je preko 50 stručnih i naučnopopularnih članaka.

VREME JE

da i Vi nabavite digitalni fotoapar

...i zabeležite sve lepe trenutke

fotoapar?! ...mislite **Nikon**

COOLPIX 4200
COOLPIX 5200

REFOTB

Ekskluzivni uvoznik i distributer
t 011 308 7004, 2456 151, f 011 446 0234, www.refot.com

TEHNIKA LEJERA

UPOZNAJTE SE S FOTOGRAFIJAMA I TEHNIKOM RADA AMERIČKOG FOTOGRAFA HEDER DŽEKS KOJU JE MAŠA DIKOSAVLJEVIĆ "UPOZNAO" NA INTERNETU

© HEATHER JACKS, "THE RED UMBRELLA"

Do sada smo u školi digitalne fotografije uglavnom predstavljali softvere za obradu slike i razne "plug-inove", a kroz ovaj intervju s američkim fotografom Heder Džeks (Heather Jacks – www.heatherjacksphotography.com), pokušaćemo da vam prikazemo digitalnu fotografiju iz praktičnog ugla, tj. da pokažemo kako se svi ti softveri mogu koristiti i prilagoditi ličnim potrebama i afinitetima. Heder Džeks upoznao sam "virtuelno", tj. na Internetu kada sam posetio sajt www.photopoints.net i oduševio se njenim fotografijama i jednostavnošću tehnike koju koristi. Ona pripada novoj generaciji američkih fotografa koji već uveliko koriste mogućnosti i prednosti digitalne tehnologije. Kroz ovaj razgovor objasniće nam proces koji rezultira fotografijama koje analogna tehnologija ne može lako da proizvede – tehniku kombinovanja slojeva (Layers) u Photoshopu.

REFOTO: Za početak, kaži nam nešto o sebi i svom fotografskom razvoju.

Heder: Imam 34 godine, supruga sam, majka i živim u Severnoj Karolini. Fotografija mi je bila hobi skoro čitavog života, ali je u poslednjih nekoliko godina prerasla u pasiju. U početku sam koristila film i malu mračnu komoru u svojoj kući, ali sada, s napretkom digitalne tehnologije, moja ljubav prema fotografiji i, pre svega fotomanipulaciji, porasla je. Takođe, na Internetu postoje odlični forumi gde mogu da pokažem svoje i pogledam radove drugih fotografa. Mogućnosti su zaista neograničene.

REFOTO: Kada sam prvi put video tvoje fotografije, izuzetno me je privukla ona pod nazivom "Fruition". Pomislio sam, ovo je

tako dobra i odgovarajuća upotreba jedne neobične fotografske tehnike za takav sadržaj fotografije. Ova tehnika pripreme fotografija postala je dostupna tek s razvojem digitalne tehnologije, konkretno Photoshopa i sličnih programa, zar ne? I drugi fotografi je koriste... Kaži nam kako si ti otkrila ovu tehniku obrade fotografije?

Heder: Naletela sam na nju dok sam pokušavala da naučim princip postavljanja više grafičkih slojeva (lejerovanja) u Photoshopu. Eksperimentisala sam s raznim fotografijama tekstura i boja (kada napolju snimam fotografije, uvek tražim interesantne teksture, tonove ili druge elemente za koje mislim da bi mogli dobro da izgledaju s nekom drugom fotografijom).

REFOTO: Kaži nam uopšteno, kako koristiš tehniku lejera?

Heder: Snimila sam mnoge fotografije tekstura: okrećene zidove,

ispucalu zemlju, vodu i slično. Važno je eksperimentisati dok ne dobijete dobar spoj između sadržaja fotografije i teksture. Ponekad tekstura izgleda bolje u sloju iznad glavne fotografije, a nekad u sloju ispod. To je faza eksperimentisanja.

Ovako izgleda ceo proces: otvorite obe fotografije, glavnu i teksturu, u Photoshopu. Selektujete onu koju želite da bude u gornjem sloju (obično probam obe kombinacije da vidim koja je bolja). Odete na meni Edit/Copy i zatim minimalizujete fotografiju. U meniju Edit/Paste selektovana fotografija trebalo bi da se pojavi preko ove druge. Zatim, idete na Windows/Select Layers, otvori se meni lejera iz kojeg izaberete Blending Mode i Opacity Level (nivo providnosti) po sopstvenom izboru. Kada ste zadovoljni efektom,

© HEATHER JACKS, "PIXIE DUST"

iskoristite komandu Flatten Image da biste sve lejere sjedinili u jedan. Podesite svetlo-tamno i kontrast po volji. Sada kada je proces završen, možete da odstranite neželjene delove teksture alatkom Clone Stamp Tool, ili, pre nego što stopite sve lejere u jedan, možete da upotrebite Soft Eraser Tool (gumicu s mekim ivicama) sa oko 40 posto providnosti i uklonite deo teksture tamo gde je prejaka. Krajnji rezultat daje efekat koji dosta podseća na tradicionalnu, ručno radenu fotografiju.

REFOTO: Video sam i mnoge druge fotografije u tvom portfoliju. Ovu tehniku ne koristiš na svim svojim fotografijama. Kako se odlučuješ kada i na kojim fotografijama da je koristiš?

Heder: To zavisi od toga koju vrstu osećanja i utiska želim da prenesem drugima. Sve fotografije ne prihvataju teksturu tako dobro.

REFOTO: Da li fotografišeš digitalnim fotoaparatom ili koristiš film i kasnije skeniraš negative?

Heder: Uglavnom koristim digitalni fotoaparatus. Imam Nikon D100. Takođe, imam i analogni fotoaparatus Nikon F80, ali je priprema za prezentaciju mojim "digitalcem" mnogo brža.

REFOTO: Kaži nam nešto o svojoj fotografiji

Pixie Dust. Kako si je napravila, koje teksture si koristila i kako si ih kombinovala?

Heder: Namestila sam dečaka licem ka prozoru zbog dramatičnijeg osvetljenja. Rekla sam mu da "pošalje poljubac". Snimila sam taj trenutak i kasnije kombinovala s teksturom vode. Podesila sam fotografiju vode tako da ima tople prelive. Zatim sam sledila korake u Photoshopu koje sam već objasnila. Posle stapanja svih lejera u

jedan, koristila sam funkciju Dodge u Photoshopu i prosvetljavanjem stvorila efekat svetla u njegovim rukama. Zatim sam upotrebila Liquify filter da bih malo promenila oblik njegovog uha.

REFOTO: Devojčica na fotografiji "The Red Umbrella" izgleda kao da stoji ispred ispucalog zida, u stvari, više izgleda kao da postaje njegov deo. Da li je stvarno fotografisana ispred zida? Kaži nam nešto više o ovoj fotografiji i šta je urađeno u kasnijoj digitalnoj obradi.

Heder: Ne, devojčica je stajala ispred belog zida s prozorom do nje. Kombinovala sam ovaj snimak sa snimkom ispucalog zida. Podesila sam da boje zida budu mnogo toplije nego u stvarnosti. Kada sam postavljala više grafičkih slojeva na ovaj snimak, koristila sam Multiply opciju u meniju lejera, što je proizvelo efekat kao da je fotografija naslikana na samom zidu.

© HEATHER JACKS, "FRUITION"

REFOTO: Fotografija "Entwinned" poseduje snažan slikarski kvalitet i magično svetlo. Deluje mi kao slika nekog impresionističkog slikara koji je u isto vreme obožavalac tajanstvenog osvetljenja koje možemo da nademo na, recimo, Rembrantovim uljima. Kaži nam kako si to uradila. Da li si sve tako planirala ili je slučajnost igra neku ulogu u svemu tome?

Heder: Na ovoj fotografiji reč je o osvetljenju kasnog popodneva. Svidelo mi se kako su stajljike puzavice čvrsto obavijene jedna oko druge. Postavila sam više grafičkih slojeva na originalnu fotografiju sa jednim snimkom kamena prekrivenog mahovinom. Osvetljenje u originalnoj fotografiji odlično se prenelo kroz lejere. Ali, da, slučajnost igra veliku ulogu. Morate da eksperimentišete sa svakom fotografijom i opcijama u meniju lejera. To je zaista proces pokušavanja i pravljenja grešaka. Ponekad, upravo snimak teksture koja se "lejeruje" poboljša svetlo na originalnoj fotografiji.

© HEATHER JACKS, "ENTWINNED"

Na kraju bih želeo da ti se zahvalim na gostovanju u našem časopisu i što si nesebično podelila svoje znanje s nama. Nadam se da je ovo bilo korisno našim čitaocima i da će ih možda podstaknuti da eksperimentišu na svojim fotografijama. Želim ti puno sreće u budućem radu i mnoge predivne fotografske momente.

Vidimo se "onlajn" na www.photopoints.net

Intervju preko Interneta vodio:
RADOMIR – MAŠA DIKOSAVLJEVIĆ

DUBINSKA OŠTRINA - Deo I -

POSMATRAMO LI FOTOGRAFIJU NA KOJOJ JE JEDAN DEO OŠTAR, A DRUGI NEOŠTAR, POGLED NAM UVEK PRVO PADA NA OŠTAR. DUBINSKA OŠTRINA JESTE PODRUČJE SLIKE, ISPRED I IZA OBJEKTA KOJI FOKUSIRAMO, NA KOME OBJEKTI IZGLEDAJU OŠTRO

Dubinska oštrina jedan je od osnovnih elemenata fotografije. U vreme kada fotoaparati nisu bili dovoljno inteligentni da razmišljaju umesto nas, svaki amater koji se bavio fotografijom dobro je poznavao načine njenog kontrolisanja. Sada ćemo se podsetiti ove, pomalo zapostavljene veštine, kako bismo povratili deo umetničkog i kreativnog koji nam je oduzela veštačka inteligencija. Posebnu pažnju posvetićemo prednostima i nedostacima kompaktnih digitalnih fotoaparata u odnosu na analogne, kada je dubinska oštrina u pitanju.

Recimo, kada fotografišemo portret neke osobe ili životinje (ilustracija br. 1), želimo da lik bude oštar, a da se udaljena pozadina zamuti u prijatnu homogenu pozadinu. Nije nam cilj da, na primer, raspoznamo svako drvo u šumi, a pogotovo ne želimo da drvo, udaljeno 50 metara, izgleda kao da raste iz glave lika koji fotografišemo. Loša vest jeste da ako bismo u ovom konkretnom primeru koristili kompaktni digitalni fotoaparati i prepustili mu da automatski podesi parametre, upravo bi se to desilo. Nemojte da me shvatite pogrešno, nije mi cilj da klevetam fotoaparati koji i sâm koristim. Ne bi rezultat bio mnogo bolji ni s analognim fotoaparatom ukoliko sve prepustimo automati. Ipak, činjenica jeste da kompaktni digitalni fotoaparati imaju znatno veću dubinsku oštrinu, što je velika mana pri snimanju ovakvih fotografija.

Sa druge strane, kada fotografišemo pejzaž, obično želimo da on bude u potpunosti oštar i tu je velika dubinska oštrina poželjna. Slična je situacija u makrofotografiji gde se zbog blizine subjekta znatno smanjuje dubinska oštrina tako da svim sredstvima nastojimo da je povećamo. Dakle, u fotogra-

fiji pejzaža i makrofotografiji kompaktni digitalni fotoaparati u znatnoj su prednosti zbog veće dubinske oštine. Postoje i one međusituacije - kada želimo da subjekt bude oštar, a ambijent malo zamućen, ali ipak prepoznatljiv. Konačno, naša kreativnost ograničava načine na koje se dubinska oštrina može upotrebiti. Vratimo se sada kontroli dubinske oštine. Nakon što smo uočili motiv, moramo imati predstavu o tome koji deo fotografije želimo da bude oštar, a koji zamućen i koliko. Kada smo s tim načisto, preostaje nam da, ograničeni količinom svetlosti i opremom koju posedujemo, to i realizujemo. **Faktori koji utiču na dubinsku oštrinu jesu: otvor blende, udaljenost subjekta, žižna daljina objektiv i veličina medija (format filma, odnosno veličina senzora digitalnog fotoaparata).**

Ilustracija 1: Minolta 500 si, (Sigma f 5,6/ 28-200 mm)

OTVOR BLENDE I DUBINSKA OŠTRINA

Zavisnost dubinske oštine od otvora blende iskazana je jednostavnim pravilom:

što je otvor blende manji (veći f-broj), dubinska oštrina je veća. Kod sve tri fotografije (2, 3 i 4) fokus je bio postavljen na broj 3, a razlika je bila

samo u otvoru blende objektiv. Fotografija broj 2 snimljena je najvećim otvorom blende (f/2,5), pa je dubinska oštrina mala, dok je fotografija 4 snimljena malim otvorom blende (f/8) i dubinska oštrina je velika. Brojevi se nalaze na međusobnoj udaljenosti od 10 cm, pri čemu je broj 2 udaljen 20 cm od fotoaparata. Kod kompaktnih digitalnih fotoaparata otvor blende obično je u rasponu f/2 - f/8, ređe do f/11. Kod analognih fotoaparata s izmenljivim objektivima zavisi od objektiv i varira od f/1 do f/22 (kod velikofomatnih fotoaparata i do f/64), što je znatno veći raspon.

U praksi se, želimo li kontrolisati dubinsku oštrinu, fotoaparati obično prebaci u režim prioriteta otvora blende (AV, "aperture value mod"), podesi se željeni otvor blende, a fotoaparati zatim sâm odredi odgovarajuću ekspoziciju. Upotrebu najmanjeg otvora blende ipak treba izbegavati jer, u zavisnosti od kvaliteta objektiv, ona može dovesti da suprotnog efekta - smanjenja oštine kao posledice optičkog fenomena difrakcije svetlosti.

UDALJENOST SUBJEKTA I DUBINSKA OŠTRINA

Pretpostavimo da smo uoštravali na objekat koji fotografišemo, tj. da je on sasvim oštar. Takođe, čini se ostrim i deo fotografije ispred i iza objekta. Upravo, dužina te oštre oblasti ispred i iza objekta predstavlja dubinsku oštrinu. Udaljenost objekta od objektiv fotoaparata utiče na dubinsku oštrinu po pravilu: što je objekat na koji uoštravamo dalji, dubinska oštrina je veća. Pri tome je područje dubinske oštine manje od objekta do fotografa, a veće od objekta ka beskonačnosti (ilustracija 5a). Na fotografijama br. 6, 7, 8 fokus je postavljen redom na brojeve 2, 3 i 4. Kada smo na fotografiji br. 6 fokusirali na broj 2, broj 3 bio je neoštar. S druge strane, kada smo na fotografiji br. 8 fokusirali na broj 4,

Ilustracija 2: f 2,5/102 mm, 1/100 s

Ilustracija 3: f 4/102 mm, 1/25 s

Ilustracija 4: f 8/102 mm, 1/6 s

Ilustracija 6: f 2,5/102 mm, 1/100 s

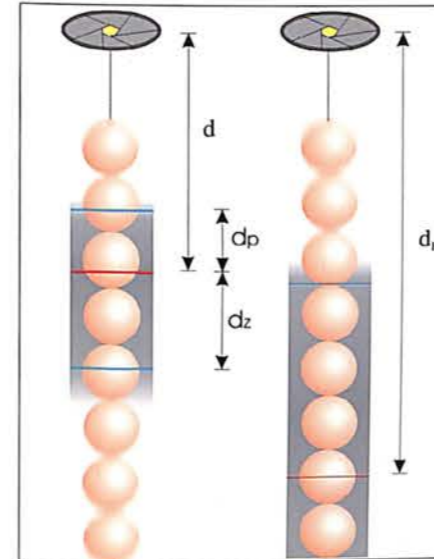
Ilustracija 7: f 2,5/102 mm, 1/100 s

Ilustracija 8: f 2,5/102 mm, 1/100 s

brojevi 3 i 5 bili su oštri i broj 5 bio je oštiji od broja 3.

Razlike u dubinskoj oštini u zavisnosti od udaljenosti objekta jesu zaista drastične. Recimo, u makrofotografiji kada je objekat veoma blizu, područje dubinske oštine može biti svega nekoliko milimetara (a kod velikih uvećanja i manje).

Ilustracija 5a

Ilustracija 5b

Nasuprot tome, kada fotografišemo pejzaž, tj. uoštravamo na daleke objekte, područje dubinske oštine može da se proteže od nekoliko desetina centimetara od objektiv, pa skroz do beskonačnosti. Dakle, gotovo čitava scena može biti oštra.

Najmanja udaljenost na koju datim objektivom i otvorom blende treba fokusirati da bi scena bila oštra skroz do beskonačnosti naziva se hiperfokalno rastojanje (na ilustraciji 5b označeno sa dH). Kada fokusiramo na hiperfokalno rastojanje, oštar je deo scene počev od

Ilustracija 9: f 4,5/105 mm, 1/1.000 s

Ilustracija 10: f 4,5/35 mm, 1/1.000 s

Ilustracija 11: Canon G2, (f 3,5/100 mm, 1/500 s)

Ilustracija 12: Minolta 7000, (f 3,5/100 mm, 1/2.000 s)

Ilustracija 13: Minolta 7000, (f 19/100 mm, 1/400 s)

polovine hiperfokalnog rastojanja, pa sve do beskonačnosti. Time se postiže najveća dubinska oštrina. Pravilo koje pamtim još iz vremena kada sam počinjao da se bavim fotografijom glasi: s objektivom od 50 mm i blendom f/16 fokusiraj na daljinu od 5 m i scena će biti oštra od 2,5 m pa do beskonačnosti. Dakle, hiperfokalno rastojanje objektiv od 50 mm i blende f/16 jeste 5 m. Ovo pravilo važi za film od 35 mm i zavisi od veličine filma (senzora). Više reči o tome kako odrediti hiperfokalno rastojanje biće u sledećem nastavku.

ŽIŽNA DALJINA OBJEKTIVA I DUBINSKA OŠTRINA

Pravilo je veoma jednostavno i glasi: **što je žižna daljina objektiv veća, dubinska oštrina je manja.** Žižnu daljinu objektiv fotoaparata pogodno je iskazivati u tzv. 35 mm ekvivalentu, što u nastavku i radimo. Recimo, za objektiv digitalnog fotoaparata Canon G2 žižna daljina 7-21 mm ekvivalentna je žižnoj daljini 34-102 mm kod formata od 35 mm. Primećujemo da je odnos žižnih daljina za Canon G2, 34/7 - 102/21 = 5, što će nam kasnije koristiti.

U praksi, širokougaoni objektiv (žižne daljine do recimo 50 mm) zaista imaju veliku dubinsku oštrinu. Teleobjektivi, pogotovo oni žižne daljine 200 mm i više imaju veoma malu dubinsku oštrinu. Zato je važno da kada fotografišemo takvim teleobjektivima fokusiramo izuzetno precizno jer mala odstupanja mogu dovesti do neprihvatljive neoštine glavnog objekta na fotografiji.

Fotografije 9 i 10 snimljene su teleobjektivom (105 mm) i širokougaonim objektivom (35 mm) s iste pozicije i s fokusom na medvediću. Dakle, udaljenost i otvor blende (f/4,5) isti su. Primitite kolika je razlika u dubinskoj oštini.

ODNOS VELIČINE SENZORA I DUBINSKE OŠTRINE

Rekli smo da analogni fotoaparati od 35 mm imaju znatno manju dubinsku oštrinu od kompaktnih digitalnih fotoaparata. Razlog nije razlika analognog/digitalno, već činjenica da je film veličine 36x24 mm oko 4 do 5 puta veći od senzora kompaktnih digitalnih fotoaparata (senzori su veličine nokta). I ovaj put pravilo je jasno: **dubinska oštrina fotoaparata čiji je senzor x puta manji od veličine filma od 35 mm, a s otvorom blende N, ista je kao kod fotoaparata od 35 mm s otvorom blende xN.** Podrazumeva se da

objektivi tih fotoaparata imaju isti ugao gledanja i da je rastojanje od subjekta isto. Pogledajte fotografije 11 i 12. U oba slučaja otvor blende je f/3,5, žižna daljina 100 mm i rastojanje od subjekta isto. Ipak se na fotografiji 11, koja je snimljena digitalnim fotoaparatom, čini kao da drvo, udaljeno 50 m, raste iz glave subjekta i kamion se tu našao da dodatno pokvari stvari. Analogni fotoaparati (fotografija 12) ima znatno manju dubinsku oštrinu i tih problema nema. Želimo li analognim fotoaparatom postići dubinsku oštrinu digitalnog, upotrebimo otvor blende $x \times N = 5 \times 3,5 = 17,5$ ili njemu približan (fotografija 13). Kompaktnim digitalnim fotoaparatom ne možemo postići dubinsku oštrinu malu kao na fotografiji 12. Naime, upotrebili smo znanje koje smo ranije naveli: postavili objekat na minimalnu daljinu, postavili veliki otvor blende i najveću žižnu daljinu, a pozadina je i dalje oštra, tj. imamo višak dubinske oštine.

O objašnjenju fenomena i tačnom izračunavanju dubinske oštine i nekoj drugoj dubinsko-oštinskoj "hrani" za entuzijaste čitajte u narednom broju našega časopisa. A do tada, eksperimentišite s dubinskom oštinom.

SRĐAN VUKMIROVIĆ

REKA BOŽANA MARINČEK

© BOŽANA MARINČEK, "BRIŠUČI LET"; 2002, PRVA NAGRADA ZA KOLEKCIJU SLAJDOVA – "DANI PRIRODE", BANATSKI BRESTOVAC 2003

NA OVOGODIŠNJIM DANIMA FOTOGRAFIJE U ČAČKU, ZA NAJUSPEŠNIJEG AUTORA PROGLAŠENA JE BOŽANA MARINČEK. DOBRO DOŠLI U NJEN SVET – DO ONE MERE DO KOJE STE VOLJNI DA U NJEGA PRONIKNETE I ONOLIKO KOLIKO VAM RAZUMLJIVO SUŽEN IZBOR FOTOGRAFIJA TO DOZVOLJAVA

© BOŽANA MARINČEK, "PRATILAC", 1981, PRVA NAGRADA ZA KOLEKCIJU SLAJDOVA – "DANI PRIRODE", BANATSKI BRESTOVAC 2003

© BOŽANA MARINČEK, "KULT SLOVENSTVA", 2002

Božana Marinček fotografiše odvajkada. Odavno je imala šta da pokaže, a nije. "Nije htela il' nije smela, vrag bi je znao." Malo zahvaljujući nenametljivoj prirodi, malo neverici u sopstvene mogućnosti, a možda i zato što je imala preča posla, nije ni pokušala da ono dragoceno što nosi u sebi, niti ono već snimljeno, iznese na svetlost dana. Okolnosti su se s vremenom sklopile i navele je da se ozbiljnije (skoro sasvim) posveti fotografiji. Sebi na radost, prijateljima na zadovoljstvo, a svima u korist. Oslobođene stega, fotografije su potekle poput potoka što od izvora kreće svim raspoloživim putevima da bi se samo malo dalje združilo u pouzdan tok koji će postati reka...

Poslednjih godina Božana uspešno "teče" kroz šumu iskusnijih fotografa i nadmeće se sa svima, bez obzira na rang i domete. Zasluzena priznanja prirodno "dotiču". Stekla je niz nagrada i zvanje kandidat majstora fotografije Foto-saveza SCG. Pet godina zaredom bila je najuspešniji izlagač inače uspešnog Foto-kluba "Šumice", a na kraju prošle, 2003. godine, našla se na čelu liste najuspešnijih izlagača Foto-saveza SCG. Već njena prva samostalna izložba (u proleće 2001. godine) bila je po obimu, raznovrsnosti motiva i zanatskih postupaka nalik retrospektivi. Prividno i samo letimičnim pogledom, jer će odabrane fotografije pojedinačno i izložba kao celina odškrinuti prozor za drugačije viđenje. Naredne četiri samostalne izložbe (i još jedna u pripremi) podupreće ovakvo viđenje. Božanine fotografije, neobičan spoj dečje radoznalosti, znatnog životnog iskustva i fotografske umešnosti, slično su čitljive nezavisno od

© BOŽANA MARINČEK, "OSEKA", 1981

© BOŽANA MARINČEK, "PROLAZ KROZ TAČKU", 2001. FIAP POHVALA - ŠUMICE 2001

U istoriji svetske fotografije postoje mnoge fotografije, veoma uspešne, a toliko ružne da se ne daju gledati. Ove nisu te vrste. Pred vama su lepe fotografije koje se, ako se gleda svaka ponaosob, mogu i tako vrednovati. Ukoliko pak niz Božaninih fotografija pokušate da "raščitajte" kao priču, možda ćete primetiti da joj ne nedostaje sete, niti gorčine. To je dakle blago opora priča sastavljena od lepih reči – dobar primer da se život, ma kakav bio, može ispričati bez psovke.

GORDAN POMORIŠAČ

© BOŽANA MARINČEK, "NA IVICI", 1980

žanra i motiva. Zanatski su ujednačene, a po ozbiljnosti kojom se temi pristupa, dubini do koje se u nju ponire i autorskom rukopisu – prepoznatljive. Sve se one, ma kako na prvi pogled izgledale raznorodne, slivaju u logičan i združen tok različitih iskustava, jasno omeđen obalama Božanine priče o životu. Sopstvenom unutrašnjem životu pre svega, pa uzgred i našem, jer nam se, ne bez prekora, skreće pažnja na prizore pored kojih smo se naprolazili zauzeti svojim brigama. Zagledani ništa.

Nisam pristalica visokoumnog govora nad fotografijama. One ili govore same, ili ja njihovo čutanje ne razumem, ma kako se "uvodničar" trudio da ga opravda. Ove govore dovoljno. Ne verujem bez rezerve ni u sopstvena poimanja da bih vam ih ovde propisao kao opšta uputstva s rokom važenja od sada pa doveka, što se, nažalost, u ovakvim prilikama takođe čini. Zadržaću vas zato samo još jednim od nekoliko uporednih i sasvim ličnih utisaka o Božaninim fotografijama.

© BOŽANA MARINČEK, "KORELACIJE", 2002

© BOŽANA MARINČEK, "STAKLENO KOLO", 2001

Biografija

SNIMIO: MILOŠ ZORAVKOVIC

Božana Marinček, rođena 1938, živi u Beogradu. Čitav svoj radni vek provela je u Institutu Jaroslav Černi, u Birou za projektovanje. Danas je predana fotografiji, sklonosti od najranijih dana. Uvek spremna za putovanja i nove susrete, fotografiše predele, ljude i običaje, u svakoj prilici. Svoje radove počinje da izlaže od 1998. godine, nakon završenog kursa za crno-belu fotografiju u Centru za kulturu i sport "Šumice". Ohrabrena "kritikama" već potvrđenih majstora fotografije, izlaže radove iz kolekcije nastale u dugom periodu koji je prethodio.

Za proteklih šest godina učestvovala je na preko 170 kolektivnih izložbi u zemlji i inostranstvu kao izlagač. Izlagala je u Francuskoj, Finskoj, Kanadi, Španiji, Slovačkoj, Sloveniji, Hrvatskoj, Makedoniji i Republici Srpskoj. Njene tri fotografije nalaze se u Međunarodnom muzeju fotografije u Španiji. Osvojila je preko šezdeset nagrada i priznanja. Na rang-listi FSJ, pet uzastopnih godina nalazi se u grupi deset najaktivnijih autora. Član je Fotokluba "Šumice" i nosilac zvanja KMFSJ. Imala je četiri samostalne izložbe u Beogradu, Novom Sadu, Smederevu i Kovinu (u pripremi je peta).

© BOŽANA MARINČEK, "KUĆA DEDALOVA", 2001, TREĆA NAGRADA ZA KOLEKCIJU SLAJDOVA - BANJA LUKA 2003

© BOŽANA MARINČEK, "ZAHVATANJE SUNCA", 2001, PRVA NAGRADA ZA KOLEKCIJU SLAJDOVA - BANJA LUKA 2001

© BOŽANA MARINČEK, "VERTIKALE MENHETNA", 1972, PRVA NAGRADA ZA KOLEKCIJU SLAJDOVA, NIŠ I POSEBNO PRIZNANJE DRUŠTVA ARHITEKATA NIŠA, 2002

Za Republičku izložbu fotografija prispelo je 720 radova 124 autora. Žiri je radio u sastavu: Stevan Lazukić – predsednik žirija, Branimir Karanović, Aleksandar Kelić, Predrag – Čile Mihajlović i Milica Petronijević. Žiri je pregledao prispеле radove, za izlaganje odabrao 117 fotografija 67 autora i dodelio sledeće nagrade:

Za kolekciju fotografija: prva nagrada – Dragana Kojić, druga nagrada – Zoran Milošević i treća nagrada – Zoran Pešterac. Pohvale: Bojan Zorica i Branislav Brkić. Nagrade za fotografiju: prva nagrada – Ivan Tošić, druga nagrada – Marko Risović, treća nagrada – Saša Preradović. Pohvale: Milica Đorđević, Dragoslav Mirković, Zoran Purger i Miroslav Zaklan.

Za Republičku izložbu dijapozitiva žiri u sastavu: Stevan Lazukić – predsednik žirija, Branimir Karanović i Aleksandar Kelić pregledao je 273 dijapozitiva, a za izlaganje odabrao je 44 dijapozitiva 23 autora i dodelio sledeće nagrade:

Za kolekciju dijapozitiva: prva nagrada – Miroslav Krstić, druga nagrada – Branko Jakovljević i treća nagrada – Dragan Mitrović. Nagrade za dijapozitiv: prva nagrada – Saša Preradović, druga nagrada – Branislav Brkić i treća nagrada – Marjan Mišić. Pohvale su dobili: Boban Đorđević, Emilija Miljković Ivković i Miladin Stranjanac. Za najuspešnijeg izlagača u prošloj godini proglašena je Božana Marinček iz Beograda.

[1] Najinteresantniji deo svakako je bio izlet Ovčarsko-kablarskom klisurom i to motornim splavom u kojem je, kao što vidite, bila velika gužva

[2,3] Očigledan dokaz da za fotografiju nisu važne godine

[4] Veliku pažnju izazvala je prezentacija fotoaparata Nikon D2H koji je bio u WiFi mreži s računarnom

[5] Na otvaranju izložbe okupio se zaista veliki broj ljudi što samo još jednom potvrđuje uspeh i značaj ove manifestacije

Naš časopis, u znak podrške ovoj značajnoj i lepoj manifestaciji, odlučio je da posebno nagradi najboljeg autora ovogodišnje republičke izložbe. Žiri u sastavu: Imre Szabó, Milan Živković i Slobodan Vukadinović jednoglasno su se odlučili da to bude Dragana Kojić, inače dobitnik prve nagrade za kolekciju fotografija.

U prostorijama redakcije, direktor časopisa Slobodan Vukadinović, uručio je Dragani nagradu – kompaktni digitalni fotoaparat Nikon Coolpix 3500.

ČAČAK 2004

Dani fotografije u Srbiji

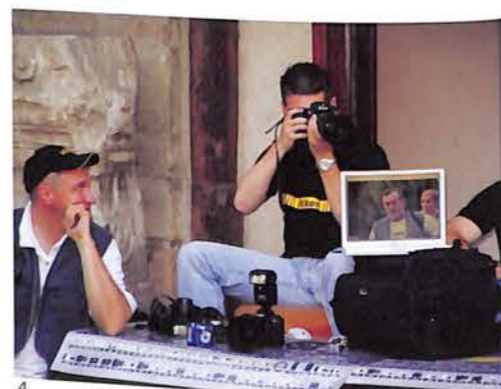
PRVA FOTOGRAFSKA MANIFESTACIJA POD PATRONATOM REFORMISANOG FOTO-SAVEZA SRBIJE BILI SU UPRAVO DANI FOTOGRAFIJE U SRBIJI

Nažalost, autor koji je ostavio najdublji trag u našoj fotografiji, Dragoljub Tošić, a kome su i posvećene manifestacije – nije doživio da sve to vidi. Centralno mesto na izložbi bilo je posvećeno baš njemu i za neke autore bila je to prilika da prvi put vide fotografije ovog autora koji se na vrhuncu karijere nesebično odrekao izlagačkog u korist pedagoškog rada.

Manifestaciju su činila mnogobrojna dešavanja kojima se Čačak po drugi put dokazao kao jedan od gradova čuvenih i po organizaciji, a i po poslovičnoj gostoljubivosti. I sami organizatori bili su iznenađeni odzivom domaćih autora, ali to nije bila smetnja da se Republička izložba fotografija, Republička izložba dijapozitiva i izložba 10 najaktivnijih izlagača otvore bez ikakvih problema. Izložbe je pratio izuzetno dobro dizajniran i odštampan katalog s reprodukcijama svih radova, koji je uz prateći CD

činio moderno koncipiran pristup čuvanju i arhiviranju ovakvih dešavanja. Naravno da ovo nije bilo sve. Gosti su u Čačku imali priliku da vide izložbu Yu Press Photo, izložbu Džordža Džordžija (Georg Georgiu), kao i sada već tradicionalnu, da je tako nazovemo, tribinu o časopisu REFOTO i prezentaciju Nikonovog proizvodnog programa.

Fotografi, a bilo ih je oko stotinu, u saradnji s ljudima okupljenim u redakciji pokušali su da konstruktivno doprinesu poboljšanju i što je moguće većoj prisutnosti kao i pristupačnosti, naših novina ciljnoj populaciji. Umesto zaključka neka posluži i komentar Geze Lenerta koji je na prvom mestu pohvalio upornost i želju da se jedan ovakav časopis održi i iz broja u broj napreduje u uslovima kakvi su trenutno oko nas. Što se tiče prezentacije Nikonovih noviteta kojih uvek ima, najviše interesovanja pobudili

su D2H, F70 i F100, što je i jasno s obzirom na ovakvu publiku. Zvezda večeri bio je D2H koji je bio u WiFi mreži s računarnom. Jedan od kolega oduševljeno je isprobavao VR objektiv na ovom aparatu slikajući ženski svet oko i veoma se iznenadio kada je video sve što je snimio na računaru pored. Veče je završeno zajedničkom večerom i druženjem.

Drugi dan bio je rezervisan za Skupštinu Fotokino saveza Srbije, kao i za sva pitanja u vezi s ovom organizacijom. Pored toga, u holu Doma kulture bila je organizovana i berza foto-opreme. Treći dan bio je posebno zanimljiv jer je u pitanju bio izlet Ovčarsko-kablarskom klisurom i to motornim splavom. Na taj način svi su, pored uobičajenih, poneli i poneku fotografiju za uspomenu, a bome i za neko buduće izlaganje. Do viđenja sledeće godine u ime organizatora iz FKK Čačak.

MILAN ŽIVKOVIĆ

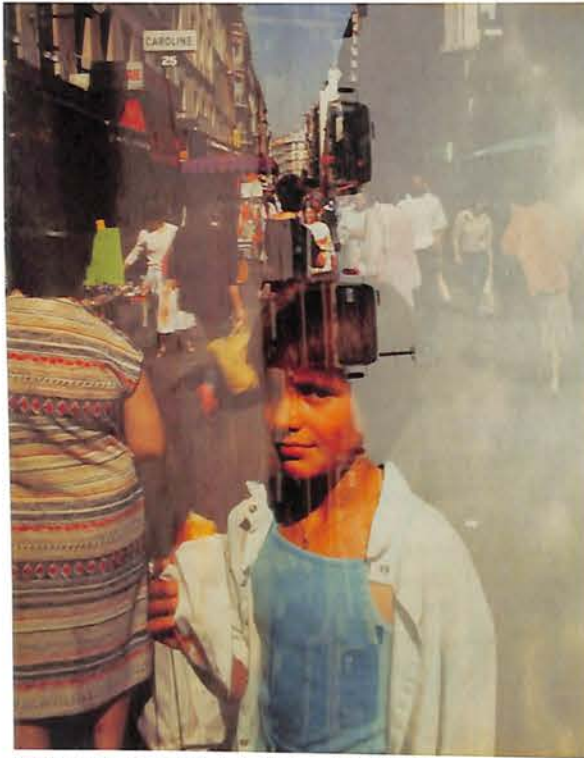
Druga nagrada za kolekciju slajdova: Branko Jakovljević

Pohvala za fotografiju: Dragoslav Mirković

Prva nagrada za kolekciju fotografija: Dragana Kojić

Treća nagrada za kolekciju fotografija: Vojislav Pešterac

Prva nagrada za pojedinačnu fotografiju: Ivan Tošić

Pohvala za kolekciju fotografija: Bojan Zorica

Milana Ilić

Druga nagrada za kolekciju fotografija: Zoran Milošević

Treća nagrada za fotografiju: Saša Preradović

Prva nagrada za kolekciju slajdova: Miroslav Krstić

Dragoljub Tošić

Miodrag Parubcki

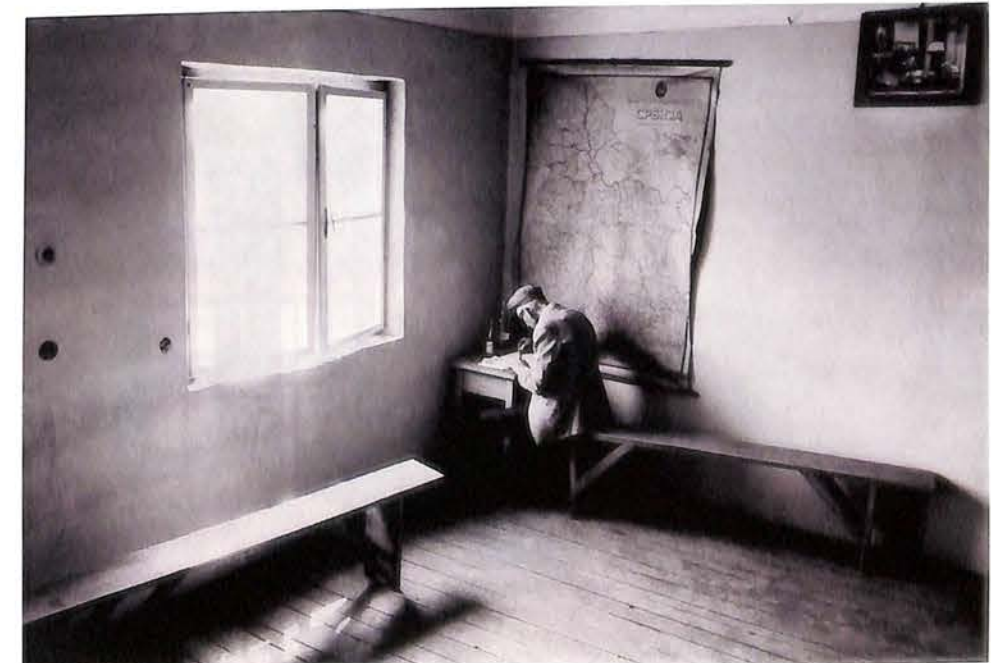
Druga nagrada za fotografiju: Marko Risović

Imre Szabó

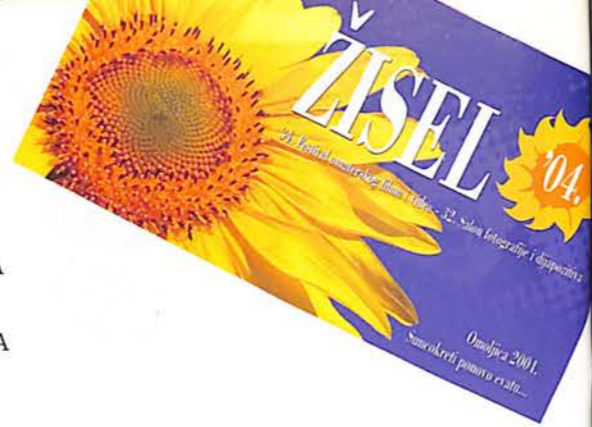
Milan Živković

Pohvala za fotografiju: Miroslav Zaklan

ŽISEL Omoljica 2004

PO TRIDESET I ČETVRTI PUT DEŠAVA SE ŽISEL, JEDAN OD, PO STAŽU, NAJSTARIJIH FESTIVALA U NAŠOJ ZEMLJI KOJI U TRI DANA USPE DA MNOGOBROJNIM POSETIOTICIMA POKAŽE VELIKI BROJ FOTOGRAFIJA, FILMOVA I LIKOVNIH RADOVA

Treća nagrada za kolekciju fotografija: Branislav Brkić

Druga nagrada za fotografiju: Jožef Išpanović

Filmovi, izložbe i projekcije smenjuju se jedna za drugom, a Omoljica ima i želi toliko toga da prezentuje da morate da se opredelite da li ćete posle oficijelnih otvaranja pogledati Salon fotografije, jednu od uobičajene dve samostalne izložbe, izložbu likovnih radova ili ćete otići da slušate tamburaše. Kako god, tih dana ovo malo mesto vri od posetilaca i dobra je prilika da dođete i sretnete fotografe koji se uvek posebno spremaju za Žisel.

Poznat po temi koja je prisutna u radovima većine fotografa i karakterističan po načinu na koji se dobija nagrada za kolekciju – ispunjenjem svih zadatih tema, ovaj festival oduvek je bio svojevrsan izazov. Moramo doduše reći da je to i svojevrsan mač sa dve oštrice jer ako se potrudite da ispoštujete kolekciju imaćete verovatno i nekoliko lošijih fotografija od onih koji na primer pošalju šest portreta. Organizatori su se uvek trudili da na poseban način privuku autore jer su među fotografima poznati Zlatni, Srebrni i Bronzani suncokreti. Ove godine žiri je radio u sastavu: Branislav Strugar, Majstor fotografije FS SCG, Stevan Lazukić KM FS SCG i Imre Sabo KM FS SCG. Pregledali su 611 prispelih fotografija od 118 autora. Za izlaganje odabrali su 114 fotografija od 62 autora i dodelili sledeće nagrade:

Za kolekciju fotografija: 1. nagrada – Pap Elek; 2. nagrada – Nemeth Gyorgy; 3. nagrada – Branislav Brkić. Pohvala – Milinko Stefanović i Pete Stevan.

Za pojedinačnu fotografiju: 1. nagrada – Božana Marinček; 2. nagrada – Jožef Išpanović; 3. nagrada – Zoran Pavlović. Pohvale – Doberlet Vasja, Andrea Schmiduz i Stanko Kostić.

U kategoriji dijapozitiva prispelo je 209 radova od 38 autora i žiri je doneo odluku da se za prikazivanje primi 28 dijapozitiva od 19 autora. Žiri je konstatovao da nije bilo kolekcija i dodelio je samo pojedinačne nagrade: 1. nagrada – Božidar Vitas; 2. nagrada – Branislav Stanković; 3. nagrada – Emilija Miljković Ivković. Pohvale – Lado Kutnar, Petar Janković i Sanda Novak.

MILAN ŽIVKOVIĆ

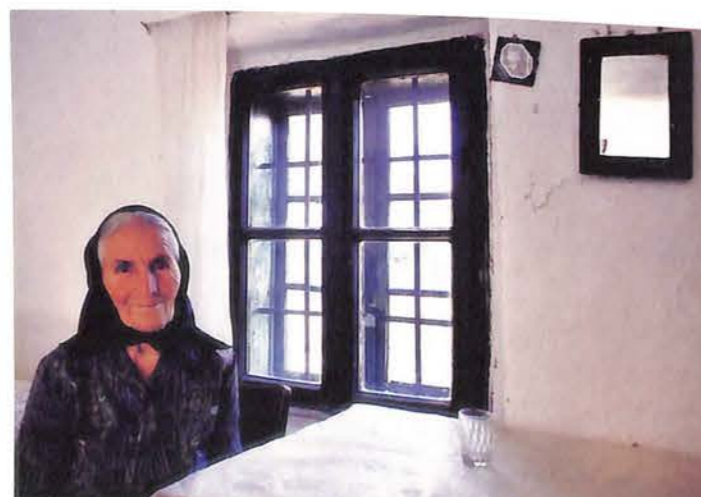
Druga nagrada za kolekciju fotografija: Nemeth Gyorgy

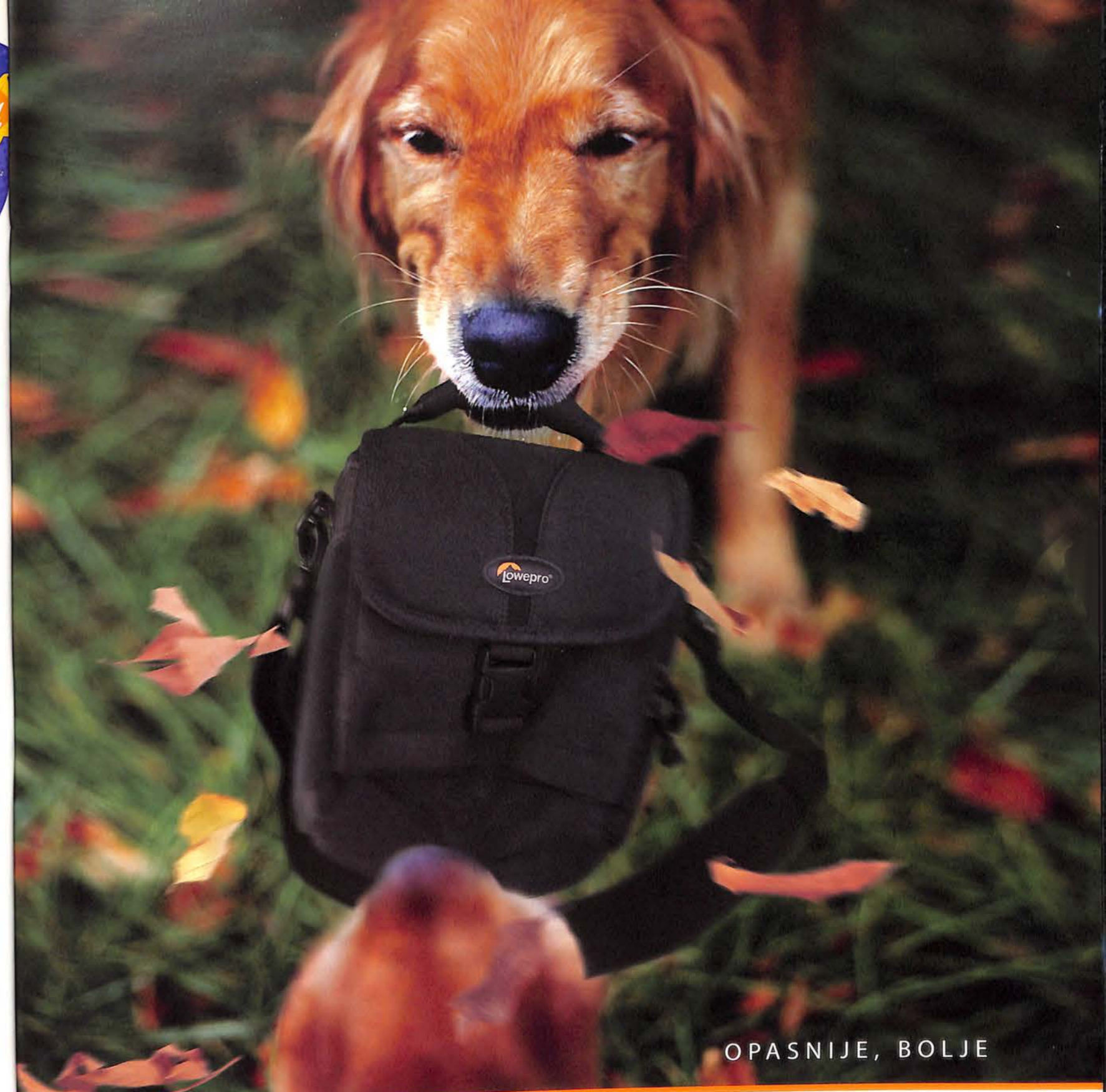
Treća nagrada za fotografiju: Zoran Pavlović

Treća nagrada za dijapozitive: Emilija Miljković Ivković

Prva nagrada za fotografiju: Božana Marinček

OPASNIJE, BOLJE

Mekana unutrašnjost štiti LCD displeje od grebotina

Vodootporni spoljni materijal obezbeđuje da je oprema uvek suva

Dizajnirano za
digitalne
fotoaparate

Lowepro
www.lowepro.com

Unutrašnji džepovi specijalno su dizajnirani za memorijske kartice

Odeljci sa rajsferšlusom bezbedno čuvaju dodatnu opremu kao što su baterije, kablovi i memorijske kartice

Put ka krovu sveta

Monah iz manastira Tjembodža koji se nalazi na 4.700 m

DRAGAN MILOVANOVIĆ

SLUŠAJUĆI PRIRODU I SAMOG SEBE SVAKO OD NAS MOŽE DA OSTVARI SVOJ CILJ, KAO ŠTO SE I DRAGAN NADA DA ĆE OSVOJITI MONT EVEREST

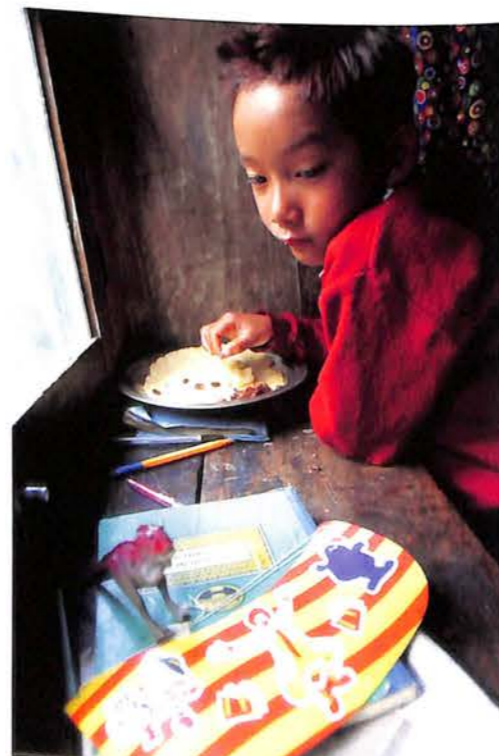

DRAGAN MILOVANOVIĆ

U našoj staroj rubrici Foto-torba predstavljamo vam putešestvije mladog ali iskusnog fotoreportera *Večernjih novosti* Dragana Milovanovića. Rođen je 1967. godine, a celu svoju fotografsku karijeru proveo je u *Novostima*, tačnije poslednjih 15 godina. Tamo je napravio i prve korake, da bi posle tri godine prakse, učenja i razgovora s kolegama shvatio šta je to fotografija i kakvu želi da kreira. Kako kaže, za dobru fotografiju neophodno je

postojanje treće dimenzije. To znači da fotografija ne sme da se zadrži na površnom beleženju stanja stvari ili neke situacije, već fotograf treba da je sagleda sa svih strana i da je zamrzne u trenutku kada ona dobija svoje puno značenje i smisao. Put do toga vodi kroz rad i posvećenost, ali i kroz izazove i savladavanje sebi postavljenih ciljeva. Dragan Milovanović postavio je sebi velik i prelep cilj – da se jednog dana popne na Mont Everest! Kao što je i put do vrhunske fotografije dug i često mukotrpan, tako je i do "dimnjaka najvišeg krova sveta" – Mont Everesta. Dragan je krenuo mudro od, kako kaže, "Avale Himalaja" – vrha Kala Patar na visini od 5.545 m. Prošle godine u martu, sa osmočlanom ekspedicijom predvođenom Draganom Jaćimovićem, proveo je dvadeset i šest dana u predivnom Nepal. Krenuvši od grada Katmandu, za jedanaest dana popeli su se na Kala Patar s kojeg se najbolje vidi Mont Everest. Dragan je došao da osmotri svoj cilj, da ga upozna, pozdravi i, pre svega, da mu se divi.

Da bi to postigao, hodao je osam sati dnevno, nosio na leđima opremu tešku 5–20 kg: hrana,

Dečak koji se sprema za školu

kerozin, primus za kuvanje, šator, vreća i, naravno, foto-oprema. Na prvu ekspediciju u svom životu Dragan je poneo sve što je neophodno da bi mogao da savlada svaku situaciju. Pre svega, digitalni SLR fotoaparati Nikon D1H omogućio mu je da brzo snima i redovno šalje fotografije s ekspedicije u svoju redakciju. Celom dužinom uspona nalaze se punktovi – kućice u kojima može da se spava, kupi voda i hrana, koristi struja neophodna za punjenje baterija i slanje fotografija. Da bi se osigurao, Dragan je poneo tri baterije za fotoaparati, ali i manuelni Nikon FM2 i "brdo" filmova (slajdovi i kolor negativi). Dva moćna objektivna f 2,8/ 17–35 mm i 80–200 mm omogućila su mu da fotografiše sve: od pejzaža do portreta. Za brza, neobavezna snimanja, u džepu je uvek nosio mali Olympus mju II. Neophodna zaštita za objektivne bili su mu UV filtri jer konstantno duvaju jaki vetrovi koji u sebi nose slične cirkone, skoro nevidljive oku, ali oštre kao žilet. Najbolje je imati ih nekoliko jer se ta prašina često ne može ni skinuti i potrebno je u potpunosti zameniti filter. Više nego na težinu opreme, Dragan se žalio na nedostatak vremena za fotografisanje jer kada učestvujete u klasičnoj a ne fotografskoj ekspediciji, nemate mnogo vremena za fotografisanje jer praktično nema stajanja. Ostatok ekipe nije voljan da čeka dok vi fascinirani fotografišete jutarnje sunce kako se promalja između vrhova, nestvarni planinski cvet, osmeh deteta ili užurbanost pijačne ulice.

Isto tako, vremenski i visinski uslovi veoma su teški: na 5.000 m ima samo 11 odsto kiseonika, a da biste sprečili dehidraciju, morate popiti onoliko litara vode kolika je nadmorska visina na kojoj se nalazite. To znači da na 5.000 m pijete 5 l vode, a s obzirom na izuzetno mali postotak kiseonika, svaki gutljaj predstavlja veliki zamor. Temperaturne razlike kreću se od plus 15–20, do minus 10–15 stepeni u toku jednog dana! Za to vam je potrebna specijalna odeća koja u kompletu dostiže 5.000 evra!

Na pitanje šta ga je najviše fasciniralo, Dragan kaže on sam – jer je uspeo da ostvari cilj. Iako je kondicija izuzetno važna za ovakav uspon, kaže da su mentalna spremnost i snaga volje mnogo važniji. Na takvom mestu čovek oseća svu moć prirode i mora da nauči da je sluša jer slušajući i učeći o prirodi, čovek uči o sebi samom.

IVANA BREZOVAC

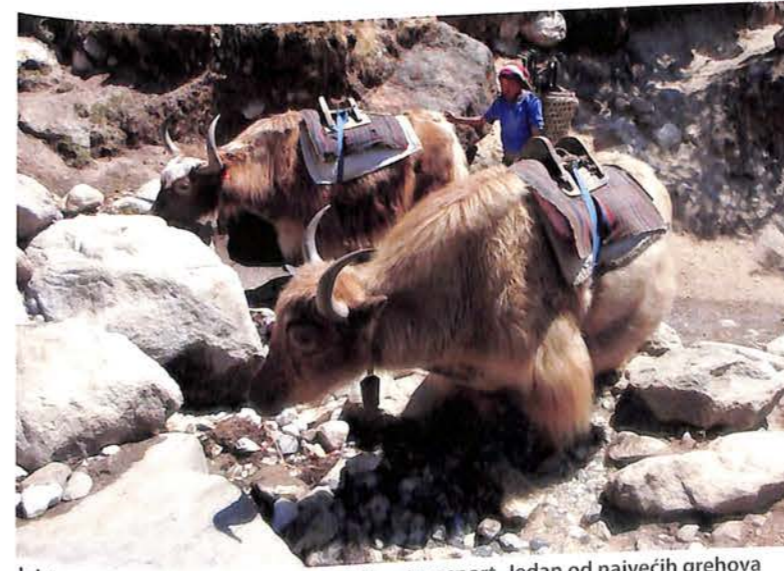
Na bilo kom putu na Himalajima ima puno "Čortena" (spomenici posvećeni mrtvima)

Serpasi (domorodci) mogu da ponesu na svojim leđima i do 100 kg

Jak na 4.200 m – šerpasi često koriste puter koji se dobija od njihovog mleka

Jak je domaće goveče u Nepalu i služi za transport. Jedan od najvećih grehova jeste ubiti ga

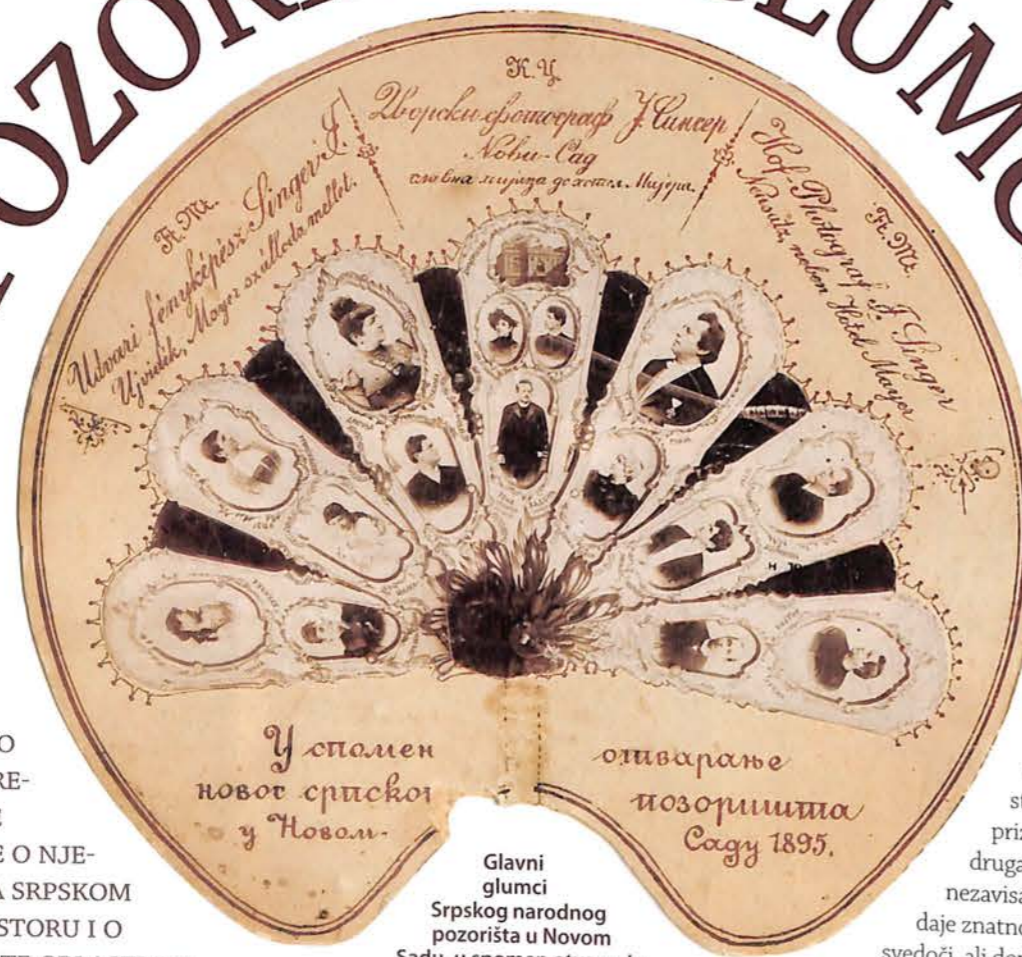

Namča bazar, mesto koje je nekada bilo centar trgovine između Kine i Nepala

POZORIŠTE I GLUMCI

POZORIŠNA FOTOGRAFIJA JE SPECIFIČNO PODRUČJE ČIJI SU ARTEFAKTI VEOMA CENJENI KADA SU POTREBNI, A KATKAD SU I JEDINA ZAMENA ZA DAVNO ZABORAVLJENE PREDSTAVE I NJIHOVE UČESNIKE – ALI SE O NJENOM RAZVOJU NA SRPSKOM KULTURNOM PROSTORU I O FOTOGRAFIMA IZ TE OBLASTI DO SADA JEDVA PONEŠTO ZNALO

Izložbom "Pozorišna fotografija u Srbiji do 1914." u Muzeju pozorišne umetnosti Srbije (od 17. maja do kraja septembra), ispituje se jedan tematski segment naše fotografije – pozorišni život. Nažalost, pozorišna fotografija je za mnoge poslenike kulture samo jedna od pratećih delatnosti u teatru, jer treba informisati javnost o ovoj ili onoj predstavi, ali važnost fotografa prestaje onoga trenutka kada preda fotografije. Dokaz za to jeste činjenica da se imena fotografa po pravilu ne navode ispod njihovih dela u knjigama ili periodici. Upravo zato je ova izložba značajna jer je njen autor, Mirjana Odavić, viši kustos Muzeja, učinila nužan i preko potreban korak. Sačinila je izbor reprezentativnih dela, opisala ih u katalogu i izložila javnom sudu svoje napore. Ona je ispravno uočila da istorija pozorišta umnogome zavisi od fotografije: kad reflektori uminu, a sećanja utihnu, kada se akteri malo-pomalo pretvore u legende, pored pozorišnih plakata, programa ili drugih dokumenata, fotografija ostaje najvažnije svedočanstvo o jednom vremenu. Međutim, fotografija nije samo svedočanstvo, niti mora da bude samo pukli dokument, već je, ponekad, kada je fotoaparat u ru-

Glavni glumci Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu, u spomen otvaranja nove pozorišne zgrade, atelje Josifa Singera, Novi Sad, 1895

Glumačka boemija u Beogradu s kraja 19. veka. Sleva: Milorad Gavrilović, Ilija Stanojević, Svetislav Dinulović, Lukić i nepoznati, atelje Milana Jovanovića, između 1893–1896

KO SU AUTORI I ŠTA JE SAČUVANO?

Nema sumnje, svemu je prethodila želja marljivih pozorišnih upravnika da se pozornica i učesnici na njoj ovekoveče. Zatim, tu je i jedna lična svrha, fotografija samih aktera kao uspomena, a takva se uglavnom prepoznaje po reprezentativnim kontrafama od kojih mnoge nisu nastale u teatru, već u fotografskom ateljeu, a fotograf tada preuzima ulogu i scenografa i reditelja koji uskladuje rikvand i rekvizitarium ateljea s izrazom i kostimom fotografisanog. Oko 1894. godine na scenu stupaju neki preduzumljivi fotografi poput Singera u Novom Sadu i Milana Jovanovića koji je u svom ateljeu na Obilicevom vencu u Beogradu imao brojnu ponudu fotografija formata vizitkarte, kabinet ili budoar s likovima istaknutih srpskih glumaca. Oko 1900. s razvojem štamparske polutonske tehnike, objavljuju se razglednice s likovima glumaca (a u istoj ediciji nalaze se i likovi istaknutih književnika, pa i nekih naučnika, poput Stojana Novakovića ili Jovana Cvijića). Velika je sreća što su postojali svi ti oblici prezentovanja fotografija jer su se

kama ličnosti senzibilnog oka, i jedno novo viđenje. Često pozorišni akteri na fotografiji ne uspevaju da u trenu sagledaju predstavu, pa ni sebe same, jer je fotograf video neke fragmente kojih nisu svesni ni glumci ni reditelj, a ni publika. Dakle, pozorišna fotografija nije samo veristička registracija jednog scenskog prizora nego je i jedno novo i drugačije pamćenje. Može biti i nezavisan stvaralački čin, pa tako daje znatno više jer istovremeno i svedoči, ali dopušta još jednom umetniku, fotografu, ako je zaista umetnik – da pokaže svoje viđenje sveta na daskama.

Jelena Milutinović u ulozi druge snahe u predstavi "Smrt majke Jugovića", autor nepoznat, 1906

upravo tako sačuvali mnogobrojni likovi koji su, darežljivošću darodavaca, i naslednika s visokom istorijskom svešću, dospeli u muzejske depoe, a tako i u kolektivno sećanje.

Treba posebno napomenuti da je autor ove izložbe, gospođa Odavić, unela u katalog imena autora fotografija i nazive ateljea. To treba istaći kao posebnu vrednost projekta jer nije uobičajeno, u praksi sastavljača raznih problemskih i tematskih izložbi, da se fotografi uopšte registruju. Nažalost, ne vodi se mnogo računa o tome da su fotografi u pozorištu takođe teatarski stvaraoci, a mnogi od njih posvetili su tome čitav svoj životni vek. Dakle, na ovoj izložbi posvećena je dužna pažnja toj činjenici, pa je stoga katalog poseban historiografski doprinos jer vrednuje još jedan aspekt dela inače već poznatih imena iz srpske fotografske istorije. Ovde je, hronološkim redom, dat pregled istaknutih fotografa tog vremena: Petar Jovanović, Vrščanin potom Beogradanin, ima najstarije delo na izložbi – fotografija glumca Toše Jovanovića potiče iz 1869. godine. Florijan Gantenbajn, došljak iz Holandije, proveo je u Beogradu sedmim decenijom 19. veka. Govorilo se da nije bilo viđenije kuće čija gostinjska soba nije imala album s porodičnim fotografijama snimljenim kod Gantenbajna. Zatim Milan Jovanović, bez sumnje vodeća ličnost srpske fotografije na prelomu dva veka, dvorski fotograf, miljenik tri vladara, ali i najbolji fotograf srpskog glumišta između 1889. i 1914. godine. Zapamćene su njegove fotografije Zorke Todosić, Miloša Cvetića, Branislava Nušića i Vele Nigrinove u desetinama poza, a i mnoge druge. Pored ostalih, Jovanović je autor i čuvene provokativne fotografije Olge Ilić u ulozi Sakuntale (objavljena u prošlom broju časopisa REFOTO na str. 5), a to je, u isto vreme, i prvi (polu)akt u srpskoj fotografskoj istoriji. Zastupljen je i atelje dvojice ortaka Ivana Živ-

Čiča Ilija Stanojević (1859–1932), glumac, reditelj i pozorišni pisac, atelje Milana Jovanovića, 1908

kovića i Čede Antonijevića. Atelje se nalazio u pasažu u Kolarčevoj ulici, a zbog blizine Narodnog pozorišta u njemu su često fotografisani glumci. Obojica su odlični portretisti, majstori za meku fluidnu svetlost. Ima znakova da je čuveni poluprofil Sofije – Coce Đorđević baš njihov rad, a ne rad Milana Jovanovića, kako se obično navodi. Kako je u to vreme bio čest običaj, ortaci su neko vreme lepo saradivali dok se nisu sporekali, pa je pomenuti Antonijević u jednom razdoblju napustio partnera, a našao novog, Milana Dimitrijevića, i s njim otvorio zajednički atelje u Požarevcu. Odatle potiče i jedan njihov rad na ovoj izložbi, iz predstave Todor od Stalača. Sreću se radovi i Nikole Lekića iz Pančeva (od 1895. s ateljeom i u Beogradu), a od ostalih vojvodanskih tu su i dela novosadskih fotografa – Dezidera Vajde, Jovana i Stevana (Ištvana) Rehnicera i, po svemu sudeći najboljeg među njima, Josipa Singera. Singeru je pripala čast da prvi u Novom Sadu "oko 1900." pokaže jednu stereo-fotografsku izložbu donetu iz Beča. Među novosadskim fotografima je i A. Grujić, nepoznatog imena, čiji se atelje pod nazivom "Fotografsko-umetnički zavod" sreće sve do početka Prvog svetskog rata. Jednako dugovečan jeste i atelje Somborca Petra Mandića, takođe učesnika izložbe.

Na prelomu dva veka neki od prethodnih nestaju sa scene, drugi nastavljaju rad, a njima se pridružuju atelje "Zrak" (braće Jovanović, čiji naslednici, još uvek aktivni u fotografiji, žive i danas); zatim atelje Solomana Alkalaja iz Šapca. Oko 1900. on će se preseliti u Beograd i otvoriti atelje preko puta današnjeg Jugoslovenskog dramskog pozorišta na Cvetnom trgu, pod nazivom "Kod dva bela goluba", koji je bio vrlo popularan među ondašnjim žiteljima grada. Zastupljen je i Lazar Lecter, i to sa jednim vrlo retkim, ako ne i jedinim delom pozorišne tematike. Lecter je u srpskoj fotografiji daleko pozna-

tiji po građanskim portretima, zatim po ranoj upotrebi magnezijumske svetlosti i snimcima enterijera i pejzaža širom Srbije. Sa po jednim delom zastupljeni su i Leopold Kenig, odličan beogradski portretista, ali još uvek nedovoljno proučen, pa Spira Dimitrijević iz Niša i Mila Bunuševac iz Vranja, o kojima se takođe malo zna. Uz dela još nekih nepoznatih autora, ovde je pobrojana čitava jedna generacija portretnih fotografa bez čijih imena se ne može zamisliti istorija srpske fotografije s kraja 19. i u prve dve decenije 20. veka.

PODSTREK DALJEM PROUČAVANJU

Treba istaći da je Mirjana Odavić sačinila pažnje vredan rad – izložbu i katalog s valjanom strukovnom argumentacijom. O tome ne svedoče samo sažeta ali tačno napisana poglavlja: Ponešto iz istorije fotografije, Pozorišna fotografija u službi muzeja... nego i iscrpne legende izloženih dela, kao i probna lista korišćene literature. Treba istaći još jedan momenat, pomenut na početku ovog teksta: Izložba "Pozorišna fotografija u Srbiji do 1914." jeste prvi historiografski pregled o ovoj temi u istoriji srpske fotografije. Istina, izložba ima "samo" 73 ekspanata, a katalog svega 30 strana, ali ovaj projekt gledamo kao jedan korak u dobrom pravcu, kao inicijalan u jednom budućem, sveobuhvatnijem proučavanju problema pozorišne fotografije u srpskom kulturnom prostoru. S obzirom na količinu građe u fondu pomenutog muzeja, kao i u drugim muzejima ili privatnim kolekcijama, zatim na broj teatarskih poslanika koji se bave tom vrstom fotografije, ne samo profesionalaca nego i blagorodnih a talentovanih amatera, istorija naše pozorišne fotografije zaslužuje punu pažnju istraživača i pravo je čudo što do sad nije bila obrađivana.

GORAN MALIĆ

FUJIFILM FINEPIX F440 I F450 ZOOM

PRIPREDIO: IMRE SZABÓ

Fuji je ovih dana predstavio dva nova digitalna fotoaparata veoma malih dimenzija, ali velikih mogućnosti. To su Fujifilm FinePix F440 i F450 Zoom, u stvari, naslednici modela A330 i A340, samo s čipom od četiri i pet miliona piksela. Interesantno je da u ove fotoaparate Fuji nije ugradio svoje Super CCD čipove, već standardne CCD čipove. Oba fotoaparata imaju zum 3,4 puta, napajaju se litijum-jonskom baterijom, fotografije snimaju na XD memorijske kartice i na poledini imaju veliki monitor od dva inča. Cena ovih fotoaparata još nije poznata.

NIKKOR 200 MM F2,0 AF-S VR I TC-17EII

Najnoviji teleobjektiv izuzetnog kvaliteta i velike svetlosne moći namenjen je svima koji koriste teleobjektive i u lošijim svetlosnim uslovima, a ipak zahtevaju izuzetnu oštrinu. Oznaka VR već ukazuje

na to da je u njega ugrađen stabilizator slike koji služi za smanjenje vibracija prilikom snimanja. Maksimalni otvor blende f2 sigurno je dodatni kvalitet. S ovim objektivom pojavio se i novi telekonverter TC-17EII 1,7 puta, uz pomoć kojeg se dobija objektiv od f3,3/340 mm, odnosno, ako se upotrebi na Nikon refleksnom digitalnom fotoaparatu, dobija se objektiv koji bi odgovarao žižnoj daljini od f3,3/510 mm kod fotoaparata formata od 35 mm. Ovaj objektiv veoma je skup. Očekuje se da će se pojaviti u prodavnicama sredinom leta, po ceni od oko 4.500 evra.

KONICAMINOLTA DIMAGE Z3

Neverovatno brz razvoj kompaktnih digitalnih fotoaparata dokazuje i činjenica da iako već na sledećoj strani možete pročitati test fotoaparata KonicaMinolta Dimage Z2, ova kompanija izbacila je na tržište već dva nova modela: Konica Minolta Dimage Z3 s objektivom koji ima uvećanje od 12 puta i rasponom od 35 do 420 mm (ekv. formatu od 35 mm). Ima ugrađen CCD stabilizator slike sličan modelu Dimage A2 i biće direktna konkurencija fotoaparatu Panasonic DMC-FZ10. Ima rezoluciju od 4 miliona piksela, a telo je u crnoj boji. Drugi model jeste Konica Minolta Dimage Z10 koja je redizajnirana i uprošćena verzija modela Z2 s objektivom koji ima uvećanje od 8 puta i rezoluciju od tri miliona piksela. Cene još nisu poznate, ali se može pretpostaviti da će prvi model imati nešto višu ili istu cenu, a drugi će biti jeftiniji.

PODVODNO KUĆIŠTE ZA EXILIM

Od jula bi u prodavnicama trebalo da se pojavi podvodno kućište Casio EWC 40 namenjeno onima koji poseduju Exilim Zoom EX-Z30 i EX-Z40 ultratanke digitalne fotoaparate koje smo već predstavili u prethodnim brojevima. S njim se može bezbedno zaroniti i do 40 metara, a veoma dopadljivo rešenje kućište može stalno da bude na fotoaparatu i tako mu neće smetati ni kiša, ni sneg, ni bilo koja druga atmosferska padavina. Isporučivaće se s difuzorom za blic, kaišem, silikonskom pastom i priborom za zaštitu od zamagljivanja. Za sada smo uspeali da saznamo samo cenu u Japanu – oko 23.000 jena, što je oko 160 evra.

WHIBAL SISTEM ZA ODREĐIVANJE BALANSA BELOG

Ovaj sasvim novi proizvod na tržištu trebalo bi da pomogne svima koji fotografišu digitalnim fotoaparatom u RAW formatu da odstrane svaki "kolor štih" prilikom obrade na računaru. To su, u stvari, četiri kartona: beli, crni i dva u nijansama sivog, koji su povezani u vidu lepeze i prilikom fotografisanja treba ih snimiti na jednom snimku, pa potom, prilikom obrade, uzimaju se vrednosti sa svakog od tih kartona. Ima ga u dve veličine, džepnoj, WhiBal Pocket, po ceni od 40 američkih dolara, i WhiBal Studio, koji je većeg formata i košta 50 dolara, a ako se kupuju zajedno, onda im je cena 80 dolara. Za sada se mogu naručiti samo preko Interneta – <http://www.rawworkflow.com>

DVA NOVA SIGMA MAKROOBJEKTIVA

Sigma, svima poznat proizvođač objektiv, predstavila je nove, poboljšane verzije svoja dva makroobjektiva svetlosne moći f 2,8, koji su prilagođeni upotrebi na digitalnim refleksnim fotoaparatom. To su objektiv MACRO f2,8/50 mm EX DG i MACRO f2,8/105 mm EX DG i pored bajoneta za Sigma refleksne fotoaparate, proizvodiće se i za Canon, KonicaMinolta, Nikon i Pentax fotoaparate. Oba objektiv, za maksimalnu dubinsku oštrinu kod makrosnimanja, imaju najmanji otvor blende f 45. Cene ovih objektiv nismo uspeali da saznamo do štampanja ovog broja.

SIGMA LITHIUM-ION BATERIJE

One koji koriste Sigma SD9 i SD10 refleksne fotoaparate ovaj proizvođač obradovao je novim, izdržljivijim litijum-jonskim baterijama koje će se prodavati zajedno s punjačem za oko 70 evra, u kompletu sa dve CR-V3 (3V, 1.160 mAh) baterije.

SMALL 3-MEGAPIXEL ULTRA-POCKET 5 RAPID

Small Camera Technologies predstavila je kit za ugradnju u digitalne fotoaparate od tri megapiksela veličine kreditne kartice s kolor monitorom od dva inča. To je, u stvari, srce digitalnog fotoaparata s CMOS čipom, optičkim tražilom i objektivom. Potrebno je samo prouzvesti odgovarajuće kućište. Ovaj deo biće spreman za ugradnju u fotoaparate svih onih proizvođača kojima se više isplati da upotrebe ovaj već gotov proizvod i to po ceni od svega 129 američkih dolara od ovoga leta. Kit od dva megapiksela već se ugrađuje u Fujifilm Axia fotoaparate nalik kreditnoj kartici, kao i neke modele Logitech digitalnih fotoaparata. Zbog niske cene a visokog kvaliteta, očekuje se primena ovog proizvoda i u modele fotoaparata drugih poznatih marki.

IRIVER H300

Još jedan uređaj za odlaganje digitalnih fotografija pojavio se na tržištu, ovoga puta od koreanskog proizvođača iRiver. Uređaji H300 serije proizvode se u dve verzije, H320 s diskom od 20 gigabajta i H340 s diskom od 40 GB. Zanimljivo je da je i kod njega moguće direktno povezivanje dva USB uređaja bez posredovanja računara i time je omogućena direktna razmena podataka između jednog uređaja (fotoaparata, na primer) i ovog uređaja. S iRiver H300 može da se sluša i MP3 muzika, FM radio koji je ugrađen u njega, a na displeju prečnika 2 inča mogu se gledati fotografije u JPEG i BMP formatu. Cenu smo uspeali da saznamo samo u Japanu, pošto se još nije pojavio na ostalim tržištima, i ona iznosi 47.800 jena (oko 400 evra) za prvi i 59.800 jena za drugi model, što je nešto više od 500 evra. Isporučuje se sa slušalicama, daljinskim upravljačem, instalacionim CD-om, uputstvom, torbicom, USB 2,0 kablom, AC ispravljačem, eksternim mikrofonom, line in/out kablom i dodatnom eksternom litijum-polimer baterijom.

NIKON COOLPIX 4100

Nikon obraća veliku pažnju na obične potrošače digitalnih fotoaparata i stalno radi na razvoju proizvoda namenjenih toj ciljnoj grupi. Ovaj najnoviji, Nikon Coolpix 4100, jeste digitalni fotoaparati s čipom od četiri miliona piksela, veoma malih dimenzija i lak je za upotrebu zahvaljujući najnovijem interfejsu (Graphic User Interface) pomoću kojeg se jednostavno prilazi meniju. Na poledini ima displej prečnika 1,6 inča. Fotografije snimljene ovim fotoaparatom imaju stvarnu veličinu od četiri miliona piksela i mogu se sačuvati bilo u internoj memoriji fotoaparata veličine 14,5 megabajta, bilo na SD memorijske kartice. Za snimanja u lošim svetlosnim uslovima ugrađen je pomoćni svetlosni snop za uoštravanje, ali je tada tu i upozorenje da postoji mogućnost da snimak bude izmrdan. I za ovaj fotoaparati proizvodi se podvodno kućište, a ljubitelji panoramskih snimaka uz pomoć softvera mogu praviti panorame iz nekoliko snimaka (delova).

NOVE PRETEC KARTICE

Pojavile su se dve nove memorijske kartice ovog, već renomiranog, proizvođača. Za one koji u svojim fotoaparatom imaju SD/MMC slot za memorijsku karticu, Pretec je proizveo karticu kapaciteta od 2 GB – MMC 4 – koja je predstavljena kao "najbrža" memorijska kartica danas jer joj je omogućen protok podataka od 18 MB/s pri zapisu i oko 22,5 MB/s prilikom očitavanja. Isti proizvođač pustio je u prodaju i CompactFlash karticu od 12 gigabajta i to za "samo" 14.900 američkih dolara. Cenu MMC kartice od 2 GB nismo još uspeali da pronađemo, ali na Internet forumima može se videti da se očekuje cena od oko 1.000 evra.

JEFTINI REFLEKSNi DIGITALNI PENTAX

Pentax je početkom juna najavio proizvodnju refleksnog digitalnog fotoaparata čija bi cena trebalo da bude ispod 1.000 evra (trenutni modeli Pentax *ist D u Americi koštaju između 1.200 i 1.600 dolara). Tim potezom i ovaj proizvođač stupiće na tlo gde se bori za primat među naprednijim početnicima u digitalnoj fotografiji.

PREPOVLJENE CENE FLEŠ-MEMORIJA

Prema podacima agencije Rojters (Reuters), od maja ove godine, svi proizvođači NAND fleš-memorija, koje se koriste kod većine memorijskih kartica, drastično su snizili cenu. Među tim proizvođačima nalaze se Samsung i Toshiba, kao najveći, zatim Lexar, Infineon, Hynix i Micron.

MILIONI DIGITALNIH FOTOAPARATA

Kako piše u *Nikkei Electronicsu*, ove godine će s fabričkih traka japanskih proizvođača digitalnih fotoaparata na tržište biti izbačeno 61,5 miliona fotoaparata, što je za 71 odsto više u odnosu na 2002. godinu. Od tog broja planirano je da se proizvede više od milion refleksnih digitalnih fotoaparata, pre svega Canon i Nikon.

KOWA DURBIN S DIGITALNIM ČIPOM

Još prošle godine najavljen je durbin koji se ovih dana pojavio na japanskom tržištu. Kowa Prominar TD-1, 3 mp, 1.350 mm zum ima zum objektiv ogromnog raspona od 450 do 1.350 mm/f 2,8 – f 4,0 (što bi približno odgovaralo zumu od 10 do 30 puta). Ovaj uređaj opremljen je CCD čipom od 3,14 miliona piksela veličine 1/2,5 inča, dugačak je 39 cm i ima masu od 2,3 kg. Posедуje pravo optičko TTL tražilo. Cena u Japanu treba da mu bude 210.000 jena, što je oko 1.800 evra.

ULTRA ZUM

digitalni fotoaparati

IAKO MALI I PRISTUPAČNI PO CENI, OVI KOMPAKTNI DIGITALNI FOTOAPARATI IMAJU VEOMA MOĆNE ZUM OBJEKTIVE. S NJIMA ĆETE MOĆI DA FOTOGRAFIŠETE SVE: OD ULIČNE SCENE, PORTRETA, PA SVE DO DETALJA NA FASADI NEKE ZGRADE

U kategoriju ultrazum kompaktnih digitalnih fotoaparata ubrajaju se oni koji imaju optički raspon zum objektivu od 8, 10 i 12 puta. U ovom broju testirali smo pet novih modela koji se mogu nabaviti na našem tržištu. Dva, od četiri, imaju optički stabilizator slike koji je po mom mišljenju neophodan za ovu klasu digitalnih fotoaparata. Nemoguće je dobiti oštru fotografiju s velikim žižnim daljinama objektivu koje zahtevaju kratku

ekspoziciju (dobre svetlosne uslove) bez korišćenja stativa. Na primer, žižna daljina objektivu od 380 mm (ekv. formatu od 35 mm) zahteva da brzina zatvarača bude najmanje 1/400 s, a stabilizator slike omogućava fotografisanje sa osam puta dužom brzinom zatvarača. Stabilizator slike nije novina za ovu klasu. Upotrebljen je i kod nekih ranijih Canon i Olympus kompaktnih digitalnih fotoaparata, ali zbog više cene, nisu preživeli na tržištu.

BORIS BJELICA

Mogućnosti koje pruža objektiv s velikim rasponom žižne daljine:

- 1 – fotografija snimljena sa žižnom daljinom od 38 mm (ekv. formatu od 35 mm);
- 2 – fotografija snimljena sa žižnom daljinom od 380 mm (ekv. formatu od 35 mm);
- 3 – Olympusovi modeli poseduju opciju nazvanu "Super zoom", gde se smanjuje rezolucija na 1.600 x 1.200 piksela, ali dobijamo mogućnost maksimalnog uvećanja od 14 puta bez gubitka kvaliteta. Kod ove fotografije ona iznosi 532 mm (ekv. formatu od 35 mm);
- 4 – na ovoj fotografiji korišćen je digitalni zum, gde je moguće postići maksimalno uvećanje od 40 puta, ali ne preporučujem njegovo korišćenje jer znatno umanjuje kvalitet snimljene fotografije

CANON POWERSHOT S1 IS

Canon u ultrazum klasi kompaktnih digitalnih fotoaparata dugo nije imao svog predstavnika. Poslednji model u ovoj klasi bio je PowerShot Pro90 IS sa 2,6 miliona piksela i cenom koja je bila tri puta viša, pre nešto više od tri godine, nego današnji PowerShot S1 IS sa 3,2 miliona piksela. Fotoaparat je kompaktnih dimenzija i lepog dizajna u kombinaciji srebrne i sive boje, mada bi sigurno mnogi želeli da ovaj fotoaparat vide i u crnoj boji. Izuzetno je udoban za držanje zahvaljujući ergonomski oblikovanom rukohvatu, a raspored komandi i upravljački meni gotovo da je identičan modelima Canon PowerShot G5 i Pro1, te rukovanje i upoznavanje s ovim digitalnim fotoaparatom ne bi trebalo da predstavlja problem.

Optički zum objektivu pokriva žižnu daljinu od 38 do 380 mm (ekv. formatu od 35 mm). Pokreće ga USM motor koji zumira brzo i precizno. Objektiv ima

optički stabilizator slike, što omogućava komforno korišćenje i ekstremnih žižnih daljina bez straha da će vam fotografije biti neoštre usled trešanja ruku. Pasivni autofokusni sistem izoštrava na celoj površini u preko 299 pozicija. U dobrim svetlosnim uslovima autofokus funkcioniše besprekorno, dok je u lošijim izoštravanje otežano, naročito kada se koristi maksimalna žižna daljina gde je svetlosna jačina objektivu manja.

Za razliku od današnjih nastojanja za što većim brojem piksela, PowerShot S1 IS ima CCD senzor sa "samo" 3,2 miliona efektivnih piksela. Ova rezolucija više je nego dovoljna za jednog amatera koji želi da fotografiše svoju porodicu, zabeleži uspomene s putovanja itd. i može napraviti veoma dobre fotografije do formata 18 x 24 cm. Snimljene fotografije imaju dobru reprodukciju boja, s većim zasićenjem naročito crvene i plave boje. Dobro su eksponirane, a automatski balans belog dobro funkcioniše u najvećem broju slučajeva. Šum je nešto povećan za osetljivost od ISO 400. Filmski zapis možemo snimiti u rezoluciji od

640x480 piksela sa 15 ili 30 fotografija u sekundi, a na karticu od 1GB možemo neprekidno snimiti do 60 minuta. Za napajanje koristi četiri alkalne baterije formata AA ili NiMH. Preporučio bih da nabavite kvalitetne punjive baterije s punjačem jer ćete time njegovo korišćenje učiniti ekonomičnijim. Na primer, s NiMH baterijama od 2.200 mAh može se snimiti oko 300 fotografija s uključenim TFT LCD monitorom.

Od dodatne opreme za ovaj fotoaparat mogu se još nabaviti telekonverter TC-DC52B i širokougaoni konverter WC-DC52A, koji se koriste uz pomoć adaptera LA-DC52E, zatim bežični daljinski okidač WL-DC100 i podvodno kućište WP-DC20 za fotografisanje na dubinama do 40 m.

Uz fotoaparat isporučuju se: četiri alkalne baterije formata AA, CompactFlash memorijska kartica od 32 MB, kaiš NS-DC3, poklopac za objektiv, USB kabl IFC-400PC, video-kabl AVC-DC300 i programi Canon i ArcSoft Camera Suite 2.1.

PLUS

- » stabilizator slike,
- » pokretni LCD TFT displej,
- » kvalitet snimljene fotografije,
- » odličan kvalitet filmskog zapisa,
- » ergonomski oblik.

MINUS

- « otežano izoštravanje u lošijim svetlosnim uslovima,
- « nema priključak za eksterni blic,
- « nema RAW format,
- « ne isporučuju se punjive baterije i punjač.

MOGUĆNOSTI	93%
KONSTRUKCIJA	93%
RUKOVANJE	95%
KVALITET FOTOGRAFIJE	93%
ODNOS CENA/KVALITET	91%
UKUPNO	93%

KONICAMINOLTA DIMAGE Z2

Minoltini konstruktori uvek su se "igrali" s uvođenjem novih, krajnje neobičnih tehničkih rešenja. Novi Dimage Z2 naslednik je ranijeg modela Z1, prvencu u ultrazum klasi kada je u pitanju firma KonicaMinolta. Zadržao je identičan futuristički izgled u srebrno-crnoj boji gde dominiraju rukohvat, u kojem su smeštene baterije, i objektiv, spojeni u jednu celinu s dobrim rasporedom mase. Rukohvat je dobro oblikovan, ali bilo bi bolje da je presvučen gumom. U potpunosti je napravljen od plastike i deluje veoma nežno.

Jedna od najinteresantnijih tehničkih novina jeste sistem pomoću kojeg se dobija slika u tražilu. Da bi ste prebacili prikaz slike s TFT LCD displeja na tražilo, potrebno je okrenuti polugu ispod displeja, nakon čega se navlači zavesa preko displeja, a slika se projektuje uz pomoć pokretnih i nepokretnih ogledala u tražilo. Sve ovo propraćeno je glasnim mehaničkim zvukom, koji nije karakterističan za digitalne fotoaparate.

Glavna razlika u odnosu na raniji model Dimage Z1 jeste CCD senzor od 4,2 miliona piksela (Dimage Z1 imao je 3,34 miliona piksela). Takođe, znatno je poboljšana i konstrukcija objektivu čija su sočiva napravljena od APO i AD stakla. Time je poboljšan kvalitet boja, rezolucija, smanjene hromatska aberacija i distorzija. Pokriva žižnu daljinu od 38 do 380 mm (ekv. formatu od 35 mm), a može da koristi i dodatne konvertere.

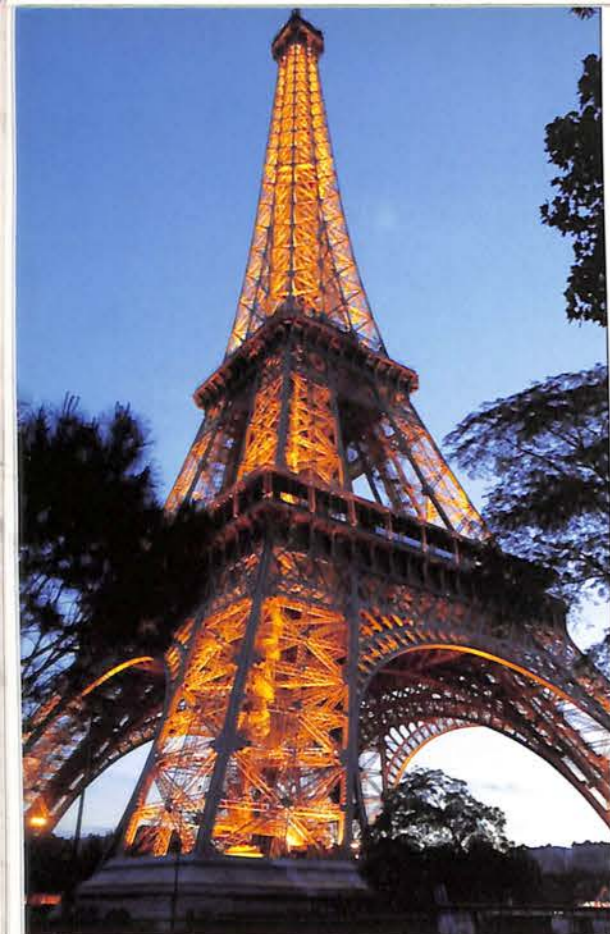
Jedna od najjačih strana ovog digitalnog fotoaparata jeste spoljašnji pasivni senzor koji se nalazi neposredno iznad objektivu i video TTL AF sistema za izoštravanje. S njim ćete brzo i pouzdano moći da izoštrite objekat koji fotografišete i da trenutno snimate fotografiju u najrazličitijim situacijama. Kvalitet snimljenih fotografija znatno je unapređen u odnosu na raniji model, prvenstveno zahvaljujući novoj konstrukciji objektivu. Reprodukcijska boja i rezolucija na zavidnom su nivou. Nivo šuma ujednačen je za osetljivosti od ISO 50 i ISO 100, za ISO 200 je podnošljiv, dok je za ISO 400 upotrebljiv ali

znatno povećan. Ugrađeni blic ima radni opseg od 0,23 do 6,1 m za širokougaoni položaj i od 1,3 do 4,6 m za telepoložaj objektivu i osetljivost ISO 100. Podržava i korišćenje eksternih bliceva Program Flash 2500(D), 3600HS (D) i 5600HS(D).

Za napajanje koristi četiri alkalne baterije formata AA ili NiMH. I ovde bih preporučio da nabavite dobre punjive baterije s punjačem jer ćete time njegovo korišćenje učiniti ekonomičnijim. Uz fotoaparat isporučuju se: kaiš NS-DG 6000, poklopac za objektiv LF-242A, poklopac za priključak SC-1000, AV kabl AVC-400, SD memorijska kartica od 16 MB, USB kabl USB-500, DIMAGE softver i četiri alkalne baterije formata AA.

OLYMPUS CAMEDIA C-770 UZ MOVIE I C-665 UZ

Olympus je u ovoj klasi digitalnih fotoaparata uvek imao svog predstavnika. Trenutno se u proizvodnji nalaze čak četiri fotoaparata koji bi se mogli svrstati u ovu klasu. To su C-770 UZ Movie, C-765 UZ, C-760 koji imaju deset puta optički zum i C-725UZ sa osam puta optičkim zumom koji je unapređena verzija modela C-720UZ od pre nekoliko godina. U ovom broju odlučio sam da predstavim prva dva modela C-770 UZ Movie, C-765 UZ, oba s efektivnom rezolucijom od četiri miliona piksela. Prvi utisak kada vidite ova dva fotoaparata identičnih dimenzija jeste da li je moguće da je u ovako malo telo smešten 10 puta optički zum. Manje dimenzije postignute su zahvaljujući korišćenju manje Li-jon baterije Li-10B u odnosu na ranije četiri baterije formata AA. Mnogima se ova zamena tipa baterija za napajanje neće dopasti, ali meni su se uvek više dopadali digitalni fotoaparati koji koriste Li-jon punjive baterije. One se brzo pune i, u ovom slučaju, traju oko dva sata. Nemaju efekat memorije tako da se mogu dopunjavati bez straha da se neće dopuniti i otpornije su na nižim temperaturama. Nakon kratkog "druženja" s ovim fotoaparatom, dešavalo mi se da nemam dovoljno mesta na memorijskoj kartici, dok su baterije i dalje trajale. Konstrukcija i dizajn oba modela gotovo su identični. Kod fotoaparata C-770 UZ Movie prednji i zadnji poklopac napravljeni su od metala u crnoj boji, što mu daje nešto ozbiljniji izgled. Ima šinu za priključak eksternog blica s kontaktima za TTL kontrolu rada kada se koristi neki od Olympus bliceva. Pritiskom na dugme koje se nalazi sa zadnje strane, podiže se ugrađeni blic s radnim opsegom od 0,3 do 4,5 m za širokougaoni položaj i od 1,2 do 3,5 m za telepoložaj objektivu i osetljivost ISO 100. Snagu blica možemo korigovati za +/-2 EV s korakom 1/3 EV. Model C-765 UZ napravljen je od plastike i nema priključak za eksterni blic.

Konstrukcija objektivu sastoji se od jedanaest sočiva raspoređenih u sedam grupa, od kojih su dva asferična i jedno ED sočivo, čime je smanjena hromatska aberacija. Objektiv pokriva raspon žižne daljine od 6,3 do 63 mm tj. od 38 do 380 mm (ekv. formatu od 35 mm). Uz korišćenje adaptera CLA-4 može se upotrebljavati širokougaoni konverter WCON-07 kojim se 0,7 puta smanjuje žižna daljina, telekonverter TCON-17 kojim se žižna daljina povećava za 1,7 puta i makrokonverter MCON-40. Sistem za zumiranje brzo reaguje i nešto je bolji od ranijih modela. Kvalitet snimljenih fotografija kod oba fotoaparata jeste identičan, što je i razumljivo jer koriste isti CCD senzor i objektiv. Fotografije su dobro eksponirane, nivo šuma je zadovoljavajući čak i za veće osetljivosti. Reprodukcijska boja je dobra, s blagom tendencijom pomeranja crvenog dela spektra ka žutom. Zanimljiva je opcija korišćenja superzuma uz pomoć kojeg je moguće uvećati žižnu daljinu 3 puta, smanjenjem rezolucije na 1.600x1.200 piksela, bez gubitka kvaliteta. Jedina razlika jeste u kvalitetu filmskog zapisa, što se može pretpostaviti iz samog naziva "Movie" koji u sebi sadrži model C-770. Može da snimi neprekidno

filmski zapis ograničen samo veličinom memorijske kartice u rezoluciji od 640x480 sa 30 snimaka u sekundi u MPEG 4 formatu, a može se priključiti i eksterni mikrofoni.

Fotoaparati su brzi u toku fotografisanja, posebno pri dnevnim uslovima, ali zbog nedostatka autofokusnog osvetljivača, otežano je izoštravanje u lošim svetlosnim uslovima, posebno kada je objektiv u telepoložaju.

Fotografije se memorišu isključivo na xD-Picture Card memorijsku karticu, koja se sada proizvodi u veličinama do 512 MB, međutim ovo vam neće biti dovoljno ako odlučite da snimate filmski zapis modelom C-770 UZ Movie, pa bi Olympus morao brže da prati proizvođače ostalih memorijskih kartica, kako po kapacitetu, tako i po snižavanju cene, jer su one još uvek skuplje od CF i SD memorijskih kartica. Treba istaći da se uz C-770 UZ Movie dobija memorijska kartica od čitavih 128 MB, kojom možete snimiti 7 minuta filmskog zapisa u rezoluciji od 640 x 480 sa 30 snimaka u sekundi u MPEG 4 formatu. Za oba modela mogu se dodatno kupiti i podvodna kućišta.

Uz fotoaparatus isporučuju se: kaiš, xD-PictureCard memorijska kartica od 128 MB (model C-765 sa 16MB), USB i video-kabl, daljinski okidač (samo C-770), punjiva Li-jon baterija Li-10B, punjač, poklopac za objektiv i program CAMEDIA Master 4,2SE i VideoStudio 7 SE Basic (samo C-770).

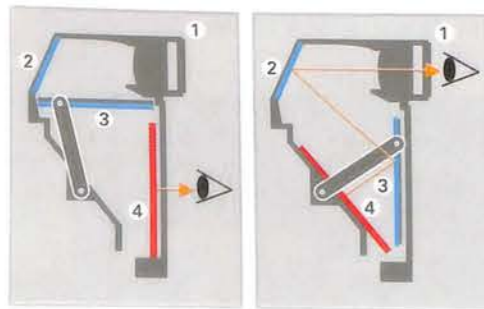

PLUS

- » priključak za eksterni blic,
- » brzina izoštravanja,
- » ergonomski oblik i jednostavno rukovanje,
- » kvalitet objektivu,
- » odličan kvalitet filmskog zapisa.

MINUS

- « nema stabilizator slike,
- « ne isporučuju se punjive baterije i punjač,
- « nežno plastično kućište,
- « nema pomoćno svetlo za izoštravanje.

Način projekcije slike s TFT LCD displeja na tražilo

- 1 - tražilo,
- 2 - fiksno ogledalo,
- 3 - pokretno ogledalo,
- 4 - zadnje pokretno ogledalo

PANASONIC LUMIX DMC-FZ10

Najnoviji predstavnik u ovoj klasi jeste DMC-FZ10 koji je naslednik ranijeg modela DMC-FZ1 i zadržao je sve njegove dobre osobine kao što su: 12 puta optički zum, čvrsto i robustno telo, dobre performanse za fotografisanje i optički stabilizator slike. Poboљšana je rezolucija koja je duplirana sa dva na četiri miliona piksela. Dizajn veoma podseća na SLR fotoaparate, iako deluje jako nezgrapno i teško, može se udobno držati u ruci. Na fotoaparatu dominantan je objektiv, a na zadnjem delu pored TFT LCD displeja od 2 inča nalazi se i elektronsko tražilo koje je pomerenom u levi čošak. U potpunosti je napravljen od metala i deluje veoma robustno, a proizvodi se u srebrnoj i crnoj boji.

Ono po čemu se ovaj digitalni fotoaparatus najviše izdvaja jeste objektiv sastavljen od 13 elemenata u 8 grupa s asferičnim sočivima. Njegovo uvećanje jeste 12 puta, a pokriva žižnu daljinu od 35 do 420 mm (ekv. formatu od 35 mm). S fiksnom svetlosnom jačinom od f/2,8 izdvaja se od ostalih modela, kako po rasponu, tako i po svetlosnoj jačini. Za njegovu konstrukciju pobrinula se kompanija Leica koja već duži period saraduje s firmom Panasonic. Druga karakteristika objektivu jeste ugrađeni optički stabilizator slike koji omogućava fotografisanje osam puta dužim brzinama zatvarača od preporučene, koji je i neophodan za ovu ultrazum klasu. Takođe, može da koristi dodatne širokougaone, 0,8X DMW-LWZ10 i telekonvertere, 1,5X DMW-LWZ10, a na senilo, uz koji se isporučuje, može se navrnuti filter od 72 mm. Autofokus dobro radi kada su svetlosni uslovi dobri, ali je zbog nedostatka osvetljivača u lošim svetlosnim uslovima izoštravanje otežano. Kod ručnog izoštravanja dovoljno je prebaciti prekičad na MF i, okretanjem prstena na samom objektivu u centru TFT displeja ili elektronskog tražila, pojaviće se uvećani deo slike koji olakšava vizuelnu kontrolu. Snimljene fotografije imaju odličnu rezoluciju, generalno su dobro eksponirane, a šum slike je zadovoljavajući za osetljivost od ISO 200, dok je za ISO 400 znatno povećan.

Direktno iznad objektivu nalazi se ugrađeni blic koji ima radni opseg od 0,4 do 4 m za širokougaoni položaj i od 1,2 do 2,1 m za telepoložaj objektivu. Osetljivost mu je ISO 100, ima i priključak za eksterni blic, ali nema kontakte za TTL kontrolu rada, pa u tom slučaju možete koristiti bilo koji blic koji ima sopstvenu automatiku. Panasonic je napravio i svoj blic - PE-28S. Za napajanje energijom koristi punjivu Li-jon

bateriju CGA-S002A s kojom možete snimiti oko 200 fotografija uz korišćenje TFT LCD displeja ili 240 ako koristimo samo elektronsko tražilo. Uz fotoaparatus isporučuju se: punjiva Li-jon baterija CGA-S002A, punjač /AC adapter, SD memorijska kartica od 16 MB, kaiš, poklopac za objektiv, senilo, USB i video-kabl, i program ArcSoft Camera Suite.

PLUS

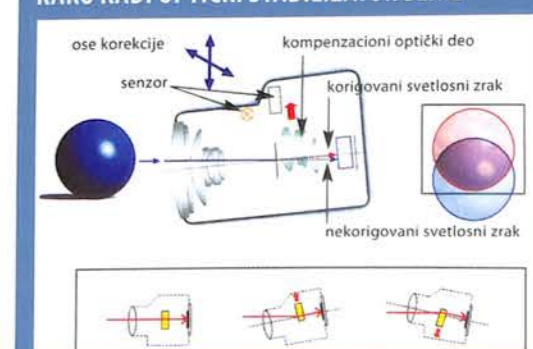
- » 12 puta objektiv svetlosne jačine f 2,8,
- » stabilizator slike,
- » priključak za eksterni blic,
- » robustna konstrukcija,
- » kvalitet snimljene fotografije.

MINUS

- « otežano izoštravanje u lošim svetlosnim uslovima,
- « nema TTL merenje s eksternim blicem,
- « otežano je koristiti elektronsko tražilo u lošim svetlosnim uslovima,
- « nezgrapno.

KAKO RADI OPTIČKI STABILIZATOR Slike

Sistem za optičku stabilizaciju slike koristi nekoliko senzora koji registruju pomeranja i optimizuju ih tako da snimljena fotografija ne bude neoštra usled trešnja fotoaparata. Senzor registruje pravac i ugao pomeranja fotoaparata i prenosi signal velikom brzinom u mikroprocesor. Mikroprocesor u objektivu pretvara informaciju u komandu koja pomena kompenzacioni optički deo stabilizatora slike i neutrališe pomeranje i tako daje smirenu sliku na površini CCD senzora. S uključenim stabilizatorom slike možemo fotografisati s brzinama zatvarača koje su za tri stepena duže (osam puta duže brzine). Na primer, ako s objektivom od 200 mm treba da koristimo brzinu zatvarača od 1/200 s, s uključenim stabilizatorom slike možemo fotografisati s brzinom zatvarača od 1/25 s, bez straha da će snimljena fotografija biti neoštra usled trešnja fotoaparata.

	CANON POWERSHOT S1 IS	KONICAMINOLTA DIMAGE Z2	OLYMPUS CAMEDIA C-770 UZ MOVIE	OLYMPUS CAMEDIA C-765 UZ	PANASONIC DMC-FZ10
Cena (MP)	45.360 din. (630 evra)	36.000 din. (500 evra)	51.900 din. (721 evra)	38.610 din. (536 evra)	56.880 din. (790 evra)
SENZORI					
Senzor	CCD tipa 1/2,7 inča sa 3,34 miliona piksela	CCD tipa 1/2,5 inča sa 4,2 miliona piksela	CCD tipa 1/2,5 inča sa 4,2 miliona piksela	CCD tipa 1/2,5 inča sa 4,2 miliona piksela	CCD tipa 1/2,5 inča sa 4,23 miliona piksela
Maksimalna veličina slike	2.048 x 1.536 piksela	2.272 x 1.704 piksela	2.288 x 1.712 piksela	2.288 x 1.712 piksela	2.304 x 1.728 piksela
Format u kojem snima	JPEG (EXIF 2,2) Super Fine, Fine, Normal	JPEG (EXIF 2,2) – Fine, Standard, Economy	TIFF, JPEG	TIFF, JPEG	JPEG (Fine i Standard)
Osetljivost	Auto i ISO 50/100/200/400	Auto i ISO 50/100/200/400	Auto i ISO 64/100/200/400	Auto i ISO 64/100/200/400	Auto i ISO 50/100/200/400
OBJEKTIV					
Objektiv	10 X, f/2,8–3,1/5,8 – 58 mm (38–380 mm ekv. 35 mm)	10 X, f/2,8–3,7/6,3 – 63 mm (38–380 mm ekv. 35 mm)	10 X, f/2,8–3,7/6,3–63 mm (38–380 mm ekv. 35 mm)	10 X, f/2,8–3,7/6,3–63 mm (38–380 mm ekv. 35 mm)	12 x, f/2,8/6 – 72 mm (35–420 mm ekv. 35 mm)
Sistem za izoštravanje	Pasivni TTL AF sistem s fleksibilnim autofokusnim poljem	Hibridni spoljašnji pasivni i video TTL AF sistem sa tri polja i spot polje	Pasivni TTL AF sistem sa devet polja automatski (ESP) ili ručno biranih i spot polje	Pasivni TTL AF sistem sa devet polja automatski (ESP) ili ručno biranih, spot polje	Video AF sistem sa širokim autofokusnim poljem, centralnim spot poljem
AF osvetljivač	Da	Ne	Ne	Ne	Ne
Min. daljina izoštravanja normalna/makro (cm)	10 (široko) i 93 (tele)	50 (široko)/7 i 200 (tele)/150	60 (široko) i 2 m (tele)/3	60 (široko) i 2 m (tele)/3	30 (široko) i 200 (tele)/5
Stabilizator slike	Da	Ne	Ne	Ne	Da
Ručno izoštravanje	Da	Da	Da	Da	Da
MONITOR I TRAŽILO					
Elektronsko tražilo	0,33 inča i 114.000 piksela	Slika projektovana od TFT LCD monitora	0,33 inča i 240.000 piksela	0,33 inča i 240.000 piksela	0,33 inča i 114.000 piksela
Podešavanje dioptrije	-5 do +1,5m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹	-4 do +4m ⁻¹
TFT LCD monitor	1,5 inča i 114.000 piksela, pomičan u svim pravcima	1,5 inča i 113.000 piksela	1,8 inča i 114.000 piksela	1,8 inča i 114.000 piksela	2 inča i 130.000 piksela
EKSPOZICIJA					
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, Tv, Av, M, sedam programa sa scenama i unapred isprogramirano	Auto, P, S, A, M, i pet programa sa scenama	P, S, A, M, šest programa sa scenama i četiri unapred isprogramirane	P, S, A, M, pet programa sa scenama i četiri unapred isprogramirane	P, S, A, M i šest programa sa scenama
Merenje svetla	Procenjeno na čitavoj površini, centralno i spot	U 256 zona, centralno i spot	ESP zonsko, spot i višestruko spot merenje	ESP zonsko, spot i višestruko spot merenje	Na čitavoj površini u 300 segmenata, spot
Brzina zatvarača	15 do 1/2.000 s	15 do 1/1.000 s	16 do 1/1.000 s	16 do 1/1.000 s	8 do 1/2.000 s
Balans beloga	Auto, šest manualnih opcija i prethodno izmereni	Auto, pet manualnih opcija i prethodno izmereni	Auto, šest manualnih opcija i prethodno izmereni	Auto, šest manualnih opcija i prethodno izmereni	Auto, šest manualnih opcija i prethodno izmereni
Fino podešavanje balansa beloga	Ne	Da	Da	Da	Da
Bracketing automatske ekspozicije	3 snimka s koracima do +/- 2 EV	3 snimka s koracima do +/- 1 EV	3 snimka ili 5 snimaka s koracima do +/- 2EV	3 snimka ili 5 snimaka s koracima do +/- 2 EV	3 snimka s koracima do +/- 2 EV
Korekcija ekspozicije	+/- 2 EV s korakom 1/3 EV	+/- 2 EV s korakom 1/3 EV	+/- 2EV s korakom 1/3 EV	+/- 2 EV s korakom 1/3 EV	+/- 2EV s korakom 1/3 EV
Korekcija blic ekspozicije	+/- 2 EV s korakom 1/3 EV	+/- 2 EV s korakom 1/3 EV	+/- 2EV s korakom 1/3 EV	+/- 2EV s korakom 1/3 EV	+/- 2EV s korakom 1/3 EV
OSTALI PODACI					
PictBridge standard za štampanje	Da	Da	Da	Da	Da
Brzina kontinualnog fotografisanja	24 fotografije brzinom od 1,7 snimaka u sekundi	6 fotografija brzinom od 1,5 snimaka u sekundi	12 fotografija brzinom od 1,6 snimaka u sek. ili 5 fotografija od 2 snimka u sek.	12 fotografija brzinom od 1,6 snimaka u sekundi	7 fotografija brzinom od 2,3 snimka u sekundi
Priključak za eksterni blic	Ne	Da	Da	Ne	Da
Daljinski okidač	Infracrveni (dodatno se kupuje)	Nema	Infracrveni (isporučuje se s fotoaparatom)	Nema	Elektronski žičani
Filmski zapis	30 ili 15 slika u sekundi u AVI formatu s maksimalnom rezolucijom od 640 x 480 piksela sa zvukom	800 x 600 piksela sa 15 slika u sekundi, 30 ili 15 slika u sekundi do 640 x 480 piksela sa zvukom u Quick Time formatu	30 slika u sekundi u MPEG4 formatu s rezolucijom do 640 x 480 piksela sa zvukom	15 slika u sekundi u QuickTime formatu s rezolucijom do 640 x 480 piksela sa zvukom	30 ili 10 slika u sekundi u QuickTime formatu s maksimalnom rezolucijom od 320 x 240 piksela sa zvukom
Dužina trajanja filmskog zapisa	Ograničen veličinom memorijske kartice	Ograničen veličinom memorijske kartice	Ograničen veličinom memorijske kartice	Ograničen veličinom memorijske kartice	Ograničen veličinom memorijske kartice
Tip memorijske kartice	CompactFlash I/II	SD (Secure Digital), MMC (MultiMediaCard)	xD-Picture Card	xD-Picture Card	SD (Secure Digital), MMC (MultiMediaCard)
Veza s računarnom	USB 1,1	USB 2,0	USB 2,0	USB 2,0	USB 1,1
Napajanje	Četiri baterije formata AA (alkalne ili NiMH)	Četiri baterije formata AA (alkalne ili NiMH)	Li-jon punjiva baterija LI-10B	Li-jon punjiva baterija LI-10B	Li-jon punjiva baterija
Dimenzije (mm)	111 x 78 x 66,1	109,5 x 77,5 x 80	104,5 x 60 x 68,5	104,5 x 60 x 68,5	138,5 x 87,2 x 105,7
Masa bez baterije i kartice (g)	370	305	280	280	518
Informacije	PROFIFOTO tel. 011/ 655-100, www.canon-adria.com	POWERCOM IMAGING tel. 011/311-4322, lok: 276, www.konicaminolta.com	OLYMPUS Mekenzijeva 57, tel. 011/ 34-04-138, www.olympus.co.yu	OLYMPUS Mekenzijeva 57, tel. 011/ 34-04-138, www.olympus.co.yu	PANASONIC 29. novembra 41, tel. 011/3248-444, www.panasonic.co.yu

powered by
UMAX[®]

YAMADA

AstraPix XS1

AstraPix 640

PowerCam 6300

PowerCam 8300

Yamada Astrapix XS1

3.1 MPx CMOS interpolated (2048 x 1536), 7 MB internal memory, SD card slot, TFT display, flash, audio, USB, 15 fps.

Yamada Astrapix 640

3.2 MPx, 5 MPx interpolated, CMOS, (max 2560x1920), 16 MB intern. memory, SD card slot, TFT display, flash, audio, USB.

Yamada PowerCam 6300

3.3 Megapixel CCD, 2048x1536, 16 MB internal memory, SD card slot, flash, audio, 3x optical zoom, USB.

Yamada PowerCam 8300

5.25 Megapixel CCD, 2560x192, 16 MB internal memory, SD card slot, flash, audio, 3x optical zoom, USB.

www.dl.co.yu

Direct Link

Beograd, Mike Alasa 9, 011/ 321 51 51

KONICAMINOLTA DYNAX 60

Bolji ili lošiji naslednik?

NOVA KONICAMINOLTA DYNAX 60 NASLEDNIK JE MODELA DYNAX 5 I IMA VELIKI BROJ NOVINA U UNUTRAŠNJOSTI FOTOPARATA KOJE ĆE PRIVUĆI KUPCE, A IZOSTAVLJENE SU NEKE KARAKTERISTIKE KOJE SU, PO MIŠLJENJU PROIZVOĐAČA, MANJE ATRAKTIVNE

Do pre nekoliko godina amaterski SLR fotoaparati s najnižom cenom imali su samo osnovne funkcije – automatsko izoštravanje i merenje svetla – bez velike mogućnosti da se utiče na njih. Danas fotoaparati, među kojima je i Dynax 60, imaju veliki broj mogućnosti kao i profesionalni fotoaparati čija je cena daleko viša. Takođe, za razliku od digitalnih SLR fotoaparata, oni su kompaktnije konstrukcije, lakši su i, naravno, cena im je znatno niža. Zbog svega ovog proizvođači ne odustaju od njihove proizvodnje, iako digitalni fotoaparati polako preuzimaju primat na tržištu u odnosu na fotoaparate koji koriste film. Nova KonicaMinolta Dynax 60 naslednik je modela Dynax 5 i ima veliki broj novina u unutrašnjosti fotoaparata koje će privući kupce, a izostavljene su neke karakteristike koje su, po mišljenju proizvođača, manje atraktivne.

KONSTRUKCIJA

Telo fotoaparata je u crnoj boji i napravljeno je od plastike s gornjim poklopcem od metala. Malo je masivniji i teži od svog prethodnika Dynax 5, a vizuelno podseća na skuplji model Dynax 7. Na gornjem delu dominiraju dva točkica koja omogućavaju jednostavno postavljanje željenih parametara za fotografisanje. Točkim na levoj strani uključuje se fotoaparat i postavljaju se željeni ekspozicijski režimi rada, dok se nešto većim točkim na desnoj strani postavljaju ostale funkcije. Ivice svih točkica presvučene su impregniranom gumom

i jasno su označene. Po mom mišljenju, bilo bi praktičnije za rad da je dugme za uključivanje koje se nalazi na točkicu za izbor ekspozicijskih režima rada izdvojeno. Kontrolni displej daje osnovne podatke o postavljenim elementima, a za razliku od modela Dynax 5 izostavljen je dijagram koji pokazuje položaj autofokusnih polja. Senzori na rukohvatu i tražilo, karakteristični za većinu ranijih Minoltinih modela koji automatski aktiviraju sistem fokusa i ekspozicije kada počnete da gledate kroz tražilo, na ovom modelu su izostavljeni. Tražilo daje veoma jasnu i svetlu sliku, pokriva 90 odsto vidnog polja s uvećanjem koje je u odnosu na raniji model redukovano sa 75 na 70 odsto. Sada je moguća i korekcija dioptrije.

MERENJE SVETLA

Višesegmentno merenje svetlosti koristi očitavanje u četrnaest zona i veoma dobro funkcioniše u najrazličitijim svetlosnim situacijama zahvaljujući odličnom algoritmu. Moguć je i izbor merenja s naglaskom na centralni deo kadra i spot merenje koje zauzima prečnik od 5,5 mm. Posедуje i ostala napredna podešavanja kada je u pitanju određivanje ekspozicije, a to su: bracketing automatske ekspozicije, memorisanje i korekcija ekspozicije. Brzina zatvarača od 30 do 1/4.000 s i sinhronizacija od 1/125 s smanjene su u odnosu na raniji model na 30 – 1/2.000 i 1/90 s.

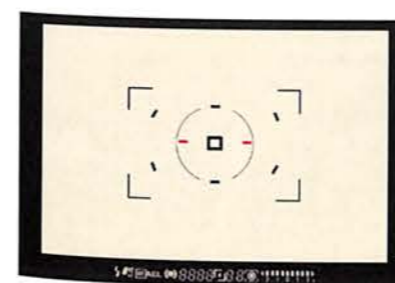
AUTOFOKUS

Za izoštravanje koristi fazno-detektujući sistem sa devet autofokusnih polja od kojih je centralni krstastog tipa, pa omogućava izoštravanje horizontalno i vertikalno orijentisanih objekata, a ostalih osam su linearni. Četiri polja raspoređena su horizontalno i vertikalno od centralnog senzora, dok se ostala nalaze dijagonalno u čoskovima okvira,

čime je obezbeđeno izoštravanje i u uslovima kada subjekat iznenada menja položaj kretanja. Izbor autofokusnih polja može biti automatski ili manualni.

Kod dijagonalnog kretanja subjekta u kontinualnom režimu rada (AF-C) autofokusni sistem je sklon zabuni, naročito kada se unutar polja izoštravanja nalazi više objekata. Autofokusni sistem je brz i dobro je da omogućava izoštravanje u težim svetlosnim situacijama. Ima i pomoćno svetlo za izoštravanje koje koristi stroboskopsko osvetljenje ugrađenog blica, koji se automatski aktivira kada su svetlosni uslovi loši i kontrast mali. Njegov domet je od 1 do 5 m. Posebno je zanimljiva mogućnost koju je

Fotografija snimljena s objektivom f 3,5-5,6/ 28-100 mm, ekspozicija 1/500 s, f/8, film ISO 100

- [1] Tražilo daje jasnu i svetlu sliku, a dva autofokusna polja označena crvenom bojom dodata su u odnosu na raniji model Dynax 5
- [2] Ugrađeni blic s vodećim brojem 16 jači je od bliceva koji se nalaze u sličnim fotoaparata
- [3] Svi točkici presvučeni su impregniranom gumom, a na slici se vidi i prijemnik za IC daljinski okidač
- [4] Sve funkcije jednostavno se postavljaju uz pomoć točkica na levoj strani
- [5] Raspored četrnaest zona merenja kod višesegmentnog merenja

KonicaMinolta nazvala DMF (eng. Direct Manual Focus – direktno manualno izoštravanje). Pritiskom na dugme AF/MF, koje se nalazi na zadnjoj strani fotoaparata, možete fino doterati fokus prema vlastitoj potrebi već automatski izoštranoj subjekta. Ova kreativna kontrola izoštravanja naročito je pogodna kod makrosnimanja i snimanja portreta. Poseduje i mogućnost kontrole dubinske oštine.

BLIC

Za razliku od većine drugih SLR fotoaparata koji imaju ugrađeni blic s vodećim brojem 11 ili 12, Dynax 60 ima vodeći broj od čak 16. Njegov nešto viši položaj omogućava nesmetano korišćenje većih objektivna bez straha da će zakloniti blic, a smanjena je mogućnost pojave efekta crvenih očiju zbog veće udaljenosti ose objektivna od blica. Fotografije snimljene s blicem dobro su eksponirane, a ima mogućnost predbleska za otklanjanje efekta crvenih očiju.

Kada se koriste eksterni blicevi 5600HS(D), 3600HS(D) i 2500(D) u kombinaciji s D-serijom objektivna, koristi ADI (eng. Advance Distance Integration) merenje koje na osnovu udaljenosti i predbleska određuje tačnu količinu svetlosti koju blic treba da emituje. Takođe, moguća je i visoka sinhronizacija s blicevima Program Flash 5400HS, 5600HS(D) ili 3600HS(D). Nema mogućnost korekcije blic ekspozicije niti sinhronizacije na drugoj zavesici.

TRANSPORT FILMA

Kao i njegov prethodnik, Dynax 60 omogućava premotavanje filma brzinom od 3 snimka u sekundi. Nema priključak za žičani okidač, ali ima ugrađen infracrveni prijemnik za bežični okidač RC-3. Poseduje

petnaest dodatnih funkcija koje povećavaju mogućnosti ovog fotoaparata i bolju prilagodljivost različitim potrebama fotografa. Najzanimljivije od tih funkcija jesu: izbor između prioriteta fokusa ili okidača; da li je vodiča za film unutra ili napolju posle premotavanja; zatvarač se zaključava ili otključava kad nema filma u fotoaparatu; mogućnost biranja da li ćete aktivirati spot merenje pri izoštravanju, selektujući polje fokusa ili prebacujući između spot i centralnog izoštravanja kod AF; AF osvetljivač u glavi blica može da se uključi ili isključi; biranje između dva različita tipa merenja blica; zatvarač se zaključava ili otključava kad objektiv nije stavljen na fotoaparat; zaključava se ili otključava kad su leđa fotoaparata otvorena.

Za napajanje koristi dve litijumske baterije CR2 od 3V koje omogućavaju da snimimo oko 15 filmova od 24 snimka kada je blic korišćen na oko 50 odsto snimaka. Ne poseduje dodatni vertikalni nosač baterija kao što imaju ostali fotoaparati u njegovoj klasi.

BORIS BJELICA

TEHNIČKI PODACI

- TIP FOTOPARATA:** 35 mm autofokusni SLR
- PRIKLJUČAK ZA OBJEKTIV:** Minolta AF bajonet
- TRAŽILO:** pokriva 90 odsto vidnog polja, podešavanje dioptrije -2 do +1 m⁻¹
- IZOŠTRAVANJE:** fazno-detektujući sistem sa devet AF polja ručno ili automatski biranih (osetljivost -1 do 18 EV za ISO 100)
- MERNI SISTEM:** merenje u 14 segmenata, centralno i spot
- TIPOVI EKSPOZICIJE:** AUTO, P – standardni program, A – prioritet otvora blende, S – prioritet brzine zatvarača, M – manualno i pet programa sa scenama
- BRZINA ZATVARAČA:** 30 s – 1/2.000 s i B
- SINHRONIZACIJA BLICA:** 1/90 s
- UGRAĐENI BLIC:** GN 16 (ISO 100) i pokriva polje objektivna od 28 mm
- KOREKCIJA EKSPOZICIJE:** +/-3 EV s korakom 1/2
- AUTO BRACKETING:** tri snimka s korakom +/- 0,3, 0,5 ili 1
- RASPON OSETLJIVOSTI FILMA:** ISO 25 – 5000 (DX) i 6 – 6.400 s korakom 1/3 (ručno)
- KONTROLA DUBINSKE OŠTRINE:** moguća
- TRANSPORT FILMA:** automatsko premotavanje filma maksimalnom brzinom od 3 snimka u sekundi
- BROJ DODATNIH FUNKCIJA:** 14/15 (QD verzija)
- SAMOOKIDAČ:** 10 s
- IZVOR ENERGIJE:** 2 x CR2
- DIMENZIJE:** 135 x 92 x 66,5 mm
- MASA:** 375 g (bez baterija)

CENA

Cena (MP): oko 18.000 din. (250 evra)

KONTAKT

Powercom imaging, tel. 311-4322, lokal 276, www.minolta.com

PLUS

- » osetljiv AF sistem u lošim svetlosnim situacijama
- » merenje svetla,
- » dugme za brzo ručno izoštravanje,
- » jača snaga ugrađenog blica,
- » gornji poklopac od metala.

MINUS

- « manja maksimalna brzina zatvarača i sinhronizacija od prethodnog modela,
- « nema priključak za žičani daljinski okidač,
- « malo je bučniji u radu,
- « nema mogućnost korišćenja dodatnog nosača baterija.

UTISAK

I pored nekih osiromašenih mogućnosti u odnosu na raniji model, reč je o nešto boljoj verziji s konkurentnom cenom za ovu klasu SLR fotoaparata.

LEGENDE KOJE TRAJU

Olympus OM-2

OLYMPUS OM SERIJA JEDNOOKIH REFLEKSNIH FOTOAPARATA BILA JE POPULARNA KOD MNOGIH FOTOGRAFA SEDAMDESETIH I OSAMDESETIH GODINA, ALI S POJAVOM AUTOFOKUSNIH FOTOAPARATA POSTALI SU STAROMODNI, IAKO SU SE MODELI OM-4 I OM-3 PROIZVODILI SVE DO KRAJA 2002. GODINE

Model OM-2 koji ću vam predstaviti u novoj rubrici tehnike, nastao je kao poboljšana verzija vrhunskog manualnog fotoaparata OM-1, zadržavši skoro identičan izgled i način rukovanja kao originalni OM-1. Izbor brzine zatvarača postavlja se na prstenu oko objektivu, a ne uz pomoć točkica na gornjem delu na kojem se postavlja osetljivost filma. Ovakav način kontrole rada ergonomski je neobičan u odnosu na većinu drugih, sličnih SLR fotoaparata, ali nakon kratkog korišćenja, ovakav način rukovanja postaje prirodan. Posebno treba istaći diskretnost fotografisanja koju pruža ovaj fotoaparat zahvaljujući veoma tihom mehanizmu zatvarača i ogleдалa, tako da može poslužiti kao alternativa skupim fotoaparatima s tražilom (npr. Leica) gde su moderni autofokusni fotoaparati s automatskim transportom filma suviše upadljivi i stvaraju veliku buku koja može upropastiti snimanje.

U odnosu na potpuno manualni OM-1, ovaj model nudi nekoliko poboljšanja među kojima su: automatika s prioriteto otvara blende, novi sistem merjenja svetlosti i TTL merjenje blicem. Za merenje svetlosti koristi u to vreme nešto napredniji merni sistem kod kojeg fotočelija očitava svetlo s čitavog formata reflektovano nepravilnim uzorkom sa zavesice zatvarača, čime se dobijaju nešto bolji rezultati nego kod klasičnog centralnog merjenja. Da bi napravio ova poboljšanja, Olympus je morao da zameni potpuno mehanički kontrolisan zatvarač, koji je koristio OM-1, elektronski kontrolisanim koji u potpunosti zavisi od baterija jer nema nijednu mehaničku brzinu zatvarača. Zbog toga preporučujem da sa sobom uvek imate rezervne baterije.

Postoje tri verzije ovog fotoaparata: prva OM-2 iz 1975, zatim OM-2N iz 1979. i OM-2S iz 1984. godine, koji je osim prioriteta otvara blende posedovao i programski režim rada, kao i spot merenje kod manualnog režima rada. Čak i najmlađi od ovih fotoaparata ne može biti mlađi od 20 godina, ali još uvek se mogu naći dobro očuvani primerci koji će još dugo ispravno raditi. Kao i prilikom kupovine bilo koje polovne stvari, posebno je detaljno prekontrolisati fotoaparat. Posebno bi trebalo obratiti pažnju na promenljivu šinu za blic, koja je sklona oštećenju prilikom zatezanja. Druga stvar na koju bi trebalo obratiti pažnju jeste ispravnost rada zatvarača koji je ujedno najvažniji deo. Vizuelno proverite zavesu zatvarača da nije slučajno oštećena, a zatim stavite probnu rolnu filma kako biste proverili brzine zatvarača. Kod automatike s prioriteto otvara blende nećemo imati ispravne brzine zatvarača ako film nije u fotoaparatu. Najsigurniji biste bili kada bi vam prodavac dao neku garanciju.

Osim ako nemate ograničen budžet, preporučujem da od bogate ponude objektivu radije uzmete Olympus Zuiko objektiv nego one nezavisnih proizvođača. Kvalitet Zuiko objektivu jeste izvanredan, s paletom koja pokriva raspon od 8 do 1.000 mm, a najviše je onih koji pokrivaju raspon od 28 do 135 mm, kako s fiksnom žižnom daljinom, tako i zum objektivu. Cena objektivu zavisi od stepena očuvanosti i od svetlosne jačine, a mogu se naći čak i novi jer je proizvodnja prestala pre nešto više od godinu dana.

BORIS BJELICA

TEHNIČKI PODACI

TIP FOTOAPARATA: 35 mm SLR
PRIKLJUČAK ZA OBJEKTIV: OM bajonet
TRAŽILO: pokriva 90 odsto vidnog polja s uvećanjem 0,19 puta
MERNI SISTEM: centralno TTL merenje
TIPVI EKSPOZICIJE: manualno i A-automatska s prioriteto otvara blende
BRZINA ZATVARAČA: 1 – 1/1.000 s i B
SINHRONIZACIJA BLICA: 1/60 s
KOMPENZACIJA EKSPOZICIJE: +/- 2 s korakom 1/3 EV
RASPON OSETLJIVOSTI FILMA: ISO 12 – 1.600
TRANSPORT FILMA: ručni
SAMOOKIDAČ: U-12 s
NAPAJANJE: dve 1,5 V srebro-oksidsne baterije
DIMENZIJE: 166x82x51 mm
MASA: 524 g
CENA: do 250 evra (zavisno od stepena očuvanosti)

- [1] Toččić za korekciju ekspozicije i izbor osetljivosti filma
- [2] Neobičan način izbora brzine zatvarača na prstenu oko bajoneta
- [3] Promenljiva šina za blic koja može da se skida

HiTi 630PS Brzo, lako i jeftino

HI-TOUCH IMAGING TECHNOLOGIES (HITI) RAZVILA JE NOVU GAMU FOTO-ŠTAMPAČA VISOKOG KVALITETA PRVENSTVENO NAMENJENIH KORISNICIMA DIGITALNIH FOTOAPARATA

RUKOVANJE

Ovaj štampač srebrne je boje i lako će se uklopiti u vašu digitalnu laboratoriju iako će ga neki možda pomešati s novim video telefonom. Za razliku od većine drugih printera HiTi 630PS vertikalno je orijentisan, što znači da se papir kreće gore-dole i na taj način zauzima daleko manji prostor na stolu. Bilo da štampač koristite povezan na računar ili nezavisno od njega, start štampača izuzetno je lak. Ubacite traku na svoje mesto, papir u za njega predviđenu fioku, uključite ga, ubacite karticu i možete da štampate. Ukoliko je povezan na računar potrebno vam je nekih 7-8 minuta više da biste instalirali drajvere i otvorili fotografiju u nekom od programa za obradu slike (Photoshop).

PRINCIP RADA

Printer ima daljinski upravljač s LCD displejom veličine 1.6 inča koji se koristi kada štampač radi nezavisno od računara. Umesto komandi na samom štampaču i fiksnog displeja koji biste morali da gledate iz određenog ugla, na daljinskom upravljaču imate sve i možete ga koristiti ga iz bilo kog ugla koji vama odgovara. Displej služi za pristup kartici ali i meniju koji je izuzetno lak za upotrebu. Na daljinskom upravljaču postoji 5 dugmića kojima kontrolišete rad i koristite meni štampača. Fotografije se štampaju brzo i lako. Samo ubacite karticu u štampač, odredite fotografiju koju želite da odštampate, broj kopija i pritisnete dugme PRINT. Ukoliko radi nezavisno od računara, kroz meni štampača možete da obrađujete vaše fotografije kroz opcije: Move, Rotate, Resize i Enhance. To znači da možete da zumirate i sečete određeni deo fotografije, a kroz opciju Enhance možete da regulišete kontrast i boje na fotografiji pre štampe. Sve ove opcije lake su za praćenje na monitoru i nije vam potrebno dugo čitanje uputstva. Može se čak reći da je štampanje fotografija na ovom štampaču veoma zabavno. Kada HiTi 630PS radi nezavisno od računara može da štampa isključivo fotografije u JPEG formatu ali kada je priključen na računar, radi kao bilo koji drugi štampač i može da štampa i sve druge formate (TIF, BMP...).

PREDNOSTI DYE SUBLIMATION TEHNOLOGIJE

Svako ko koristi ink-džet štampač zna za muke oko korigovanja boja, tj. dobijanja otiska identičnog fotografiji na monitoru računara. Zatim, problemi oko zapušavanja kertridža i povrh svega cena kertridža koja je obično veća od cene samog štampača. I na kraju, nikad ne dobijamo otisak ravan klasičnoj fotografiji ma kakav foto-papir koristili. Sve ove muke nepoznanica su korisnicima štampača koji koriste Dye Sublimation tehnologiju. Nemate problema oko kertridža i mastila, oko upotrebe i izbora papira, i dobijate otisak ravan fotografiji po pristupačnoj ceni. Za kraj treba reći da postoje i drugi modeli koji se razlikuju po brzini štampanja i veličini fotografije koja ide do 15x21 cm.

Cena modela HiTi 630PS iznosi oko 18.170 dinara (249 evra) s porezom (na našem tržištu) dok je cena jednog pakovanja koje sadrži traku i 50 papira formata od 10x15 cm, oko 1.680 dinara (23 evra) s porezom (na našem tržištu), odnosno 33,6 dinara (0,46 evra) po fotografiji.

TEHNIČKI PODACI

TIP ŠTAMPAČA: HiTi 630PS
TEHNOLOGIJA ŠTAMPANJA: Dye Sublimation, 4 prolaza (cijan, magenta, žuta, zaštitni sloj)
GRADACIJA: 256 tonova za žutu, magentu i cijan, (8 bita), ukupno 16.77 miliona boja
REZOLUCIJA: 300 x 300 tačaka po inču
VELIČINA PAPIRA: 101 x 152 mm
BRZINA ŠTAMPANJA: oko 100 sekundi za jednu fotografiju
DISPLEJ: TFT LCD od 1,6 inča
SLOT ZA MEMORIJSKE KARTICE: CompactFlash i SmartMedia
INTERFEJS: USB 1.1
DIMENZIJE: 218 x 210 x 140 mm
MASA: 2,5 kg
STANDARDNA OPREMA: Daljinski upravljač, kasetna za papir, USB kabl, uputstvo, CD s drajverima i dodatnim uputstvom, AC kabl
UZORCI PAPIRA: 8 listova 10x15 cm, 1 list nalepnice 4x4 cm, 1 komad nalepnice 4x2x4 cm i traka
POTROŠNI MATERIJAL:
50 komada foto-papira 10x15 cm
50 komada nalepnice 4x4 cm
50 komada nalepnice 4x2x4 cm

CENA
Cena (MP): 18 170 din. (249 evra)

KONTAKT
REFOT B, Pčinjska 17, Beograd
tel. 011 308 7004, fax. 011 446 0234

UTISAK
Kompaktan, mali i pristupačan po ceni s niskom cenom otiska, štampa fotografije odličnog kvaliteta što će zadovoljiti potrebe svakog foto-amatera za kojeg je digitalna fotografija postala svakodnevnica.

ČASOPIS REFOTO POZIVA SVE ČITAOCE DA POŠALJU SVOJU FOTOGRAFIJU KAO PREDLOG ZA NASLOVNU STRANU DECEMBARSKOG IZDANJA – BROJA 26. NAJBOLJA FOTOGRAFIJA BIĆE OBJAVLJENA NA NASLOVNOJ STRANI A AUTOR ĆE KAO NAGRADU DOBITI ŠTAMPAČ HI TI 630PS. VAŠI PREDLOZI MORAJU STIĆI U REDAKCIJU NAJKASNIJE DO 10. DECEMBRA 2004. GODINE.

DVD

NA SAMO NEKOLIKO STRANICA PRE OVE MOGLI STE DA PROČITATE KAKO DA ARHIVIRATE VAŠE CRNO-BELE ILI KOLOR FILMOVE. S OBZIROM NA TO DA SMO DUBOKO "ZAGLIBILI" U DIGITALNU ERU, NISMO ZABORAVILI NI NA NAJSAVREMENIJE MEDIJE KOJI ĆE VAŠ DIGITALNI ZAPIS UČINITI MOBILNIM, A NADAMO SE I TRAJNIM

Već smo nekoliko puta pomenuli CD/R/RW uređaje i medije kao idealne za arhiviranje naših digitalnih slika. Kako se tehnologija razvija, na tržište stižu i novi uređaji od kojih DVD/R/RW pisari predstavljaju još korisniji i mnogo ekonomičniji način za čuvanje velikih datoteka, kakve danas najčešće proizvodi snimanje digitalnim fotoaparata s visokom rezolucijom slike, pogotovu ako pri snimanju koristimo RAW ili TIFF format.

Da malo pojasnimo stvari, veličina CD medija bila je 650 MB, danas je standardno 700 MB, mada se retko sreću i diskovi koji imaju kapacitet od 800 MB, a cena jednog kvalitetnog diska iznosi oko 30 dinara. S druge strane, DVD ima prostor od 4,7 GB, što je skoro sedam puta više od CD-a, i cena "brendiranog" DVD je oko 100 dinara. Ukoliko uporedimo cenu praznog prostora na CD-u s istim na DVD mediju, razlika je jasna. Pored toga, i brzina učitavanja podataka ubedljivo je na strani ovih uređaja. Ukoliko, na primer, imate fotografije pripremljene za digitalni štampač veličine 20 x 30 cm i rezolucije 300 dpi, sačuvane u formatu JPEG, njihova prosečna veličina je oko 6,5 MB, što znači da na jedan DVD možemo sačuvati više od 720 obradenih fotografija.

Kako se sve slike nalaze na jednom disku, i brzina pronalazanja pojedinačnih slika mnogo je veća nego kod klasičnog CD-a. Sukob između dva sistema koje su zastupale razne firme od kojih je jedan označen sa - a drugi sa + i koji je bio izuzetno zbunjujući, finalizovali su sami proizvođači uređaja tako što su podržali oba standarda. I sama cena ovih uređaja postala je pristupačnija jer je za standardni uređaj brzine 4 puta potrebno izdvojiti manje od 100 evra. Naravno da se proizvođači uređaja i medija utrukuju u postizanju što je moguće veće brzine. Već sada se na tržištu mogu naći i uređaji koji rade brzinom od 8 puta, koji pišu na prazan medij 4,7 GB podataka za oko 8 minuta. Kompanija Verbatim već je pustila u prodaju i novi tip dvoslojnog DVD medija na koji je moguće upisati 8,5 GB, a koji bi trebalo da bude kompatibilan svim postojećim uređajima, s cenom od oko 6 evra za disk. Postoje operativni uređaji, koji još nisu u prodaji, s imenima Blue Ray Disk, kao i najnovija generacija eksperimentalnih holografskih diskova s neverovatno velikim kapacitetima, ali o tim uređajima pišaćemo kada se pojave.

Kada je reč o bezbednosti podataka u odnosu na vreme, proizvođači DVD medija više ne daju onako

optimističke prognoze kakve su bile vezane za pojavu CD kao medija koji zahvaljujući digitalnom zapisu predstavlja neuništiv i izuzetno otporan nosač podataka. Tada smo mogli da pročitamo da će trajnost podataka na ovakvom disku biti više od 100 godina i da nema apsolutno nikakvih problema ukoliko izgrebemo površinu samog CD-a. Nedavno su najnovija istraživanja trajnosti ovih medija pokazala da je veoma veliki broj diskova snimljenih na jeftinijim medijima pre desetak godina na samoj granici upotrebljivosti. Naravno da je kvalitet uređaja i samog diska presudan za trajnost zapisa, ali tu je i brzina kojom smo upisivali podatke od vitalnog značaja. Najveći deo vrednih podataka za koje sam smatrao da će mi koristiti kasnije pohranio sam na kvalitetne diskove koje je "ispekao" Philips 522, stari, dobri, eksterni dvobrzinski rezač, koji je nekada koštao malo bogatstvo. Još uvek mogući, na bilo kom uređaju, da pročita diskove starije i od 10 godina. Čak ni danas sa 52 x rezačem, diskove koji su mi važni ne snimam brzinom većom od osam puta. Verovatno će se mnogi nasmejati ovoj rečenici i reći da je to nepotrebno, ali da li sam bio u pravu ili ne - odgovor će, kao i uvek, dati vreme.

MILAN ŽIVKOVIĆ

VARTIN SISTEM PUNJAČA I PUNJIVIH BATERIJA

"15 minute charge & go"

KAO ŠTO SMO U PROŠLOM BROJU OBEĆALI, EVO TESTA OVOG REKORDNO BRZOG SISTEMA PUNJENJA BATERIJA

Sastoji se od punjača i punjivih NiMh baterija koji imaju istu oznaku, "15 minuta puni i kreni". Za sada postoje dva tipa punjača: model 57053 predviđen je za četiri AAA ili AA baterije, a manji model, oznake 57055, za dve baterije istog tipa. Zajedničke osobine punjača i baterija "15 minuta puni i kreni":

- jačina punjenja 7.500 mA;
- automatsko prepoznavanje baterija tipa "15 minuta puni i kreni";
- individualna kontrola punjenja i automatsko isključivanje napunjene baterije;
- sigurnosni tajmer;
- kontrola temperature;
- dopunjavanje baterija;
- prepoznavanje oštećenih baterija;
- zaštita od obrnutog polariteta;
- priključak na struju 110 - 240 V bez posebnog podešavanja;
- AAA baterije su od 800 mA, a tip AA ima čitavih 2.000 mA (oba tipa su NiMh);
- do 1.000 ciklusa punjenja i pražnjenja;
- veći punjač isporučuje se s kablom za punjenje u kolima.

KAKO FUNKCIONIŠE SISTEM "15 MINUTA PUNI I KRENI"?

Varti je dobro poznato da je prekomerno pregrevanje baterija, koje se javlja pri snažnim punjenjima, najviše štete nanosi samim baterijama. Lek za ovo nađen je u primeni nove tehnologije punjenja IC3 (In Cell Charge Control), što znači "kontrola punjenja u bateriji". Ovaj novitet koji punjenje svake baterije prekida tačno u momentu kada je ona "do vrha" napunjena, omogućio je Varti korišćenje struje od pomenutih 7.500 mA, a time i trenutni svetski rekord u dužini, bolje rečeno kratkoći punjenja koje je sada duplo kraće od do sada postignutih vremena punjenja.

A ŠTA S NAŠIM STARIM PUNJAČIMA I NiMh BATERIJAMA?

Pitanje je dobro, a odgovorom će svi biti zadovoljni. Naime, i stare NiMh baterije i stari punjači kompatibilni su sistemu "15 minuta puni i kreni", uz jednu napomenu: punjenje dužine od 15 minuta može se postići samo ako su i punjač i baterije iz sistema "15 minuta". Stare NiMh baterije će u punjaču "15 minuta puni i kreni" biti napunjene u

standardnom vremenu punjenja, kada će tajmer isključiti punjenje. Isto tako, baterije "15 minuta puni i kreni" mogu da se pune u starijim tipovima punjača, ali sa standardnim vremenom punjenja. Zanimljivo je kako je Varta rešila problem "prepoznavanja" baterija "15 minuta puni i kreni" od ostalih. Jednostavno, na nalepnici ove baterije smeštena je traka za detekciju na osnovu koje punjač "prepoznaje" svoju bateriju i odmah uključuje jaku struju punjenja.

BATERIJE I PUNJAČ "15 MINUTA PUNI I KRENI" NA TESTU

Potpuno ispražnjene baterije AA tipa stavili smo u punjač i istovremeno uključili i struju i štopericu. I za divno čudo, posle petnaest minuta punjač se isključio. Merenje dužine punjenja ponovili smo još dva puta, i dobili identičan rezultat. Razlika od samo nekoliko sekundi nastala je verovatno usled varijacija u naponu struje u koju je punjač bio uključen. Kako kabl za punjenje u kolima nije bio uz ovaj punjač, ovaj deo testa nije mogao biti realizovan. Budući da smo navikli na klasične punjače, iznenadila nas je činjenica da je ovaj punjač dosta bučan. Naime, zbog jakih struja punjenja, ima potrebu za hlađenjem, zato je u njega ugrađen mali ventilator koji se čuje dok radi. A kada se više ne čuje, to je znak da je punjenje završeno. Sistemom "15 minuta puni i kreni" Varta je, kako bi se to u vazduhoplovstvu reklo, "probila zvučni zid", na čemu treba čestitati. Ostaje da vidimo sledeće poteze konkurencije. Gospodin H.P. Kuebler iz Varte kaže da će za Fotokinu u Kelnu biti spremna Vartina "15 minuta puni i kreni" AA baterija od 2.300 mA.

Ne raspoložemo preciznim cenama, ali smo u mogućnosti da damo pregled sugerisanih maloprodajnih cena baterija i punjača iz programa "15 minuta puni i kreni". Dve baterije tipa AAA trebalo bi da koštaju oko 1.100, a dve AA oko 970 dinara, dok bi punjač za dve baterije stajao oko 3.300 dinara, a onaj za četiri između 5.280 i oko 6.600 dinara, zavisno od pribora koji se uzima. Napomenimo na kraju da je Varta otvorila svoje predstavništvo u Beogradu: Varta Rayovac Remington, Čuburina 3/7, Beograd, tel./faks: 011/625-153 i 638-911, e-adresa: vr@sbb.co.yu. MIROSLAV NIKOLJAČIĆ

ProFoto

www.profoto.co.yu

DIGITALNI FOTOAPARATI

preko 100 modela renomiranih svetskih proizvođača

Canon Nikon
OLYMPUS PENTAX
SAMSUNG MINOLTA

DODATNA OPREMA

memorijske kartice svih vrsta
čitači memorijskih kartica

razne vrste kablova

IZRADA FOTOGRAFIJA SA SVIH MEDIJA

fotografije svih formata

Terazije 36
011 361.09.09
011 687.454
info@profoto.co.yu

Fotografski O

ZA VAS KOJI IMATE VEŠTE RUKU I MALO MAŠTE, PARČE OBIČNOG, BELOG PAPIRA PREDSTAVLJA DOBRU OSNOVU ZA MAŠTOVITE IGRE U VAŠEM PRIRUČNOM FOTO-STUDIJU

Nadamo se da je većini autora koji snimaju fotografije malim, kompaktnim fotoaparatom tekst o malo pauza kao dodatku za postizanje što je moguće boljih rezultata pri fotografisanju s blicem bio koristan. Rešili smo da nastavimo priču o malim improvizacijama, rukotvorinama od papira, ili kako ja volim da ih zovem origamima za blic, ovoga puta namenjeno onima koji imaju bilo digitalni ili analogni fotoaparatom s blicem koji se montira kao dodatni uređaj. Parče A4 papira ili pauza može da se za kratko vreme transformiše u minijaturnu reflektujuću površinu koja će grubo svetlo blica omekšati i dati nam mnogo finije i nežnije snimke od onih koje dobijamo kada fotoaparatom samo okrenemo prema objektu i osvetlimo ga svetlom ugrađenog ili direktno postavljenog blica.

Ukoliko snimamo portret, najmanja neprijatnost koja nam se može desiti jeste pojava crvenih očiju, kao posledica refleksije svetla koje putuje blizu ose objektiva do oka lica koje snimamo. Crvene oči lako se dovode u normalu upotrebom bilo kog softvera za obradu slike, a neki od njih imaju opciju za automatsku korekciju, bilo iz menija ili u vidu plug-ina. Mnogo veći problem predstavlja sama fotografija koja osvetljena na ovaj način daje lice koje izgleda, kako ja volim da se šalim, kao da ga je neko lupio tiganjem – ravno i bez plastičnosti. Fotografije koje ilustruju tekst nisu dodatno obrađivane da bi se videlo kako i gde se pojavljuju refleksi i senke na skulpturi i savijenom belom hameru koji je poslužio kao pozadina.

Ukoliko imate blic, uslovno rečeno, modernije konstrukcije, onda je rasvetna glava na tom uređaju pokretna i može da se rotira gotovo u bilo koji položaj. Na savremenim blicevima kao dodatak često se nalazi i parče bele plastike koje, ukoliko okrenemo rasvetnu glavu nagore, vraća jedan deo omekšanog, indirek-

nog svetla pravo napred. Nažalost, blic FL 40 koji koristim u radu s Olympusom E20 iz nekog razloga nema ovaj dodatak. Ali parče bele plastike ili hamera zalepljeno lep- ljuvom trakom rešava ovaj problem na manje elegantan način, ali pod- jednako efektno. U kombinaciji sa svetlom reflektovanim od plafona dobijamo efekat dva svetlosna iz- vora – glavnog i dodatnog. Ako ble- sak blica reflektujemo od tavanice, dobijamo efekat koji se u filmskoj industriji naziva još i "podnevno svetlo" jer stiže ravno odozgo. Kao što možemo da vidimo na primeru, ovakvo svetlo daje nešto jače senke ispod očiju, nosa i brade.

Ukoliko nemamo mogućnosti da svetlo vratimo prema ob- jektu od reflektujućih površina, napravićemo papirne difuzere. Najjednostavniji i najbrži način jeste da zalepimo krajeve papira ispod i iznad blica. Ali, obično, ova naša improvizacija pada prema dole i potrebno ju je dodatno učvrstiti. Bolje rešenje koje zahteva malo prakse i truda jeste da ispresavi- jamo list papira u oblik zarubljene piramide gde je baza mesto kroz koje će probiti svetlo. Blic možemo usmeriti i prema površinama postavljenim sa strane – gore, levo ili desno – koje lako usmeravamo rukom. Da nam se papir ne bi kri- vio, savijemo tanke trake duž ivica i naj taj način ga učinimo čvršćim. Kao reflektujuća površina odlično može poslužiti i parče stiropora koje je lagano i čvrsto, a dobro od- bija svetlo.

Kada nešto treba snimiti na br- zinu, onda svetlo možemo odbiti i od dlana, ali pri tom kao osnovu treba podesiti balans belog na oko 3.200 kelvina. Ukoliko usmerimo blic iza nas, a prema ivici koju daju tavanica i zid, dobićemo lepo i me- kano, takozvano "holivudsko svet- lo". Ravnomerno raspršeno svetlo koje se odbija od dve površine daje ujedno i najbolje rezultate.

MILAN ŽIVKOVIĆ

[1] Objekat osvetljen direktnim svetlom blica
[2] Svetlo blica reflektovano od papira i tavanice
[3] Reflektovano s tavanice
[4] Projektovano kroz papirnu piramidu

[5] Reflektovano s parčeta papira postavljenog s leve strane
[6] Reflektovano s parčeta papira postavljenog s desne strane
[7] Reflektovano s parčeta papira postavljenog iznad blica
[9] Reflektovano s tavanice i zida

MVX 10i
DV Camcorder
& Camera
2.2 Megapix

MVX 3i
DV Camcorder
& Camera
2.2 Megapix

BEOGRAD
TEL: 011/655 100, 655 257

PROFIFOTO official distributor

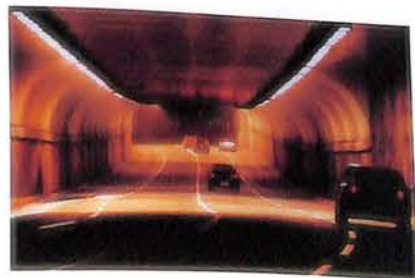
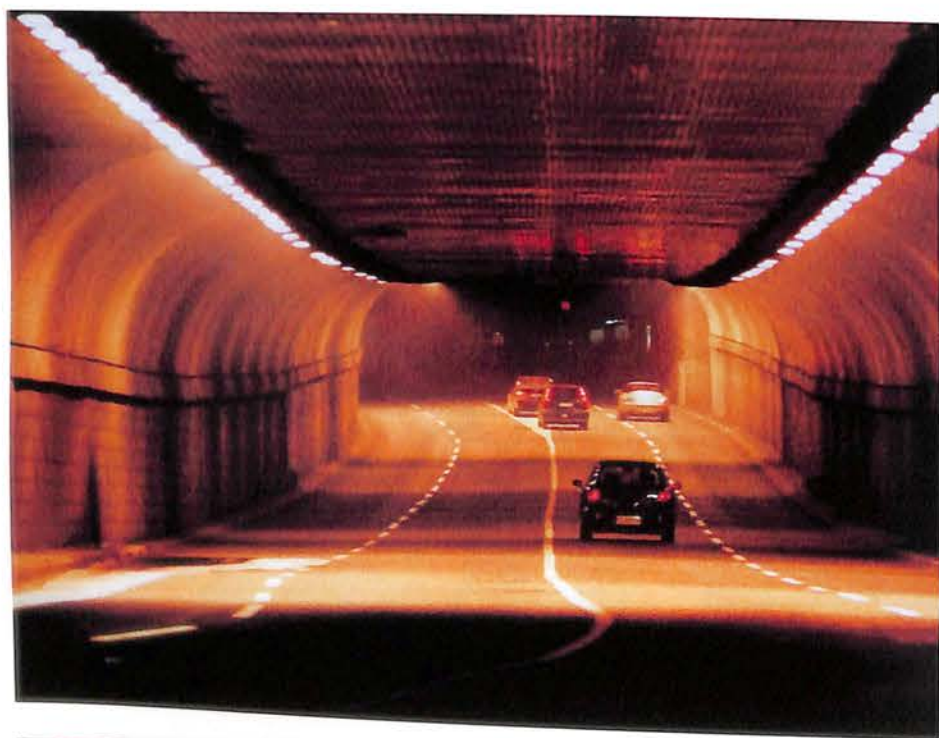
you can
Canon

GORAN MALIĆ, predavač istorije fotografije na Akademiji umetnosti BK u Beogradu

Od ideje do realizacije

NIKOLA mažibrada

NA SEDAM lepih fotografija atmosfere Nikola Mažibrada iz Zemuna pokazuje svoje zanimanje za predele, kopnene i morske, često obogaćene ljudskom figurom. Nikola je "skoro gotov fotograf": svaka fotografija urađena je s vidljivim snimateljskim poštenjem, kadar je jasan, a kopija čitka. Ako ima na čemu da poradi, onda je to usklađivanje likovnih elemenata. Kompozicija bi

nedvosmisleno morala biti takva da se zna šta je centar interesovanja, a šta ima drugostepenu važnost. Ponekad je nešto na prvi pogled zanimljivo, ali se kasnije pokaže kao višak na slici. Izabrali smo snimak koji je autor nazvao "Tunel". Naslovi fotografija nikad ne impresioniraju, tim pre ako su bukvalno opisni. Uostalom, to je samo nomenklatura, i nema uticaja na vrednost dela. Uočavamo da je usled obilja veštačke rasvete fotografija dobila obojenu mreću ("štih"). Reč je, dakle, o filmu za dnevnu svetlost koji pod neonskom rasvetom upija ono što mu nije suđeno, a s obzirom na to da prilikom pravljenja pozitiva nije izvedena odgovarajuća filtracija, dobijena je žuto-narandžasta fotografija. Predložimo Nikoli drugačije rešenje: izbacili smo deo na desnoj strani (s neaktivnom tamnom flekom auta) i donekle korigovali boje. Sada je kompozicija znatno smirenija i jasnija, a uz to u pozadini se pojavljuju čisti crveni i čak zeleni tonovi koji su na originalu bili ugušeni.

Treba istaći još jedan podatak koji impresionira. Nikola pokazuje lepu sistematičnost, što je uslov za poštovanje svog hobija: sve njegove fotografije na poleđini imaju urednu etiketu sa skoro svim tehničkim podacima. Jednog podatka, međutim, nema: šta je na fotografiji i kada je ona snimljena? Zanimljivo je, većina fotografa koji beleže podatke na poleđini svojih dela uvek navodi tehničke elemente (za koje se na kraju ispostavi da su jedva potrebni), a neće zapisati kada i gde je motiv snimljen i ko su ljudi na fotografiji. Ne protivimo se tehničkim podacima, ali oni nisu dovoljni. Istorija, ne samo fotografije nego i društva, uvažava samo ono drugo – godinu nastanka dela i opis sadržaja.

IVANA dragojlović

NASLEDIVŠI ljubav prema fotografiji od oca, foto-amatera, Ivana Dragojlović iz Novog Sada kaže da je sklona portretima, ali ne ispušta da zabeleži bilo šta drugo što je pobudi i učini joj se zanimljivim. To je ispravan put, treba zadovoljiti svoju radoznalost (to je takođe oblik izražavanja), a zatim se usmeriti na pravi cilj. Pogledali smo tri Ivanina pejzaža. Svi su s dobrim "štimungom", a jedna morska "marina" (taj naziv koristi istorija umetnosti za slike primorskih ambijenata u koje je uključena i voda) čini nam se naročito zanimljivom zbog lepo izabranog osvetljenja. Trenutak je neponovljiv. Ceo dan sve je vrlo osvetljeno i zato bez gradijenta tonova i jasne prostornosti. Tek pred smiraj dana (ili, možda, rano izjutra), kad je svetlost jako iskošena, oblici dobijaju na "volumenu". To je trenutak za prave fotografi-

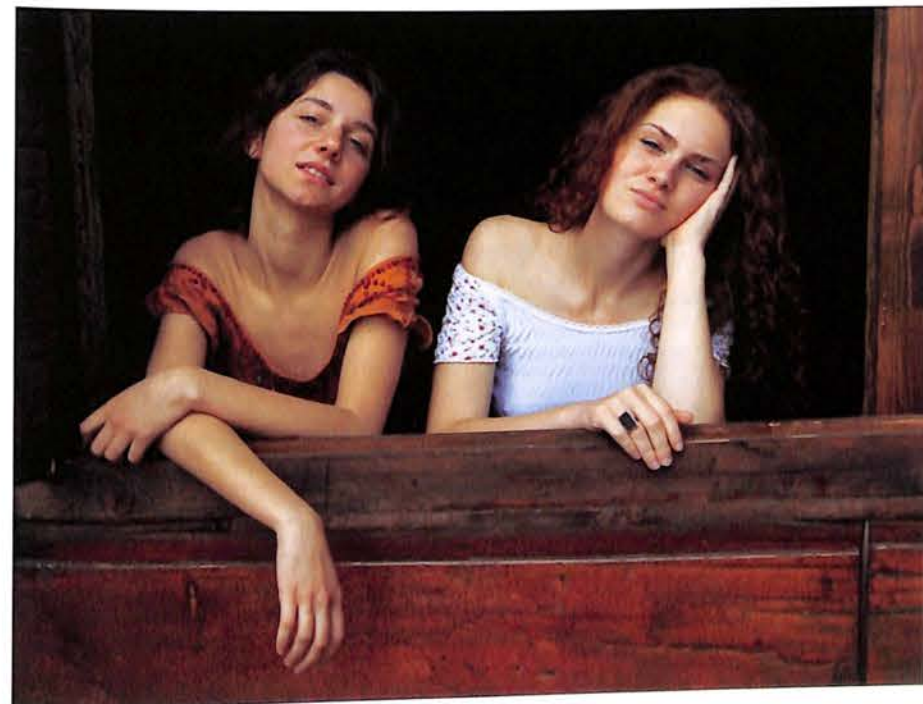
je. Kompozicija je građena na skokovitom rastu tamnih zaobljenih masa, sleva uredno. Naročito dobar detalj jesu dvoje usamljenika na desnoj strani fotografije. Oni je oživljavaju (danas zastarele, mada još uvek postojeće, koncepcije snimanja predela obavezno su zahtevale čoveka u fotografiji, "da oživi pejzaž"). Za sve to trebalo je imati dobro oko i istančanu osjetljivost. Ivana, sudeći i po ostalim fotografijama, to ima. Istina je: mnogi će reći da su prizori sa zalascima sunca kič. Odista, ako se sve uklopi u šablon, onda to jeste na ivici prihvatljivog, ali ako se nađe mera za sopstveno doživljavanje prirode, onda se ne treba obazirati na to šta drugi vole ili ne vole. Ne treba odustajati ni od tog motiva. Predložimo da se deo slike odstrani i tako nam usmeri pogled na znatno doslednije izvedenu i čistiju celinu.

SRĐAN srdanov

NAŠEG čitaoca Srđana Srdanova iz Novog Sada za sad ne možemo pohvaliti za izbirljivost i doslednost. Jednostavno je radoznao i okreće fotoaparata prema sasvim različitim motivima. Toliko je tematski raznorodan da se čini kao da je 20 poslatih fotografija snimilo isto toliko različitih autora. Radoznalost sama po sebi nije mana, ali je ipak korisno istrajati na nečemu – tematski, stilski, oblikom i načinom vizuelizacije. Ako na jednom kvadratu snimimo detalj spomenika, na drugom seoski predeo, na trećem ženski portret, pa zatim strukturu kamenja, paučinu, uličnu scenu i tako redom, "mnogo će vode proteći Dunavom" pre nego što postignemo optimalan rezultat. Treba se, dakle, usmeriti, a usput biti i radoznao.

Fotografija koju smo odabrali jeste zanimljiva po unutrašnjoj, dobro iskorišćenoj formi. U stvari, to je neka vrsta školske vežbe iz fotografske kompozicije. Motiv je simpatično uočen, a možda delimično i aranžiran (ako je uneta spirala), ali ništa zato, to samo potvrđuje likovnu darovitost fotografa da minimálnim sredstvima i jednostavnom intervencijom dostigne skladnu celinu. Ni preovlađujuća žuta boja nije smetnja; tamni akcenti daju joj ravnotežu gradeći zanimljivo grafičko, gotovo plakatsko rešenje. Naš je utisak da Srđanu – bar sudeći prema poslatim fotografijama – najviše leže pomalo zaboravljeni prostori i urbane forme. Ima neke lirske lepote u detaljima spomenika, u prijatnim arabeskama prosvetljenog lišća. Ima u svemu tome neke melanholijske, a u isti mah i znakova ograničenosti životnog trajanja, osećaja prolaznosti... Dakle, motivski šareno, mada i zanimljivo, a po načinu izvođenja, moglo bi biti i preciznije i bolje.

DUŠAN čarnić

DUŠAN ČARNIĆ iz Beograda je tokom dugog niza godina snimio zaista mnogo fotografija. Radoznao je, usmerava svoju valjanu optiku pretežno prema ljudima i detaljima. Ali je izbirljiv, više je sklon da sam aranžira nego da se prepusti reporterskom registrowanju svakodnevice. U stvari, svoj nesumnjivi estetski poriv najčešće ispoljava na ženskim portretima, a oni kao da su preuzeti s kakvih lirskih platna Holandana ili Flamanaca 17. i 18. veka. Njegovi modeli, mada amateri, vrlo su umešni; čas su raskalašne kokete, čas bukolike pastirice. Dobili smo tri fotografije: jedna je čist portret, druga poluakt, a treća, koju objavljujemo, dvojni portret. Prijatan je osećaj provesti pogled kroz zatamnjeni prostor i zausta-

viti ga na figurama i likovima dva mlada modela. Obratite pažnju na živost minuciozne tkanine, zatim na ruke, položaj tela i glava, izraze lica modela (naročito onog s leve strane). Sve je to dato neusiljeno, prirodno, s elegancijom. Ukupnom tonu doprinosi registar boja u ambijentu od okerastih do smeđemrkih, s izrazito toplim tonalitetom inkarnata (boje puti) i odeće. Dušan ima mnogo godina fotoamaterskog iskustva i isto toliko nepovećanih fotografija, ali kaže da nikada nije javno izlagao svoje radove. Ako je i ostatak njegovog fotografskog arhiva bar približno ovakav, onda bi svakako trebalo da napravi izbor, poveća fotografije i počne da ih šalje na fotokonkurse i izložbe. Ima šta da pokaže.

NENAD nedeljković

NA RAVNO sto snimaka Nenad Nedeljković iz Zaječara pokazao je tipičnu radoznalost vlasnika digitalnog fotoaparata. Njegovi motivi su na prvom mestu deca, porodica, zatim zanimljivi prizori iz svakodnevnog života. Lakoća fotografisanja (bez trošenja filma) često zavodi korisnike digitalnih fotoaparata da fotografišu pomalo neizbirljivo, kad već ništa ne košta. Negde je Ansel Adams zapisao da se valjana fotografija ne snima, nego mukotrpnno pravi. Za razliku od toga, digitalno fotografisanje postaje takoreći mahinalna radnja, jer sve može biti motiv, a ako snimak ne zadovolji – nije ni važno, fotografija se lako izbriše da bi prepustila mesto novoj. Dakle, bude li se s istom lakoćom pristupalo motivima, o fotografiji kao likovnom delu ne može biti govora. Zato je korisno da Nenad – koji uostalom sasvim lepo uočava svoje motive – još malo poradi i oko odvajanja bitnog od nebitnog, npr. oko oblikovanja i izreza kadra. Ali, da ne bude greške u sporazumevanju, ističemo

da Nenad ima vrlo dobro oko i sposobnost da izabere zanimljiv motiv, a još je, čini nam se, sposobniji da oseti dobar trenutak. Neke njegove fotografije (kao uostalom i vrlo dobar ambijentalni portret devojčice) krase spontanost u izrazu, ono što velika fotografska teorija naziva odlučujućim trenutkom, a mi smo skloni da to poetično izrazimo kao momenat kada se u jednu liniju dovedu "srce, oko i objektiv". Objavljeni

portret delimično bismo korigovali – format fotografije nije Sveto pismo, on mora biti prilagođen sadržaju, zato hrabro režite fotografije sve dok ne postignete optimalnu likovnu ravnotežu prizora. Naravno, rezanje je nužno zlo i nije samo sebi cilj; treba ispravno kadrirati, a to će doći s vremenom i iskustvom. Što više fotografija, uz kritičko sagledavanje vrline i mana svakog snimka, i sve ćete biti bliži boljem rezultatu.

TIJANA lubura

ZA STUDENTA arhitekture, kao što je Tijana Lubura iz Zemuna, bavljenje fotografijom jeste prirodna pojava. Istorija srpske (a i svetske) fotografije podučava nas da su arhitekta, muzičari i, začudo, lekari, bili među vodećim fotografima druge polovine 19. veka. Razume se, to polje je otvoreno za sve, ali su arhitekta nekako predodređene na uspeh. Tijana je još u potra-

zi za valjanom opremom (priželjkuje Nikon F-80). Dobili smo tridesetak fotografija koje su na neki način slične, ne samo po motivima (urbani prostori i detalji) već i po načinu obrade. Naime, svaki kvadrat bi se u izvesnoj meri mogao opisati kao preširok, filmskim jezikom rečeno – total. Zbog toga je prizor često rasplinut, razvodnjen i bez jačeg oslonca na ono što je bitno, pa nije

sasvim jasan stav i namera fotografa. Ukratko, trebalo bi kadar konkretizovati, optiku usmeriti na ono što je glavno. Kao što stari Latini rekoše: "In medias res".

Fotografija je medij u kome je selekcija, odvajanje bitnog od nebitnog, veoma važna. Ako budete u prilici da u nekoj javnoj biblioteci pronađete i pročitate knjigu Vidoja Mojsilovića "Fotografija od ideje do realizacije", u njoj će vam biti mnogo toga objašnjeno na tom planu. Tijana ima zanimljivih motiva, ali i stereotipnih rešenja: ima oblaka, zalazaka sunca, a ima i haosa (građevine snimljene kroz granje, npr.), ima pogleda nadole i nagore, a što se tiče upotrebljene rasvete – čas je to sunce, čas oblačno nebo (koje daje "isprane" boje), a čas elektronska bleskalica! Najbolji način da razorite atmosferu jeste da upotrebite bleskalicu! Veliki Anri Kartije-Breson, za mnoge najveći fotoreporter svih vremena, nikada u svom radnom veku nije upotrebio bleskalicu, a kakav maestro! A oni koji ga ponekad upotrebe znaju da ga usmere na neku refleksnu površinu, na primer u plafon. Izabrali smo jedan iz serije grafita, ne zato što je dokument našeg svakodnevnog okruženja, već zato što se rad nepoznatog crtača u interpretaciji našeg čitaoca Ivane pretvorio u nemirnu kubističku formu. Bilo bi lepo ovde načeti novu temu: kada se fotografisanje grafita može smatrati dokumentarnom fotografijom, a kada samostalnim likovnim delom fotografa. Dobro, nekom drugom prilikom...

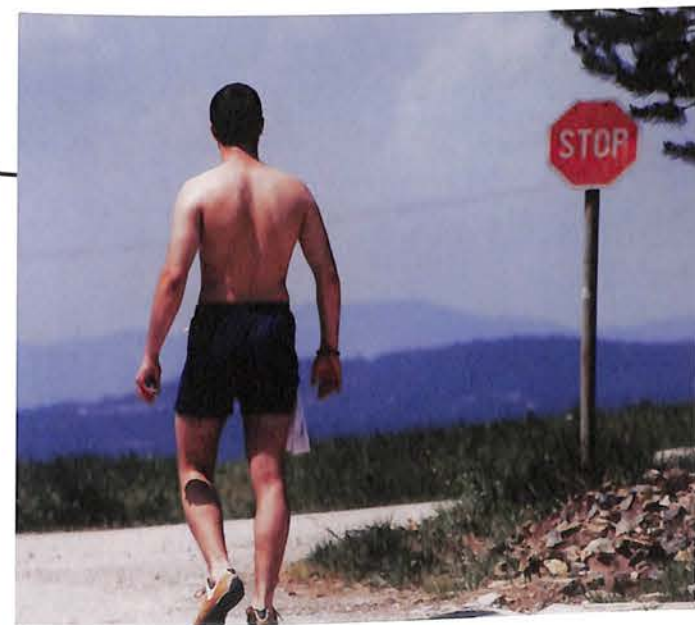

VANJA marković

VEĆINA obimnog broja fotografija iz pošiljke Vanje Marković iz Pančeva odražava haotičnost, neuredan i prenatrpan kadar. Najveća mana većine radova jeste nemirna pozadina tako da je motiv u prednjem planu takoreći progutala okolina. Prvo pravilo prilikom snimanja detalja jeste da se pozadina ukloni izborom odgovarajuće stajne tačke. Ako je to nemoguće, onda treba koristiti što veći otvor dijafragme da bi se dobila razlika između oštrog motiva u prvom planu i neoštre pozadine. To je, dakle, globalna zamerka. Međutim, ima i drugih: kod portreta mora se izbegavati osvetljenje iz pozicije fotoaparata (tzv. frontalno) jer lica postaju – kako su to govorili stari fotografi – nalik palačinkama; kod "rezanja" delova tela mora

se znati gde šta počinje, a gde se završava; kod hotimično neoštarih snimaka (jer ne mora uvek sve biti oštro da bi bilo izražajno) treba nedvosmisleno razgraničiti šta je tehnička greška (npr. usled preduge ekspozicije ili drmanja fotoaparata u trenutku snimanja), a šta namerno učinjena sugestija kretanja. Nema smisla zaklanjati se iza opravdanja tipa "to sam tako hteo", nego treba zasukat rukave, pa snimati iz početka. Izabrani potret devojke jeste prijatan snimak (verovatno najbolji u pošiljci). Zaista, najefektnije fotografije nastaju kada su snimljene skoro direktno nasuprot svetlosnom izvoru, mada to baš i nije uobičajeno za portrete. Srećom, u ovom slučaju osvetljenje koje dolazi spreda i pomalo ukoso u odnosu na osu objektiva iskorišćeno je vrlo lepo. Prednji deo glave nijansirano je odvojen od zatamnjenе pozadine, ima dovoljno reljefa na licu i kosi. Međutim, kadar je preširok, a naročito smeta velika svetlina ispred i tamna masa iza leđa modela. Zato predlažemo odstranjivanje nepotrebne periferije i usmeravanje gledaoca na sâm lik.

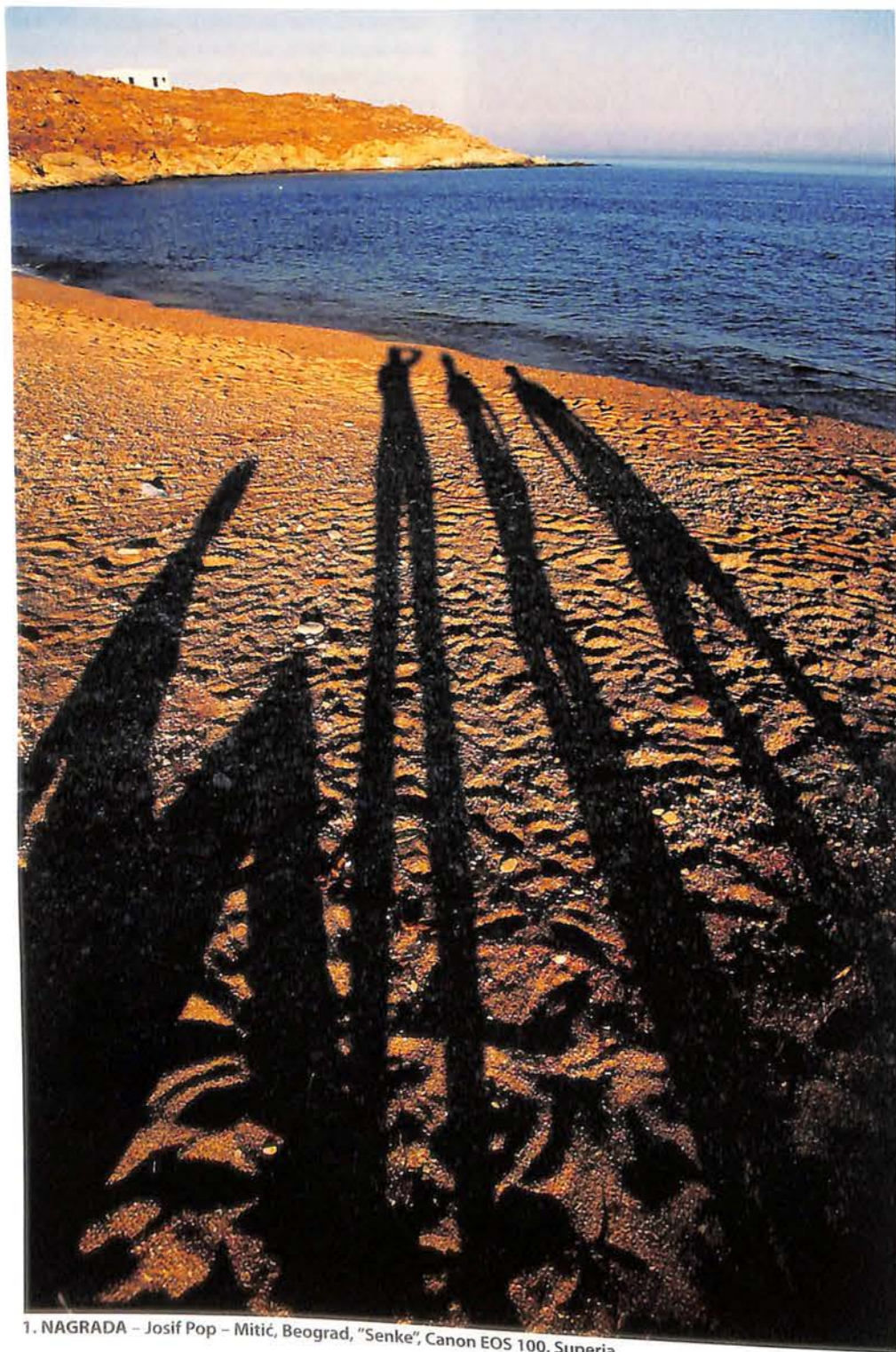
TIJANA đuranović

POJAM žanr-fotografije potiče iz rečnika holandskog slikarstva 17. i 18. veka. Fotografija ga je usvojila, pri čemu se mislilo na prizore iz svakodnevnog života, mada se isti termin ponekad koristi da bi označio snimke iz slobodnog vremena, obično s odmora. Tri fotografije koje

nam je poslala Tijana Đuranović iz Beograda imaju upravo ton takozvane žanr-fotografije. Inače, mlada dama (23 god.) naš je čitalac "više od godinu dana", a tek sada šalje svoje radove. Nadamo se da je u međuvremenu čitala pouke našeg časopisa i pekla zanat. Uzgred, poseduje poveću arhivu od preko 2.000 fotografija raznih tema i motiva. Još da istaknemo (a to je važno za razumevanje njenih dela) da koristi foto-

aparat Canon EOS 300 i zum-objektive 28–90 i 75–300 mm, što predstavlja impresivan pribor kojim se može pokriti prilično široko polje, od totala, do sasvim minucioznih detalja. Tijana pokazuje zanimljiv pogled na svet – sve osobe na fotografijama koje je poslala prikazuju – s leđa! To može biti zanimljivo ako je to stav (uostalom, bar se po nečemu razlikuju od masovne fotoamaterske produkcije), a uzrok tome može biti jednostavno osećaj nelagodnosti da se suoči sa svojim slučajno nadenim modelima. Pa ipak, uz tako valjane zumove, a onaj drugi je i moćan teleobjektiv, mogao bi se prebroditi i taj problem (ako uopšte postoji). Fotografija koju smo odabrali ima izvesnu simboličnu notu u odnosu čoveka snimljenog s leđa i saobraćajnog znaka "stop". Mogla bi biti još zgusnutija u izrazu ako bi se odstranila leva četvrtina slike, koja inače ima pasivno dejstvo u celini.

ČOVEK I PEJZAŽ

1. NAGRADA – Josif Pop – Mitić, Beograd, "Senke", Canon EOS 100, Superia

Za avgustovsko izdanje časopisa očekivali smo pretežno letnje motive s vaših godišnjih odmora ali nas je iznenadila njihova raznovrsnost u kojoj se čak našao i jedan odličan zimski motiv. Vaši pristupi temi sve su maštovitiji i zagonetniji. Prisustvo čoveka većinom se samo naslućuje ili je u tolikoj meri postalo deo pejzaža da ih posmatramo kao jedinstvenu celinu. To je upravo bio i zadatak ove teme, da istražite korelacije između čoveka i njegovog prirodnog okruženja. Ova tema, pored svoje izuzetne likovnosti odlikuje se i aktuelnošću jer živimo u doba u kojem polako ali nepovratno zaboravljamo da smo neodvojivi deo prirode iz koje smo nastali i s kojom pored evolutivnih veza imamo i one duhovne koje nas određuju kao ličnosti u određenom vremenu i prostoru. Fotografija je ipak, pre svega igra, pa tako i porednička fotografija Josifa Pop Mitića iz Beograda predstavlja igru senki i prirode, tj. fotografa i pejzaža čiji je i sâm učesnik. Popodnevno sunce iscrtalalo je izdužene senke ljudskih figura koje su dodale dinamiku jednostavnom morskome pejzažu. Eto, ipak je letnji prizor ostavio najjači utisak na nas. Nadamo se da će za oktobarski broj stići zanimljive fotografije jesenjih pejzaža i rapsodije fantastičnih boja jesenjeg lišća i suptilnog svetla koje vam omogućava da u punom sjaju pokažete svoje fotografsko umeće.

I. BREZOVAC

1

2. NAGRADA – Sava Savić, Brus, "Nebeske stolice", Nikon Coolpix 5000

2

3. NAGRADA – Predrag Janković, Podgorica, "Kuća duhova", Canon 530

3

4

- PIHVALE
- [1] Zoran Vasić, V. Britanija, Tania, Canon EOS 1n, Kodak Portra VC
 - [2] Radiša Živković, "U mreži života", Olympus C505Z
 - [3] Marija Milovanović Maksimović, Beograd "Igalo", Sony DSC-F717, f 8, 1/640 s, ISO 100
 - [4] Jovan Njegović-Drndak, Zrenjanin, "Djeca predgrađa", Sony 828

Ivan Šepić, Beograd

Naš časopis ponovo pokreće stalnu rubriku "Foto-konkurs" gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učesća imaju svi koji se bave fotografijom, a jedini uslov jeste da uz svaku fotografiju ili dijazpozitiv pošaljete i originalni kupon iz našeg časopisa REFOTO, čitko popunjen osnovnim podacima o autoru. Broj fotografija ili dijazpozitiva koji neko želi da pošalje nije ograničen, s tim da jedan kupon važi za tri fotografije. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije ili dijazpozitiva, kao i neophodne tehničke podatke, npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

FORMATI I TEHNOLOGIJA RADOVA

Učesnici mogu poslati:

- » crno-bele fotografije i fotografije u boji formata od 13 x 18 cm do 18 x 24 cm,
- » dijazpozitive u boji 24 x 36 mm,
- » fotografije snimljene na CD u rezoluciji 300 DPI veličine do 18 x 24 cm.

SLANJE RADOVA

Ovogodišnji konkurs sastoji se iz šest periodičnih konkursa. Učesnici mogu poslati radove za februarski, aprilski, junijski, avgustovski i oktobarski broj časopisa, za svaki pojedinačno i za decembarski koji je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa obavlja se žiriranje, biraju radovi u užu izbor i određuju nagrade.

ROKOVI

- » za oktobarski broj do 20. septembra;
- » za finalni, decembarski broj do 15. novembra.

Za decembarski broj, kada je finale ovogodišnjeg konkursa, žiriraju se radovi pristigli za decembarski broj, kao i svi oni koji su ušli u užu izbor u prethodnim brojevima časopisa.

NAGRADE KONKURSA

Nagrade konkursa sastoje se od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine. Za svaki od ovogodišnjih brojeva dodeliće se po tri nagrade:

1. godišnja pretplata na časopis,
2. knjiga "Elementarna tehnika fotografije" Dragoljuba Kažića,
3. deset crno-belih filmova forte – Fototehna.

Velike, završne nagrade konkursa jesu:

1. NIKON DIGITALNI FOTOAPARAT,
2. METZ BLIC – FOTOTEHNA,
3. LOWEPRO FOTO-TORBA.

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, popis radova koji su ušli u užu izbor, nagrade tog broja i reprodukcije desetak izabranih fotografija. U decembarskom broju objavljuju se finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije do tada neobjavljenih fotografija Konkursa.

ZAVRŠNE ODREDBE

- » Radovi koji su poslani na Konkurs ne vraćaju se;
- » organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora;
- » odluke žirija su konačne,
- » pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator.

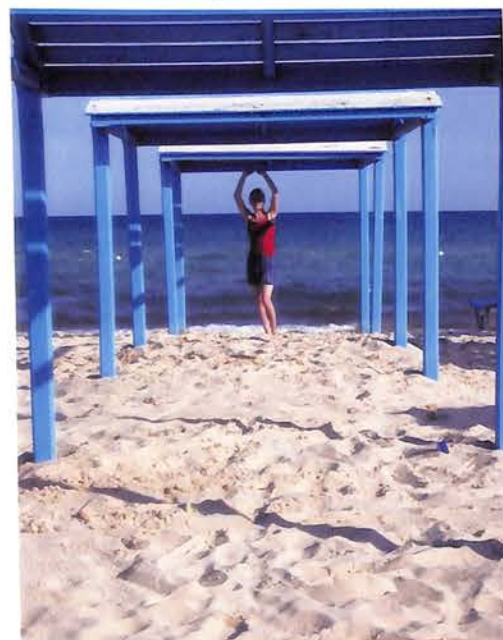
Bojan Bonifantić, Punat, Hrvatska, "Povratak", Olympus E-20

Zita Kiš, Beograd "Irealnost", Canon FTb

Zorica Surla, Kragujevac, "Pred vratima", Nikon F ED5

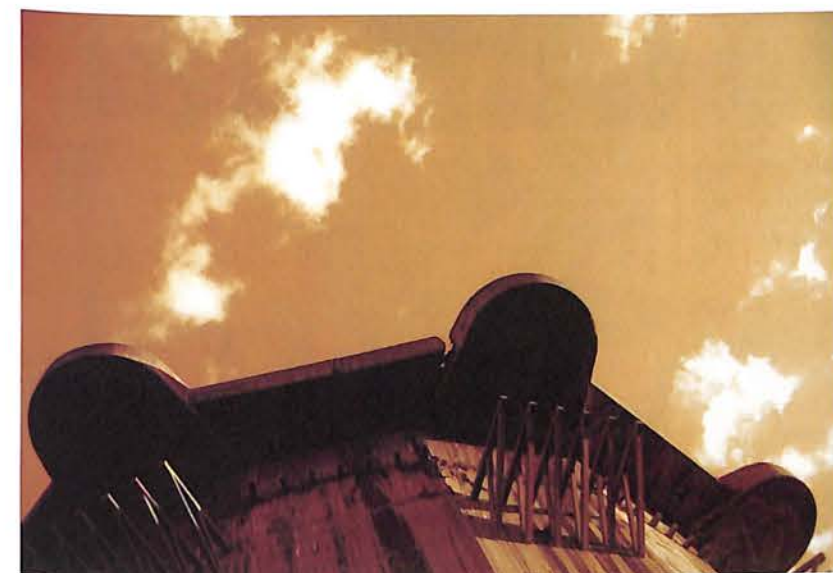
Predrag Pijevac, Beograd, "Tunel", Nikon Coolpix 5700

Ivan Aleksić, Paraćin, "Posle oluje", Apitek 3000

Cedomir Bijuković, Sremska Mitrovica, "Kraj sezone"

Robert Semnic, Novi Sad, "Betonski zupčanik", Canon PowerShot S30

Branko Matić, Valjevo "Jutro na jezeru", Nikon F301

narudžbenica

REFOTO Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/2456-151, 244-7958, e-mail: refoto@net.yu

- "Elementarna tehnika fotografije" prof. Dragoljub Kažić
Din. 450 + PTT (Din. 130)

- Pretplata za 6 brojeva časopisa Refoto iznosi Din. 1.344 (1.080 + 264 poštarina)
Pouzećem po ceni Din. 160 + PTT (Din. 109) po komadu (Za područje Srbije i Crne Gore)

- Povezan komplet REFOTO časopisa za 2002. ili 2003. godinu
Din. 2000 + PTT (Din. 150) po kompletu

Naručujem časopis REFOTO, ili druga ponudena izdanja, koja ćete mi isporučiti putem pretplate ili pouzećem na sledeću adresu:

Ime i prezime _____

Adresa _____

Grad _____

Telefon _____

E-mail _____

Datum / Potpis _____

čovjek i pejzaž

Kupon za foto konkurs
(važi za tri fotografije)

REFOTO
BEOGRAD, PČINJSKA 17

<p>03/1996</p> <p>Ana Lazukić Goranka Matic Zorica Bajin Đukanović EISA 1996/97 Nikon F5</p>	<p>07/2001</p> <p>Ivo Eterović Veljko Vujanović Petar Kujundžić EISA - pobednici Nikon D1X</p>	<p>08/2001</p> <p>Saku Paasilhti Mladi fotografi Nikon Coolpix 995 Canon EOS 300N Kros proces</p>	<p>09/2002</p> <p>Aleksandar Kelić Željko Sinobad Nikon foto-konkurs NPCI Blicevi Olympus Camedia 4040 Zoom</p>	<p>10/2002</p> <p>Branislav Strugar Vladimir Marković Yu Press Photo Mamiya 645 Nikon D100</p>	<p>11/2002</p> <p>Mario Bralić Nova francuska modna fotografija Branko Bačović Nikon Coolpix 5000 Nikon F100</p>
<p>12/2002</p> <p>Miodrag - Mića Miladinović Mario del Kurto Studenti FAMU Contax N1 Nikon D100</p>	<p>13/2002</p> <p>FOTOKINA- Hasselblad H1 Fuji Fine Pix 52 Canon EOS 1Ds Nikon Coolpix 5700</p>	<p>14/2002</p> <p>Konkurs Putovanje - finale Gregor Podgorsky Nikon F80 Canon EOS 300V Contax N1 digital</p>	<p>15/2003</p> <p>Dragoljub Zamurović Branko Belić Canon EOS 1V Olympus Mju 300 i Mju 400 Nikon Coolpix 4300</p>	<p>16/2003</p> <p>Henri Cartier - Bresson Jaroslav Pap World Press Photo 2002 Canon G3 Kompaktni fotoaparati</p>	<p>17/2003</p> <p>Robert Doisneau Vladan Milisavljević Canon EOS 10D Nikon F75 Canon Ixus 400</p>
<p>18/2003</p> <p>Aleksandar Dolgij Branislav Brajan Ratić Kodak DCS Pro 14n Olympus Camedia C-740 Nikkor AF-S VR 70 - 200 mm</p>	<p>19/2003</p> <p>Mihaly Moldvay Vlaho Brangoljica Ljubiša Tešić Nikon D2H Olympus E-1</p>	<p>20/2003</p> <p>Finale konkursa ljubav Alija A. Akšamija Canon D300 Nikon objektiv FujiFilm Finepix F700</p>	<p>21/2004</p> <p>Novi konkurs časopisa Rene Burri Damir Šagolj Pejzaž u fotografiji Tema broja: DIGTL/ANLG</p>	<p>22/2004</p> <p>YU/World press photo Boris Spermo Tema broja/ PRESS PHOTO Cebit/ PMA Nikon D70</p>	<p>23/2004</p> <p>Dragoljub Tošić ODLAZAK LEGENDE Lazar Pejović Tema broja/ ETIKA 5x8 Mpix</p>

Ime i prezime _____

Adresa _____

Grad _____

Telefon _____

E-mail _____

Naziv fotografije _____

Film _____

Fotoaparat _____

REFOTO
11000 Beograd
Pčinjska 17

ovog leta...
you can

BEOGRAD
TEL: 011/655 100, 655 257

PROFI FOTO official distributor

Canon

PREDLOZI

RADE ŠAŠIĆ

Redovni sam čitalac časopisa REFOTO, od broja 16, i veliki poklonik dijapozitiva i fotografija (analognih), a sada i elektronske fotografije, kao i budući "digitalni" foto-amater. Upućujem vam nekoliko predloga, koji mene interesuju, a nadam se i većinu čitalaca, a to su:

1. mesečno izlaženje časopisa REFOTO;
2. posebno izdanje povodom sajma Fotokine, izdanje bi se moglo zvati "Fotokina 2004". Ovo je iz razloga što većina nas neće biti u mogućnosti da poseti sajam, a uz časopis bi se mogao izdati CD istog sadržaja;
3. kako kupiti odgovarajući digitalni fotoaparata. Veliki je problem foto-amatera kako da donese pravilnu odluku da kupi sebi odgovarajući digitalni fotoaparata srednje klase – amaterski. Mnogo bi nam pomoglo ukoliko bi u jednom od narednih brojeva časopisa objavili opširan članak o ovom problemu. Zamolio bih vas da u članku date odgovore i o sledećim faktorima: telo fotoaparata, plastično ili metalno, njihove prednosti i mane; optika fotoaparata, objektiv: vidni ugao ili granice u kojima se treba kretati, minimalna žižna daljina (jer svi digitalni fotoaparati imaju fiksni zum objektiv), koja je optimalna a koja maksimalna vrednost zum objektivna i da li je potreban stabilizator slike bez obzira na zum vrednosti objektiv; okular: optički ili elektronski TTL, prednosti i mane; senzor slike, rezolucija: koja je optimalna a koja maksimalna za fotografije do formata 13x18 ili (pozitiva) na CRT, LCD-u, osetljivost senzora, minimalna i maksimalna i njihov uticaj na sum u digitalnoj fotografiji, kao i ekspozicijske vrednosti; procesor slike, koja je minimalna brzina svih funkcija digitalnih fotoaparata a da to ne utiče na pravilno snimanje fotografije, memorisanje digitalne fotografije, šta znači nekompresovano memorisanje u RAW i TIFF formatu, a šta kompresovano memorisanje u JPEG formatu i to sa stepenima kompresije (fino, normalno i bazno) ili bez njih, i kako se to odražava na dalji postupak obrade digitalne fotografije u Photoshopu.

Mora se priznati – imate puno predloga. Pa, da krenemo redom: mesečno izdanje časopisa još uvek nije u planu, iako i mi delimo vašu želju. Kao što smo već jednom naglasili, cilj nam je da trajemo i zato svaki korak moramo pažljivo da izvagamo. Vaša druga želja biće vrlo brzo ispunjena. Kao i 2002. godine, Redakcija časopisa boraviće na sajmu Fotokina u Kelnu i, naravno, pripremiće specijalno izdanje posvećeno Fotokini. S obzirom na to da Fotokina traje od 28. 9. do 3. 10. oktobarski broj kasnije oko dve nedelje, ali će se čekanje sigurno isplatiti (broj 13 iz 2002. godine takođe je bio posvećen Fotokini).

Što se tiče vašeg trećeg predloga, moramo da vam skrenemo pažnju da pažljivije čitate tekste, pre svega u rubrici Tehnika, zatim Saveti i iskustva, Moje iskustvo, Foto-škola, Foto-tehno-

logija... Skoro sve informacije koje biste želeli da dobijete, možete pronaći u ovim rubrikama. Naravno, ne odjednom jer je to veoma opširna i zahtevna tema koju pokušavamo da obradimo iz raznih uglova i kroz različita razmišljanja. Podsetićemo vas kratko na neke od tekstova: u ovom broju imate pregled digitalnih fotoaparata s ultrazum objektivom i opis rada stabilizatora slike; zatim, o dubinskoj ošttrini s posebnim naglaskom na kompaktne digitalne fotoaparate; u broju 23 u Foto-školi, o digitalnom šumu u plavoj boji, saveti o tome šta poneti na letovanje, kapacitet memorijskih kartica; u broju 18 o RAW i JPEG 2000 formatu; u broju 16 o funkcijama (programima) na kompaktnim fotoaparati-ma; u broju 14 možete naći veliku tabelu kompanije B&H Photo-Video o rezoluciji digitalnih fotoaparata i još mnogo toga. Naravno, sva ta pitanja uvek će biti tema našeg časopisa i možda ćete već u sledećem broju naći odgovor na još neko od vaših pitanja.

PRVE FOTOGRAFIJE

TIJANA LUBURA, ZEMUN

Poštovani, s obzirom na to da imam svega tri primerka vašeg časopisa (br. 14, 22 i 23), odlučila sam da vam se javim ovim putem i podelim sa vama neka moja razmišljanja u vezi s fotografijom. Ne bih se mogla pohvaliti nekim velikim iskustvom i informisanošću kada je u pitanju fotografija, ali se svakako trudim da proširim svoje znanje. Oduvek sam se interesovala za umetnost i kreativnost koja je prati. Naime, imam 20 godina, studiram arhitekturu i htela bih da se amaterski bavim fotografijom. Ne znam koliko bih imala pravo sada sebe nazvati amaterom jer još uvek nemam čak ni adekvatnu foto-opremu za jednog amatera, ali se nadam da ću uskoro moći ispuniti i taj neophodni uslov. Moja velika želja jeste da moje radove prokomentariše neko ko se zaista razume u fotografiju i da mi da adekvatan savet za dalje snalaženje u tom svetu. Imate priliku da pogledate neke od mojih dosadašnjih radova (31 fotografija) koje sam napravila fotoaparatom Canon Lens 28 mm Prima BF-800. Zamolila bih vas ako možete da mi pomognete pri odabiru adekvatnog fotoaparata za neki početak i prve korake mog rada. Moj izbor je Nikon F80, pa me zanima i vaše mišljenje. Takođe, volela bih ako biste mogli nešto više reći o odabiru filma (koji bi zadovoljio moje potrebe). To bi bilo sve od mene za sada. Nadam se vašem odgovoru. Pozdrav od Tijane

Sigurni smo da ste već pročitali kritiku Gora-FO na Malića u rubrici Foto-komentar i nadamo se da će vam ona biti podstrek i pomoć u daljem radu. Kao što ste mogli da pročitate, svojom fotografijom otvorili ste zanimljivu temu o originalnosti nekog kreativnog dela. Možda i vi sami, svojim novim fotografijama, možete pokušati da date odgovor na ovo pitanje. U svakom slučaju, vaš izbor fotoaparata je

odličan. U REFOTO broj 14 iz 2002. godine dat je prikaz ovog fotoaparata. Što se tiče filmova, u koloru, najbolji su Fuji negativ filmovi i slajdovi (posebno slajd Provia F100), a od crno-belih Ilford i Kodak, ali se Ilford mnogo lakše nalazi kod nas i jeftiniji je. U REFOTO broj 8 iz 2001. godine dat je pregled deset najboljih crno-belih filmova. Srećno!

UPORNA I VREDNA

ZORICA SURLA

Ne znam da li me se sećate: moje ime je Zorica Surla i do sad sam vam se nekoliko puta javljala i slala vam radove. Dva puta ste ih i objavili u rubrici: "Analiza fotografskih radova" gde ih je veliki Dragoljub Tošić prokomentarisao i ocenio. Prvo vam želim reći da mi je žao zbog gubitka ovako velikog čoveka i fotografa. Mislim da je to gubitak svih nas, zaljubljenika u fotografiju. Dalje vam želim reći nekoliko reči o samom časopisu. Gotovo da mi u potpunosti odgovara. Jedina zamerka jeste ta što ima previše članaka, takoreći reklama digitalnih fotoaparata i tehnike. Mislim da treba da bude takvih tekstova, ali da ostane mesta za neke druge stvari, kao što su, recimo, škola fotografije i škola analogne fotografije. Do sad nisam imala uspeha na vašem konkursu, ali se i dalje nadam da će moje fotografije dospeti u prve tri nagrađene. Zaista vam želim uspeh u radu i dugo, dugo godina izlaženja. Budite i dalje podstrek za rad nama amaterima!

Drago nam je da ste uporni. Još uvek niste ušli u izbor tri najbolja autora na našem konkursu, ali je vaša fotografija ušla u uži izbor. Čestitamo na ovom uspehu i nadamo se da ćete u budućnosti ostvariti svoj cilj. Časopis je trenutno koncepcijski najuravnoteženiji što se tiče raznolikosti tema i prostora koji zauzimaju. Ako vas tehnika mnogo ne zanima, sigurni smo da ćete u ovom, i u narednim brojevima, pronaći puno interesantnih članaka.

Od Aleksandra Petkovića iz Svrlljiga dobili smo pismo bez reči, ali s ovom simpatičnom fotografijom.

IZDAVAČKA
maliKUĆICA
princ

Digital

AGFA D-CARRIER

D-CARRIER LED ZA NORITSU I FUJI

LAB
Dcarrier
256

D-C Super Pro LCD
400 dpi za foto 15x20
300 dpi za foto 20x30
i 260 dpi za 30x40
Automatsko podešavanje
za sve formate
Računar 3.2 GHz Pentium IV

DISTRIBUTER U SCG:
MINCOM d.o.o. • Novi Sad, Miše Dimitrijevića 25
Tel./fax: 021/540-257 • www.mincom.co.yu

Školska 91, 21203 Veternik Tel./fax: 021/503-918
E-mail: m.princ@eunet.yu Web: www.maliprincns.co.yu

TFT Monitor 21"
Moguće povezivanje računara u mrežu
800 fotografija 10x15 na sat
Dve papir kasete (standardni papir)
Hemijski proces RA 4 ili kompatibilni
Opcioni dodaci:
Pakon negativ skener i A4/A3 flatbed skener

DISTRIBUTER U MAKEDONIJI:
FOTO TRADE KIRČE DOOEL • Skopje, Londonska 2, lokal 19
Tel./fax: +389 2 3076-210